



COOKBOOK 2022

คู่มือการดำเนินงาน
กองทุนชุมชน
ตามหลักธรรมาภิบาล



สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน

เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี 2565



Change for Good



สารบัญ

“มาทำความรู้จัก **สทอ. กณ**”

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๑
การตรวจบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๑๐
โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๑๕
กิจกรรมเครือข่าย (ธุรกิจชุมชน)	๑๗
การจัดสวัสดิการจากทุนชุมชน	๓๗
การออมเชิงคุณภาพ (ออมสร้างสุข)	๔๐
การประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๔๕
แนวทางปฏิบัติการดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องข้อเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๕๒
การจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน	๕๘

โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)	๖๐
การประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)	๗๑
แนวทางปฏิบัติการดำเนินการแก้ไขปัญหา	
เรื่องร้องเรียนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)	๘๗

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

การดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน	๙๓
กองทุนแม่ของแผ่นดิน	๑๐๗

งานทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ

การพัฒนาหมู่บ้านทุนชุมชนขยายผลตามแนวพระราชดำริ	๑๒๐
--	-----

กลไกการขับเคลื่อนงานทุนชุมชน **๑๕** เทคนิค

๑๒๗



“

มาทำความรู้จัก **วทอ.** กันนะครับ

”

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ตามกฎกระทรวง/แบ่งส่วนราชการ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยมีภารกิจ คือ “เสริมสร้างและพัฒนาระบบทุนชุมชน การบริหารจัดการทุนชุมชน การแสวงหา/แหล่งทุนและความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบวิธีการด้านการขยายกิจกรรมของชุมชน เพื่อพัฒนาระบบทุนชุมชนให้มีความมั่นคงผ่านกระบวนการจัดการโดยชุมชน

แน่นอนเลยว่า การทำงานของสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน คงหนีไม่พ้นคำว่า “ทุน” ไม่ว่าจะเป็น “ทุนการเงิน” และ “ทุนที่ไม่ใช่เงิน” (ซึ่งที่เป็นมูลค่าหรือมีคุณค่าที่มีใช้เงินตรา แทนมายถึงสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน เช่น ความรู้ ภูมิปัญญา ประสิทธิภาพของคน ทุนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี) ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ และทุนธรรมชาติ

- ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย ๘ ยุทธศาสตร์ ดังนี้
- (๑) สร้างสรรค์ชุมชนพึ่งตนเองได้
 - (๒) ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว
 - (๓) เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล
 - (๔) เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนากิจการบริหารจัดการของทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล โดยมีเป้าหมาย

“กองทุนชุมชนมีธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้นจำนวน ๒๗,๐๐๐ กลุ่ม ภายในปี ๒๕๖๕”

นายทรงพล วิชัยทศะ

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน



หน่วยงานในสังกัด

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน มีทีมงานทั้งหมด **๕ + ๑** คือ..... ๕ กลุ่มงาน และ ๑ ฝ่ายอำนวยการ ดังนี้

๑. กลุ่มงานประสานแผนและยุทธศาสตร์
๒. กลุ่มงานพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ
๓. กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาทุนชุมชน
๔. กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาองค์การการเงินชุมชน
๕. กลุ่มงานเสริมสร้างธรรมาภิบาลทุนชุมชน
๖. ฝ่ายอำนวยการ

กลุ่มงานประสานแผนและยุทธศาสตร์

จัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ แผนงาน โครงการ งบประมาณของสำนักฯ ดูแล ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน จัดทำระบบฐานข้อมูล
คิดถึงโทร. ๐ – ๒๑๔๑ ๖๐๘๙

กลุ่มงานพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ

งานทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ
งานศูนย์เรียนรู้ทุนชุมชน งาน อพ.สธ.
งานศูนย์ศึกษาและพัฒนาเบาหิณซ้อน
คิดถึงโทร. ๐ – ๒๑๔๑ ๖๐๘๙

กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาทุนชุมชน

งานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
งานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.)
ศูนย์สาธิตการตลาด งานธุรกิจชุมชน
โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
คิดถึงโทร. ๐ – ๒๑๔๑ ๖๐๘๘

กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาองค์การการเงินชุมชน

งานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
งานกองทุนแม่ของแผ่นดิน
งานเครือข่ายกองทุนชุมชน
งานสวัสดิการชุมชน
คิดถึงโทร. ๐ – ๒๑๔๑ ๖๑๐๐

กลุ่มงานเสริมสร้างธรรมาภิบาลทุนชุมชน

งานตรวจสอบและประเมินผลกองทุนชุมชน
ให้คำแนะนำปรึกษา ให้ความรู้เรื่องกฎหมาย
จัดการเรื่องร้องเรียน
คิดถึงโทร. ๐ – ๒๑๔๑ ๖๓๗๗

ฝ่ายอำนวยการ

งานสารบรรณ งานการเจ้าหน้าที่
งานพัสดุ งานการเงินและบัญชี
อำนวยความสะดวกในการทำงาน
ของ จนท. ฯลฯ
คิดถึงโทร. ๐ – ๒๑๔๑ ๖๓๗๔





การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ความเป็นมา

กรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยศาสตราจารย์ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อดีตอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ได้เริ่มทดลองดำเนินการครั้งแรก เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ จำนวน ๒ แห่ง คือ ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และ ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล และต่อมากรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้ วันที่ ๖ มีนาคม ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์การเกษตรเครดิตยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยใช้ "เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน" ทำให้คนมีคุณธรรม มีการช่วยเหลือ เกื้อกูล เอื้ออาทร แบ่งปันซึ่งกันและกัน เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน ตามวิถีทางประชาธิปไตย มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ เคารพกฎกติกาที่มาจากข้อตกลงร่วมกัน เกิดการเรียนรู้การบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เพื่อจัดสรรผลประโยชน์และจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกทำให้ชุมชนมีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพเป็นของตนเอง ลดการพึ่งพิงแหล่งทุนจากภายนอก ชุมชน และที่สำคัญที่สุดคือ เป็นการฝึกคนให้มีความอดทน มีสัจจะ มีระเบียบวินัยในการใช้เงิน รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุมีผล มีความเหมาะสม พอประมาณกับตนเอง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ ครอบครัวและชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙

แนวคิด

แนวคิดที่ ๑ การรวมคนในหมู่บ้านชุมชน ให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยรวมคนที่มีฐานะแตกต่างกัน ให้ช่วยเหลือกันอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า "จนเงินแต่ไม่จนน้ำใจ"

แนวคิดที่ ๒ การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน โดยการรวมกลุ่มออมเงิน แล้วให้สมาชิกกู้ยืมเป็นทุนในการประกอบอาชีพ

แนวคิดที่ ๓ การนำเงินทุนไปใช้ดำเนินการประกอบอาชีพ ด้วยความขยัน ประหยัด ถูกต้อง เพื่อให้ได้ทุนคืนและมีกำไรเป็นการสร้างรายได้ให้กับสมาชิก

แนวคิดที่ ๔ การลดต้นทุนในการครองชีพโดยให้สมาชิกมีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด เป็นการรวมตัวกันซื้อรวมตัวกันขาย สามารถลดต้นทุนในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิตได้

หลักการ

การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการรวมตัวของประชาชน บริหารจัดการโดยประชาชนและเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและประชาชนในหมู่บ้าน มีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นการสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของให้กับสมาชิกทุกคน ทำให้เกิดความรับผิดชอบและช่วยกันดูแลเอาใจใส่ในการดำเนินงานของกลุ่ม

๒. การพึ่งตนเอง ฝึกนิสัยการประหยัดและอดออม โดยนำเอาคุณสมบัติพิเศษ ๓ ประการของชาวนบพ คือ ความซื่อสัตย์ ความทนอด และความอดทน มารวมกันในกลุ่มทำให้มีการรวมเงินทุนชุมชนเป็นของตนเอง ลดการพึ่งพาแหล่งทุนจากภายนอกหมู่บ้าน

๓. หลักคุณธรรม ใช้การออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เพื่อให้คนมีคุณธรรม ๕ ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจ

๔. หลักการควบคุมกันเอง สมาชิกกลุ่ม ๙ ทุกคนจะต้องให้ความสนใจดูแลความเคลื่อนไหวและตรวจสอบซึ่งกันและกัน

คำสำคัญที่ควรรู้

"กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต" หมายถึง การรวมตัวของประชาชน เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมทีละเล็ก ทีละน้อย เป็นประจำ สม่่าเสมอ เรียกว่า "เงินสัจจะสะสม" เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของตนเอง และครอบครัว

"สมาชิก" หมายถึง สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งสมัครเข้ามาโดยถูกต้องตามระเบียบและปรากฏรายชื่ออยู่ในทะเบียนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

"เงินสัจจะสะสม" หมายถึง จำนวนเงินที่สมาชิกสมัครใจฝากออมไว้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามที่ให้สัจจะกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน

"เงินสัจจะพิเศษ" หมายถึง เงินที่สมาชิกลำบาก นอกเหนือจากเงินสัจจะสะสม สามารถเบิกถอนได้ และมีดอกผลตามระเบียบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

"คณะกรรมการ" หมายถึง คณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ได้รับการคัดเลือกโดยมติที่ประชุมสมาชิก

"เครือข่าย" หมายถึง เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

"คุณธรรม" หมายถึง คุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจ

วัตถุประสงค์



๑. เพื่อพัฒนาคน โดยใช้หลักการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง และเพื่อนสมาชิกให้มีคุณธรรม ๕ ประการ

๒. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยการระดมเงินออม จัดตั้งเป็นกองทุน ทำให้ชุมชนมีแหล่งเงินทุน ในการกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพตามความจำเป็นของครอบครัว และเรียนรู้กิจกรรมเชิงธุรกิจ สามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

๓. เพื่อพัฒนาสังคม โดยการปลูกฝังคุณธรรม ๕ ประการ ปลูกฝังวิถีประชาธิปไตยก่อให้เกิดความสามัคคี การช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน ความร่วมมือร่วมใจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความยุติธรรม ความเท่าเทียมกันของสมาชิก

เงินทุนดำเนินการของกลุ่ม

เงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อาจได้มาจากเงินต่าง ๆ ดังนี้

๑. เงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิก เงินค่าปรับกรณีผิดสัญญา

๒. เงินสัจจะสะสม เป็นเงินที่ได้จากการออมของสมาชิกจำนวนเท่า ๆ กัน ทุกเดือน ซึ่งจะจ่ายเงินคืนเมื่อขาดจากการเป็นสมาชิกภาพเท่านั้น โดยกลุ่มจะจ่ายผลตอบแทนให้สมาชิกในรูปของเงินปันผล

๓. เงินสัจจะสะสมพิเศษ เป็นเงินรับฝากจากสมาชิกที่มีเหลือและประสงค์จะฝากไว้กับกลุ่ม ซึ่งสามารถถอนไปใช้ได้ตามความจำเป็นและจ่ายผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยหรือเงินปันผลตามระเบียบของกลุ่ม

๔. เงินอุดหนุน กลุ่มอาจได้รับเงินอุดหนุนจากส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ องค์กรอื่น ๆ

๕. เงินกู้ยืมจากแหล่งเงินทุน เช่น ธนาคาร หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ

๖. รายได้อื่น ๆ เช่น ดอกเบี้ย เงินบริจาค

สมาชิก

สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มี ๓ ประเภท ดังนี้ คือ

๑. สมาชิกสามัญ ได้แก่ บุคคลธรรมดาในหมู่บ้านหรือตำบลทุกเพศ ทุกวัย ที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

๒. สมาชิกวิสามัญ ได้แก่ กลุ่ม องค์กร ภายในหมู่บ้านหรือตำบล ที่ทางราชการสนับสนุน และรับรองฐานะที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

๓. สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ ข้าราชการ คหบดี ภิกษุ สามเณร บุคคลที่มีความสนใจ และให้การสนับสนุนกลุ่มโดยไม่หวังผลตอบแทนตามที่คณะกรรมการมีมติเห็นชอบ

คณะกรรมการกลุ่ม

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประกอบด้วยคณะกรรมการ ๔ คณะ แต่ละคณะ มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ คน ประกอบด้วย

๑. คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ กำหนดระเบียบข้อบังคับ จัดทำบัญชี/ทะเบียน เอกสาร บริหารงานต่าง ๆ ของกลุ่ม
๒. คณะกรรมการเงินกู้ มีหน้าที่ พิจารณาคำร้องขอกู้เงินของสมาชิก ติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เร่งรัดการส่งคืนเงินกู้ กรณีสมาชิกผิดสัญญา เยี่ยมเยียน/ช่วยเหลือให้ คำแนะนำแก่สมาชิก
๓. คณะกรรมการตรวจสอบ มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชี/ทะเบียนเอกสาร ตรวจสอบการดำเนินกิจการของกลุ่ม
๔. คณะกรรมการส่งเสริม มีหน้าที่ ชักชวนผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม เสริมสร้างความเข้าใจ ในหลักการกลุ่ม เผยแพร่ผลการดำเนินงาน

วาระการดำรงตำแหน่ง

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ ๔ ปี

กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑. การให้เงินกู้แก่สมาชิก เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและสวัสดิการของครอบครัว
๒. การดำเนินงานศูนย์สาริตการตลาด เพื่อรวมกันซื้อ รวมกันขาย วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นปัจจัยการผลิต และสินค้าอุปโภค บริโภค ให้ได้ในราคาถูกและมีคุณภาพ เช่น ขายปุ๋ย ขายเมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ข้าวสาร น้ำมัน เป็นต้น
๓. การดำเนินงานย้งฉาง เพื่อรวมกันขายข้าว หรือผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้ได้ราคาที่สูง และลด การถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง
๔. การดำเนินงานธนาคารข้าว เป็นการรวบรวมหรือรับบริจาคข้าว เพื่อให้การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ขาดแคลน
๕. กิจกรรมอื่น ๆ ตามระเบียบข้อบังคับที่กลุ่มกำหนด เช่น จัดสวัสดิการแก่สมาชิก การลงทุนธุรกิจ ที่เป็นประโยชน์ และสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนแก่สมาชิก อาทิ ป้อน้ำมัน โรงสีข้าว โรงงานน้ำดื่ม ลานตากผลผลิต แปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนากรรมการและสมาชิก เป็นต้น

การเก็บรักษาเงินของกลุ่ม

การเก็บรักษาเงิน ให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต นำเงินฝากธนาคาร เช่น ธนาคารกรุงไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน หรือธนาคารอื่น ๆ ตามที่กลุ่ม เห็นสมควร และการเปิดบัญชีเงินฝาก การถอนเงิน ต้องให้ประธาน รองประธาน เสร็จญก ลงลายมือชื่อ อย่างน้อย ๒ ใน ๓ โดยให้ประธานลงนามด้วยทุกครั้ง

การจัดทำทะเบียนเอกสารของกลุ่ม

การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ต้องมีการจัดทำเอกสารทะเบียนต่าง ๆ เพื่อใช้ ควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม ประกอบด้วย ทะเบียนรายชื่อสมาชิก ทะเบียนคุมเงิน ลังจะ สะสม / เงินสะสมสะสมพิเศษ ทะเบียนคุมหนังสือเงินกู้ ทะเบียนคุมลูกหนี้เงินกู้ ทะเบียนคณะกรรมการ สรุบบันทึกการประชุม เอกสารหลักฐานอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

การจัดทำบัญชีของกลุ่ม

การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องเงิน จึงมีความจำเป็น ต้องมีการจัดทำบัญชีที่เป็นเอกสารหลักฐานสำหรับใช้ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม ทำให้ ทราบสถานะการเงินของกลุ่มว่ามีกำไรหรือขาดทุน ในการดำเนินงานจำเป็นต้องจัดทำบัญชีกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตที่สำคัญ ประกอบด้วย

๑. บัญชีเงินสด – เงินฝากธนาคาร (ส.)
๒. บัญชีรายได้และหนี้สิน (ร.)
๓. บัญชีรายจ่ายและทรัพย์สิน (จ.)
๔. งบกำไร – ขาดทุน
๕. งบดุล

ข้อห้าม การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการระดมเงินออมที่ริเริ่มโดยประชาชน ปัจจุบันจึงไม่มีกฎหมาย ที่บังคับใช้โดยตรง ดังนั้น เพื่อไม่ให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นองค์กรการเงินนอกระบบที่ไม่ถูกต้อง ตามกฎหมาย พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และ พ.ร.บ.การประกอบ ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ร.บ ธุรกิจ สถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนั้น กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้ทำความตกลงกับ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีข้อห้าม ดังนี้

๑. ห้ามรับฝากเงินจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม
๒. ห้ามไม่ให้บุคคลภายนอกที่มีไม่ใช่สมาชิกกลุ่มกู้เงิน
๓. ห้ามคิดดอกเบี้ยเงินกู้เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ ๑๕ ต่อปี)





พัฒนาการกับการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้ประสบความสำเร็จและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สามารถดำเนินงานได้อย่างเข้มแข็งยั่งยืนนั้น พัฒนาการควรศึกษาแนวคิด หลักการและแนวทางการจัดตั้งกลุ่มให้เข้าใจอย่างชัดเจนถ่องแท้ ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต แบ่งการดำเนินงานเป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ก่อนการจัดตั้งกลุ่ม พัฒนาการต้องศึกษาข้อมูล ของหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาพปัญหา และนำข้อมูลเข้าสู่เวที พุดคุยกับผู้นำชุมชนหรือผู้ที่สนใจ ร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นความสำคัญในการออมเงิน โดย พัฒนาการเป็นผู้กระตุ้น และเป็นผู้เผยแพร่ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ ตลอดจนวิธีการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และค้นหาแกนนำ หรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจเข้าร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม

ขั้นตอนที่ ๒ การจัดตั้งกลุ่ม สร้างความเข้าใจในแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน แก่แกนนำ และกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และเปิดรับสมาชิก เลือกคณะกรรมการ ร่างระเบียบ ข้อตกลงเบื้องต้น จัดทำสมุดสัจจะสะสม เอกสารทะเบียน/บัญชี และวางแผนการดำเนินงานในการจัดตั้งต้องมีสมาชิกก่อตั้งไม่น้อยกว่า ๑๕ คน

เอกสารที่ต้องจัดเตรียมในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ระยะเริ่มจัดตั้ง

๑. ใบสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
๒. สมุดสัจจะสะสมทรัพย์สินของสมาชิก
๓. ทะเบียนรายชื่อสมาชิก
๔. ทะเบียนคุมเงินสัจจะสะสม/เงินสัจจะสะสมพิเศษ
๕. สมุดบันทึกการประชุม
๖. แบบฟอร์มหนังสือยินยอมของผู้ปกครอง กรณีสมาชิกยังไม่บรรลุนิติภาวะ
๗. สมุดบัญชี ได้แก่ บัญชีเงินสด-เงินฝากธนาคาร (ส.) บัญชีรายได้และหนี้สิน (ร) บัญชีรายจ่ายและทรัพย์สิน (จ.) งบกำไร-ขาดทุน งบดุล

ขั้นตอนที่ ๓ หลังการจัดตั้งกลุ่ม พัฒนาการต้องติดตาม/สนับสนุนการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น เข้าร่วมประชุม ให้คำปรึกษาแนะนำด้านการบริหารจัดการ จัดกิจกรรมเพิ่มศักยภาพ กรรมการ/สมาชิก ติดตามผลความก้าวหน้า เป็นต้น

หลังจากจัดตั้งกลุ่มแล้วมีเอกสารเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ทะเบียนคุมลูกหนี้เงินกู้รายตัว ๒. ทะเบียนคุมสัญญากู้เงิน ๓. แบบฟอร์มสัญญากู้เงิน

ข้อ ๖๕ สัญญาที่แสดงออกว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะ **เกิดปัญหาทางการเงิน**

๑. กรรมการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบการเงินของกลุ่มโดยมีระบบกำกับตรวจสอบ
๒. กรรมการที่รับผิดชอบรับฝากถอนเงินไม่ยินยอมให้มีการตรวจสอบสถานะทางการเงิน หรือหาเอกสารมายืนยันการรับจ่ายเงินไม่ได้
๓. ไม่ออกหลักฐานการรับจ่ายเงินให้แก่สมาชิกหรือระหว่างคณะกรรมการด้วยกัน
๔. ไม่มีการประชุมคณะกรรมการหรือสมาชิกตามระเบียบที่กำหนด
๕. ให้ผลตอบแทนสมาชิกที่นำเงินมาฝากสูงผิดปกติ
๖. ผลกำไรมีแนวโน้มลดลง
๗. สมาชิกขอกู้เงินมีความล่าช้าหรือไม่สามารถปล่อยกู้ได้
๘. สมาชิกถอนเงินฝากเงินหุ้นไม่ได้
๙. ไม่สามารถปิดงบดุลประจำปีได้
๑๐. คณะกรรมการที่ถือเงินรับฝากเงินปล่อยกู้มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตฟุ่มเฟือย มีการลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวเพิ่มขึ้น โดยไม่มีเหตุผลที่ไปที่มาของรายได้จากการประกอบอาชีพส่วนตัว หรืออาจนำเงินกลุ่มไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น
๑๑. ไม่นำเงินไปฝากสถาบันการเงินก่อนที่จะนำเงินไปทำธุรกรรมอื่น ๆ



แนวทางการดำเนินงาน/เริ่มการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต



วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีการออมเงินผ่านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการขยายฐานสมาชิกและการเพิ่มเงินสะสมเพื่อวางแผนทางการเงินให้มีเงินพร้อมใช้ในวันที่หยุดทำงาน (วัยเกษียณ) **Happy Money Happy Retirement**

แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับนักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด **เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**

๑. ทบทวนและปรับปรุงฐานข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในระบบศูนย์ข้อมูลกลาง ของกรมการพัฒนาชุมชน
๒. จัดทำฐานข้อมูลการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของพัฒนาการ
๓. มอบหมายให้พัฒนากรทุกคน ดำเนินการดังนี้
 - (๑) จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามนโยบาย ๑ พัฒนาการ ๑ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
 - (๒) ขยายฐานสมาชิก โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ให้สมัครเป็นสมาชิก ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ของจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ของกลุ่มฯ

(๓) ส่งเสริมการออมเชิงคุณภาพ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ เกิดความตระหนัก และมีการวางแผนการออมโดยการเพิ่มเงินสะสมจะสะสม เพื่อให้มีเงินพร้อมใช้ในวันที่หยุดทำงาน (วัยเกษียณ) **Happy Money Happy Retirement** (การออมเชิงคุณภาพ หมายถึง การออมเงินอย่างมีเป้าหมาย เพื่อเป็นหลักประกัน ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในวันที่หยุดทำงาน (วัยเกษียณ) **Happy Money Happy Retirement** และเป็นการสร้างวินัยการใช้เงินอย่างมีคุณภาพ เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของชีวิต)

(๔) ร่วมกับทีมคู่หูคู่คิด (**Move For Fund Team**) ดำเนินการประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์ฯ ตามหลักธรรมาภิบาล จัดทำแผนการพัฒนาคตามตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ และบันทึกผลในระบบ www.cddhealthyfund.com

(๕) บันทึกข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในระบบศูนย์ข้อมูลกลาง ปีละ ๑ ครั้ง

๔. รายงานผลการดำเนินงานตามข้อ ๓ ให้กรรมการพัฒนาชุมชนทราบภายในเดือนสิงหาคมของทุกปี
๕. นิเทศ ติดตาม และให้ข้อเสนอแนะแก่เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ ในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นประจำ สม่ำเสมอ
๖. กรณีมีการร้องเรียนและรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้นกับกลุ่มออมทรัพย์ฯ ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติกรณีเกิดความเสียหายโดยเคร่งครัด และรายงานให้กรรมการพัฒนาชุมชนทราบโดยเร่งด่วน

แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับพัฒนาการอำเภอ **เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**

๑. กำกับ ติดตามให้พัฒนากรปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติงาน
๒. หากพบว่ามีปัญหาหรือส่อพฤติกรรมให้เกิดข้อร้องเรียนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้พัฒนากรทำบันทึกเสนอนายอำเภอ แล้วให้อำเภอประชุมหาแนวทางแก้ไขเบื้องต้นก่อน

แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับพัฒนากร **เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**

๑. จัดทำแผนติดตาม ปฏิทิน กำหนดการ การปฏิบัติงานของพัฒนากร
๒. สำรวจจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่ตำบลหมู่บ้าน
๓. ลงพื้นที่เข้าร่วมประชุมทุกครั้งในวันที่มีการจัดเก็บเงินสะสมจะสะสม
๔. ร่วมประชุมคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นประจำทุกเดือน และกำกับดูแลให้การส่งใช้เงินคืนของสมาชิก ตลอดจนการนำเงินฝากเข้าบัญชีธนาคารให้ถูกต้อง
๕. ติดตามและส่งเสริมการจัดทำบัญชี รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง
๖. เข้าร่วมประชุมใหญ่ประจำปีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจสอบการดำเนินงานการจัดตั้งบุคลากร – ขาดทุน
๗. กำหนดให้กลุ่มมีการรายงานสถานะทางการเงิน การรายงานยอดเงินสะสมจะสะสมให้เป็นประจำทุกเดือน
๘. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเชิงธุรกิจสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและชุมชนเชื่อมโยงนโยบายของรัฐบาล กรมการพัฒนาชุมชน และภาคีการพัฒนา
๙. รายงานผลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้พัฒนาการอำเภอทราบเป็นประจำทุกเดือน

การพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไปสู่ความเข้มแข็ง เป็นเป้าหมายที่กรมการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดทำเกณฑ์ชี้วัดเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกลุ่มนำมาวางแผนและพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันมีเครื่องมือสำหรับใช้ในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนี้

๑. การประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งใช้หลักธรรมาภิบาล ๑๐ ข้อ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบประเมินเพื่อให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และยังเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก เริ่มใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นต้นมา ประกอบด้วย ๔ หลักการสำคัญ ๑๐ หลักการย่อย ๒๑ ตัวชี้วัด ได้แก่

- ๑) หลักนิยมประชาธิปไตย ประกอบด้วย ๔ หลักการย่อย ๑๓ ตัวชี้วัด
- ๒) หลักประชาธิปไตย ประกอบด้วย ๒ หลักการย่อย ๒ ตัวชี้วัด
- ๓) หลักความรับผิดชอบทางการบริหาร ประกอบด้วย ๑ หลักการย่อย ๑ ตัวชี้วัด
- ๔) หลักการบริหารจัดการแนวใหม่ ประกอบด้วย ๓ หลักการย่อย ๕ ตัวชี้วัด

เกณฑ์การจัดระดับการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

- **ระดับ ๑ พอใช้/ปรับปรุง** หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานต้องปรับปรุงและพัฒนา เจื่อนไข คือ ผ่านเกณฑ์ไม่ถึง ๑๓ ตัวชี้วัด

- **ระดับ ๒ ปานกลาง** หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานปานกลาง เจื่อนไขคือ ผ่านเกณฑ์ ๑๓ – ๑๗ ตัวชี้วัดและต้องผ่านตัวชี้วัดหลัก ๑๐ ตัวชี้วัดคือ ตัวชี้วัดที่ ๒,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๕ และ ๑๖ หากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ให้จัดอยู่ในระดับ ๑

- **ระดับ ๓ ดี** หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานดี เจื่อนไขคือ ผ่านเกณฑ์ ๑๘ – ๒๑ ตัวชี้วัด และต้องผ่านตัวชี้วัดหลัก ๑๒ ตัวชี้วัดคือ ตัวชี้วัดที่ ๒,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๕,๑๖ และ ๑๗ หากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ให้จัดอยู่ในระดับ ๒

ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดำเนินการภายใต้ระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พ.ศ. ๒๕๕๕

สรุปได้ว่ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มชุมชนครอบคลุมในหลาย ๆ มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

การตรวจสอบบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ที่มาและความสำคัญ

การตรวจสอบบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของพัฒนาการในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ฯ โดยการตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน ทะเบียน และเอกสารต่าง ๆ ของกลุ่ม เพื่อให้ทราบว่ากลุ่มมีเงินทุน หนี้สิน ทรัพย์สิน เท่าไหร่ ในแต่ละปีมีผลกำไรหรือขาดทุนเท่าไร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน จนนำไปสู่การวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศัพท์การบัญชีที่ควรรู้

การบัญชี (Accounting) หมายถึง งานศิลปะของการนำรายงานและเหตุการณ์ทางการเงินมาจัดบันทึก จัดหมวดหมู่ สรุปผล และวิเคราะห์ ตีความอย่างมีหลักเกณฑ์คำว่า การบัญชี (**Book-keeping**) ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย เช่น การบัญชี คือ การจดบันทึกรายการค้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรับ-จ่ายเงิน และสิ่งที่มีค่าเป็นเงินไว้ในสมุดบัญชีอย่างสม่ำเสมอเป็นระเบียบถูกต้องตามหลักการและสามารถแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการในระยะเวลาหนึ่งได้

การทำบัญชี (Bookkeeping) หมายถึง งานประจำที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกและรวบรวมข้อมูลประจำวัน เพื่อให้สามารถจัดทำงบการเงินได้ การทำบัญชีเป็นงานย่อยส่วนหนึ่งของการบัญชีบุคคลผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบัญชีเรียกว่า นักบัญชี (**Accountant**) ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่บันทึกและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเงินประจำวัน เรียกว่า ผู้ทำบัญชี (**Bookkeeper**)

การตรวจสอบบัญชี หมายถึง การตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารประกอบการลงบัญชี และหลักฐานอื่น ๆ รวมทั้งการใช้วิธีตรวจสอบอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้ผู้ตรวจสอบบัญชีได้วินิจฉัยและแสดงความคิดเห็นต่องบการเงินที่กิจการได้จัดทำขึ้น แสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ โดยถูกต้องตามหลักการบัญชี

งบการเงิน (Financial Statement) หมายถึง รายงานทางการเงินที่แสดงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ณ วันสิ้นงวดบัญชี สำหรับธุรกิจทั่วไปมักจะปิดงบการเงินปีละ ๑ ครั้ง

งบกำไร – ขาดทุน (Profit and Loss Statement) หมายถึง งบการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานของกิจการ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่นรอบปีบัญชี โดยจะแสดงรายได้ ค่าใช้จ่าย และกำไรหรือขาดทุนสุทธิ ช่วยให้ผู้ใช้ทราบว่าผลกำไรหรือขาดทุนของกิจการนั้นมาจากส่วนใด เพื่อปรับปรุง และคาดการณ์ผลในอนาคต

งบแสดงฐานะทางการเงินหรืองบดุล (Statements of Financial Position) หมายถึง งบที่จะแสดงข้อมูลฐานะทางการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่งของรอบบัญชี โดยจะแสดงทรัพย์สิน หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ (ทุน) สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของงบแสดงฐานะทางการเงินได้จากสมการ สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ (ทุน)



สินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรทางเศรษฐกิจทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนที่สามารถประมาณค่าได้ ซึ่งกิจการเป็นเจ้าของเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อกิจการ เช่น เงินสด ลูกหนี้ สินค้า ที่ดิน เครื่องจักร อาคาร อุปกรณ์สำนักงาน วัสดุสิ้นเปลือง พันธบัตร และสิทธิบัตร ฯลฯ

หนี้สิน หมายถึง หนี้ที่กิจการมีพันธะที่จะต้องชดใช้ต่อบุคคลภายนอกซึ่งอาจชดใช้ เป็นเงินสด สินค้า หรือบริการ หรือสิ่งที่มีค่าอื่นใดภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกัน เช่น เงินสัจจะสะสมพิเศษ ตัวเงินจ่าย ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เจ้าหนี้การค้า

ทุนหรือส่วนของเจ้าของ หมายถึง ส่วนของผู้เป็นเจ้าของกิจการ เช่น เงินสัจจะสะสม เงินหุ้น กำไรสะสม เป็นต้น ซึ่งสามารถคำนวณได้โดยนำหนี้สินไปหักออกจากสินทรัพย์ ส่วนที่เหลือ คือส่วนของเจ้าของ

รายได้จากการดำเนินงาน หมายถึง รายได้อันเกิดจากดอกเบี้ยเงินกู้ การขายสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นรายได้ตามปกติของกิจการ เช่น รายได้จากดอกเบี้ยรับ ค่าปรับจากลูกหนี้ผิดนัด ส่วนรายได้อื่น ๆ เป็นรายได้จากกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามปกติ เช่น ค่าสมัคร ค่าธรรมเนียม เงินบริจาค ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการดำเนินงาน เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ค่าพาหนะ ค่าน้ำ ค่าไฟ หรือค่าอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินเพื่อก่อให้เกิดรายได้ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นการแสดงค่าใช้จ่ายของกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามปกติของกิจการ เช่น เงินบริจาค เงินค่าสวัสดิการสมาชิก หรือเงินค่าสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น

เป้าหมายของการตรวจสอบบัญชี



๑. เพื่อลดความผิดพลาด เพราะการตรวจสอบบัญชีคือ การประเมินความเสี่ยง
๒. เพื่อให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีความมั่นใจในการบริหารจัดการงบประมาณ สร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในการบริหารงานของคณะกรรมการ
๓. เพื่อนำผลการตรวจสอบบัญชีและผลการวิเคราะห์ทางการเงินมาปรับปรุง พัฒนา การดำเนินงานต่อไป

เทคนิค/วิธีการตรวจสอบบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ควรรู้

๑. การตรวจดู (**Inspection**) เอกสารหลักฐานต่าง ๆ และทรัพย์สินที่มีรูปร่าง เช่น พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วสัญญาใช้เงิน เอกสารการสมัครเป็นสมาชิก หลักฐานการส่งเงินสัจจะ เป็นต้น เพื่อเป็นการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน และตรวจสอบสภาพทรัพย์สินว่ามีอยู่จริง
๒. การสังเกตการณ์ (**Observation**) ด้วยตาเพื่อช่วยให้พัฒนาการได้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ของกลุ่ม รวมถึงการใช้วิจารณ์ญาณสิ่งที่ได้เห็นและบันทึกไว้ ว่าความสอดคล้องกันหรือไม่ เช่น การสังเกตการณ์วิธีการรับเงิน - จ่ายเงิน วิธีการตรวจนับเงินของกรรมการ และพฤติกรรมอื่น ๆ เป็นต้น
๓. การตรวจนับ (**Counting**) เป็นการพิสูจน์ปริมาณและคุณภาพของสิ่งที่ต้องการตรวจว่ามีอยู่จริง ครบถ้วนตามที่บันทึกไว้โดยตรงให้เห็นด้วยตา สภาพของสินทรัพย์ (ข้าว/เสื้อผ้า) การเก็บดูแลรักษาสินทรัพย์ เป็นต้น

๔. การยืนยันยอด (Confirmation) เป็นวิธีการที่พัฒนากรสามารถตรวจสอบบัญชีด้วยการให้ผู้รับผิดชอบโดยตรงหรือคณะกรรมการกลุ่มยืนยันความถูกต้องเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้มากที่สุด โดยต้องควบคุมและสอบถามการยืนยันยอด เช่นการพิสูจน์ความถูกต้องครบถ้วนของจำนวนลูกหนี้ เงินฝากธนาคาร เงินสัจจะ เงินสัจจะสะสม เป็นต้น
๕. การตรวจสอบเอกสารใบสำคัญ (Examination of original Documents) เป็นการตรวจสอบเอกสาร หลักฐานที่บันทึกไว้ในสมุดบัญชี เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญจ่าย สัญญาเงินกู้ของสมาชิก ทะเบียนคุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม
๖. การตรวจสอบการคำนวณ (Recomputation) เป็นการคำนวณตัวเลขในบัญชี เช่นการบวกเลข ในสมุดขึ้นต้น จำนวนยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภท การคำนวณค่าเสื่อมราคา และหนี้สงสัยจะสูญ เป็นต้น เพื่อเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของผลลัพธ์แต่ไม่ได้พิสูจน์แหล่งที่มาของตัวเลข
๗. การตรวจสอบการผ่านรายการ (Posting) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของการผ่านรายการจากบัญชีสมุดขึ้นต้น ไปบัญชีสมุดขึ้นปลาย (บัญชีแยกประเภท) เพื่อเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของการคัดลอกข้อมูลเท่านั้น
๘. การสอบถาม (Inquiry) เป็นการสอบถามข้อมูลจากคณะกรรมการหรือผู้ทำบัญชีของกลุ่มเพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจา เช่น เหตุการณ์หลังวันสิ้นปีบัญชีที่สำคัญ หนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และภาระผูกพันของกลุ่ม

ขั้นตอนการตรวจสอบบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ให้ทำการตรวจสอบจากงบการเงินซึ่งประกอบด้วย งบกำไร-ขาดทุน และงบดุล ของกลุ่ม ณ วันใดวันหนึ่งหรือรอบปีบัญชี (ปกติจะดำเนินการอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง) โดยตรวจสอบควบคู่กับเอกสารการรับจ่าย ใบเสร็จรับเงิน ทะเบียนคุมยอดต่าง ๆ หรืออื่น ๆ มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของงบการเงิน โดยพิจารณารูปแบบของงบดุล และงบกำไร - ขาดทุน ว่ามีการจัดทำรูปแบบใด (แบบรายงานหรือแบบตัว T) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ไม่ได้ทำบัญชีตามหลักสากล มักทำบัญชีในรูปแบบรายงาน และมีการสรุปผลในสมุดทะเบียนคุม พัฒนากรหรือผู้ตรวจสอบสามารถตรวจสอบข้อมูลทางบัญชีจากเอกสารดังกล่าว แทนการทำบัญชีแบบสากล (แบบตัว T)

๒. ตรวจสอบความถูกต้องของรายในงบการเงิน ดังนี้

กรณีงบดุล

- ๒.๑ ยอดรายการทั้งสิ้นของรายการสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของ (ทุน) ว่าถูกต้องหรือไม่
- ๒.๒ รายการต่าง ๆ ที่มาจากบัญชีรายวันและบัญชีแยกประเภทต่าง ๆ มีความครบถ้วนและถูกต้อง
- ๒.๓ ยอดรายการทางด้านสินทรัพย์จะต้องเท่ากับหนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ (ทุน)

กรณีงบกำไร-ขาดทุน

- ๒.๔ ยอดรายการทั้งสิ้นของรายได้ และค่าใช้จ่าย ถูกต้องหรือไม่
- ๒.๕ การผ่านรายการต่าง ๆ จากบัญชีรายวันและบัญชีแยกประเภทต่าง ๆ มีความครบถ้วนและถูกต้อง
- ๒.๖ ยอดรายได้หักค่าใช้จ่าย ผลต่างคือกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินงาน

๓. ตรวจสอบเอกสารที่ใช้ประกอบในการบันทึกบัญชี ดังนี้

กรณีงบดุล

สินทรัพย์

๓.๑ ใบสำคัญรับ/จ่าย ที่แสดงถึงแหล่งที่มาของสินทรัพย์

๓.๒ ใบเสร็จรับเงิน

๓.๓ ทะเบียนคุมลูกหนี้เงินกู้ของกลุ่ม

๓.๔ สมุดบัญชีเงินฝากของกลุ่ม

หนี้สิน

๓.๕ สัญญากู้ยืมเงินของกลุ่ม

๓.๖ ทะเบียนคุมยอดเงินลั้จะสะสมพิเศษของสมาชิก

ส่วนของเจ้าของ (ทุน)

๓.๗ ใบสมัครสมาชิก

๓.๘ ทะเบียนคุมยอดเงินลั้จะของสมาชิก

๓.๙ ทะเบียนคุมกำไรสะสม

กรณีงบกำไร-ขาดทุน

๓.๙ ใบสำคัญรับ/จ่าย

๓.๑๐ ใบเสร็จรับเงิน

๓.๑๑ สมุดบัญชีเงินฝากของกลุ่ม

๔. วิเคราะห์งบการเงินที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้ว หากพบข้อผิดพลาด ให้พัฒนากรหรือผู้ตรวจสอบแจ้งข้อผิดพลาดดังกล่าวให้กลุ่มทราบ พร้อมให้คำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไข หากตรวจสอบแล้วตัวเลขมีความถูกต้อง สัมพันธ์กัน ให้วิเคราะห์ผล ดังนี้

กรณีงบกำไร – ขาดทุน มีผลเป็นกำไร

๔.๑ ให้พัฒนากรหรือผู้ตรวจสอบ วิเคราะห์รายได้ของกลุ่มว่ามาจากแหล่งใด และแนะนำให้กลุ่มรักษามาตรฐานการหารายได้ให้คงที่ หรือหารายได้เพิ่มจากการลงทุนที่ได้ผลตอบแทนแน่นอน (มีความเสี่ยงต่ำ) เช่น การซื้อพันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน สลากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

กรณีงบกำไร – ขาดทุน มีผลเป็นขาดทุน

๔.๒ ให้พัฒนากรหรือผู้ตรวจสอบ วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของกลุ่มว่ามาจากแหล่งใด และแนะนำให้กลุ่มลดค่าใช้จ่ายนั้น เช่น ลดอัตราเงินปันผล หรือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ในขณะเดียวกัน กลุ่มจะต้องเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น เช่น การเพิ่มสมาชิก แต่ยังไม่ควรเพิ่มการลงทุน เป็นต้น

*** กรณีที่กลุ่มมีผลการดำเนินงานเป็นผลขาดทุนต่อเนื่อง ควรแนะนำให้กลุ่มยุติการดำเนินงาน (อาจเป็นการยุติชั่วคราวเพื่อปรับปรุง หรือยุติถาวร) ขึ้นอยู่กับมติที่ประชุมของกลุ่ม

กรณีงบดุล

๔.๓ ให้ตรวจสอบตัวเลขของงบดุลทั้งสองด้านต้องมีความสมดุลกันคือ สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ (ทุน)

๔.๔ ว่างงบดุล ๑ – ๒ ปีย้อนหลังมาเปรียบเทียบกับงบดุลในปีปัจจุบันเพื่อตรวจสอบแนวโน้มของทรัพย์สิน หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ (ทุน)

๔.๕ กรณีแนวโน้มของสินทรัพย์เพิ่มขึ้นแสดงว่ามีผลการดำเนินงานดีให้รักษามาตรฐานต่อไป หากสินทรัพย์ลดลง ต้องตรวจสอบว่ามีสาเหตุมาจากอะไร เช่น รายได้ลดลง สมาชิกถอนหุ้น มีการลงทุนเพิ่ม เป็นต้น หากเป็นกรณีรายได้ลดลง หรือ สมาชิกถอนหุ้น ต้องหาแนวทางแก้ไข กรณีมีการลงทุนเพิ่ม ต้องดูว่ามีรายได้กลับเข้ามาคุ้มค่าหรือไม่กับการลงทุน

๔.๖ กรณีแนวโน้มของหนี้สินเพิ่มขึ้น แสดงว่ากลุ่มเริ่มมีปัญหาขาดสภาพคล่อง ต้องหาแนวทางแก้ไข หากหนี้สินลดลงหมายถึงกลุ่มมีผลการดำเนินงานดี มีกำลังในการชำระหนี้ ให้รักษามาตรฐานต่อไป

๔.๗ กรณีแนวโน้มของส่วนของผู้ถือหุ้น (ทุน) เพิ่มขึ้น แสดงว่ามีผลการดำเนินงานดี มีกำไรสะสมเพิ่มขึ้น มีเงินล้นจะสะสมเพิ่มขึ้น ควรให้กลุ่มพิจารณาการลงทุนเพิ่ม การทำกิจกรรมเครือข่าย หรือการจัดสวัสดิการให้สมาชิกเพิ่มขึ้น หากส่วนของผู้ถือหุ้น (ทุน) มีแนวโน้มลดลง ต้องกลับไปหาสาเหตุ เช่น กำไรสะสมลดลง หรือเงินล้นจะสะสมลดลงหรือไม่ หากเป็นสาเหตุดังกล่าว ต้องหาแนวทางแก้ไข เช่น เพิ่มผลกำไร จากการดำเนินงานให้มากขึ้นหรือการเพิ่มวงเงินล้นจะให้มากขึ้น หากส่วนของผู้ถือหุ้น (ทุน) ลดลงจากการนำเงินไปลงทุน ดังนั้น มูลค่าในด้านของสินทรัพย์ของกลุ่มจะต้องเพิ่มขึ้น ตามความสัมพันธ์ของสมการ

เครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน

คู่มือหลักสูตรการบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปี ๒๕๖๓
(สามารถดาวน์โหลดเอกสารได้จาก www.fund.cdd.go.th)

หมายเหตุ: พัฒนาการหรือผู้ตรวจสอบบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรศึกษารูปแบบ และวิธีการจัดทำบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก่อนเข้าพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบและให้คำแนะนำกลุ่ม

โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต “พี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน”

ปัจจุบัน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เหล่านี้มีกลุ่มเป็นจำนวนมากที่เรียนรู้และพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จ สามารถช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้ประชาชนมีเงินออม และมีรายได้เพิ่มขึ้น มีแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ หนี้สินครัวเรือนลดลง อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มออมทรัพย์ฯ อีกจำนวนหนึ่ง ที่ยังขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชี การตรวจสอบบัญชี และการขยายกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ให้มีความเข้มแข็ง

การจัดตั้งโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จึงเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่เข้มแข็ง มีศักยภาพ เป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้กับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มอื่น ๆ ที่ยังไม่เข้มแข็ง ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง

โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในปี ๒๕๕๔ ภาคละ ๑ แห่งรวม ๔ แห่ง เดิมใช้ชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาและพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” ต่อมาในปี ๒๕๕๕ ได้จัดตั้งเพิ่มอีกภาคละ ๑ แห่ง รวม ๕ แห่ง รวมทั่วประเทศ ๘ แห่ง และเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” โดยกรมการพัฒนาชุมชนพิจารณาคัดเลือกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีความเข้มแข็ง มีอาคารสถานที่เหมาะสม เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เดินทางสะดวก มีกิจกรรมเครือข่าย คณะกรรมการมีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ฯ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์โดยใช้แนวคิด “พี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน”

สำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก็เพื่อให้มีสถานที่สำหรับการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ฯ เพื่อพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ และเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านกลุ่มออมทรัพย์ฯ โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีโครงสร้าง ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ที่ปรึกษา และวิทยากรคือคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ ซึ่งดำเนินการฝึกอบรม ๓ หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ฯ หลักสูตรการบัญชีกลุ่มออมทรัพย์ฯ และหลักสูตรกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ฯ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากรมการพัฒนาชุมชนได้เข้าไปสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้วยการสนับสนุนงบประมาณและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน โดยได้สนับสนุนให้มีการจัดการอบรม ๓ หลักสูตรดังกล่าวในช่วงระหว่างเดือนมกราคม – มิถุนายน ซึ่งการอบรมดังกล่าวจะมีผู้เข้าอบรมหลักสูตรละ ๓๐ คน โรงเรียนละ ๓ หลักสูตร รวมจำนวนผู้เข้ารับการอบรม ๗๒๐ คน/ปี

ปัจจุบันมีโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์ ๘ แห่ง



ผลการดำเนินงานของโรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตคือการเปิดโอกาสให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่ยังไม่เข้มแข็งได้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ฯ การบัญชีกลุ่มออมทรัพย์ฯ และการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย โดยสามารถนำความรู้นั้นไปปรับปรุงกลุ่มของตนเองให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมเครือข่าย (ธุรกิจชุมชน) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑. ที่มาของกิจกรรมเครือข่าย (ธุรกิจชุมชน)

หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือการลงทุนของกลุ่มออมทรัพย์ ฯ อันประกอบด้วย กิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อ - ขาย การบริการ และการบริโภคของชุมชน จะเห็นได้ว่ากลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่มีความเข้มแข็งจะสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง และสามารถขยายการลงทุนหรือขยายกิจการ โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด ยุ้งฉาง บั้มน้ำมัน ลานตากผลผลิต โรงสีข้าว กองทุนปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น เป็นการฝึกหัดการดำเนินธุรกิจในระบบกลุ่ม โดยมุ่งหวังผลกำไร เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ หรือจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่มและชุมชน

๒. คำสำคัญที่ควรรู้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมตัวของประชาชน เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมทีละเล็ก ทีละน้อย เป็นประจำ สม่าเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสม” เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุน ประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของตนเอง และครอบครัว

แผนธุรกิจ เป็นผลสรุปหรือผลรวมแห่งกระบวนการคิดพิจารณาและการตัดสินใจของผู้ประกอบการ ออกมาเป็นโอกาสทางธุรกิจ ซึ่งเป็นแผนที่ช่วยชี้แนะการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ในการก่อตั้งและดำเนินกิจการ/ โครงการ ให้รายละเอียดต่าง ๆ ทางด้านการตลาด การแข่งขัน กลยุทธ์ การประมาณการทางการเงิน โดยชี้ให้เห็นประเด็นจุดอ่อนและข้อควรระวัง

การบริหารความเสี่ยง เหตุการณ์หรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และส่งผลกระทบหรือสร้างความเสียหายต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายขององค์กร ทั้งในด้านกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการเงิน และด้านระเบียบ ข้อบังคับ โดยมีการวัดโอกาสที่จะเกิดและความรุนแรงจากผลกระทบ

ความต้องการของตลาด กลุ่มจะต้องทราบความต้องการสินค้า และบริการของสมาชิก และคนในชุมชน ความได้เปรียบทางการผลิต หรือการแข่งขัน เพราะชุมชนแต่ละพื้นที่มีความได้เปรียบทางทรัพยากรที่แตกต่างกัน นั่นคือ กลุ่มควรตระหนักว่าจะนำทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่มานำผลิตสินค้าอะไร เพื่อตอบสนองความต้องการและเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มและชุมชนได้มากที่สุด

การผลิตสินค้าและบริการที่เหมาะสม จะต้องทราบว่าผู้ที่มีฝีมือผลิตมีใครบ้าง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมีใครบ้าง จึงควรให้ผู้มีความสามารถนี้เป็นผู้ลงมือผลิต ให้คำแนะนำ และยังให้พึ่งพาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น หน่วยงานราชการ สถาบันวิชาการต่าง ๆ นอกจากนี้ ในการผลิตที่เหมาะสมของธุรกิจ จะต้องคำนึงถึงปัจจัยการผลิตอันประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน และผู้ประกอบการ

การจัดสวัสดิการ เมื่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้ดำเนินการกิจกรรมเครือข่าย (ธุรกิจชุมชน) ซึ่งเมื่อมีกำไรจากการดำเนินงานจึงนำมาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายหลักให้คนในชุมชนดูแลซึ่งกันและกัน ตั้งแต่เกิดจนตาย บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน เช่น การรักษาพยาบาล ฅาปนกิจสงเคราะห์ ทุนการศึกษา ทุนสาธารณประโยชน์ ฯลฯ

๓. เป้าหมาย



๑) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีกิจกรรมเครือข่ายธุรกิจชุมชน ที่สร้างงาน เพิ่มรายได้ ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านเศรษฐกิจของสมาชิกและชุมชนได้

๒) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คณะกรรมการ สมาชิก และคนในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินธุรกิจ

๓) กิจกรรมเครือข่ายธุรกิจชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สามารถนำผลกำไรมาจัดสรร เป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก และชุมชน

๔. ขั้นตอนกระบวนการ

๑) คณะกรรมการและสมาชิก ร่วมกันประเมินความพร้อมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย (ธุรกิจชุมชน) ได้แก่

- ความพร้อมของบุคลากรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการดำเนินกิจกรรมหรือไม่
- เงินที่จะนำไปลงทุน มาจากการระดมหุ้นของกิจกรรมเครือข่าย หรือ เงินทุนสะสม (เงินหุ้น และเงินลจจะ) กรณีที่นำมาจากเงินทุนสะสม ต้องไม่เกินร้อยละ ๕ เพื่อป้องกันความเสี่ยง ฯลฯ
- ความเป็นไปได้ของการดำเนินกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย ตลาดรองรับ ฯลฯ

๒) คณะกรรมการและสมาชิก ประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ การบริหารความเสี่ยงของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ในการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย ซึ่งมีข้อควรพิจารณา ดังนี้

- เหตุผลความจำเป็นและสภาพก่อนจัดตั้ง
- ประเด็นขั้นตอนการจัดตั้ง
- โครงสร้างคณะกรรมการและการควบคุมกำกับดูแล เพื่อแสดงถึงบทบาทหน้าที่
- บุคลากร มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานแต่ละด้าน
- ผลผลิต รายการสินค้า การจัดเก็บข้อมูลสินค้า
- การคำนวณต้นทุน – ผลกำไร – การจัดแบ่งผลกำไร
- เครื่องจักร แหล่งซื้อหา กำลังการผลิตของเครื่องจักร การติดตั้งและซ่อมบำรุงรักษา
- วิถีการตลาดรับซื้อ แหล่งจัดจำหน่าย การกระจายสินค้า วิธีส่งเสริมการขาย เพิ่มยอดขาย
- สถานที่ดำเนินการ-จัดจำหน่าย-แหล่งวัตถุดิบ เหตุผลที่เลือกอาจพิจารณาว่าสถานที่นี้มีข้อได้เปรียบดีกว่าแหล่งอื่นอย่างไร
- ทะเบียน เอกสารบัญชีและอุปกรณ์ที่จำเป็น
- เวลาเปิด-ปิดทำการ เหตุผลที่เลือกช่วงเวลาดังกล่าว
- ประโยชน์ที่สมาชิกและชุมชนได้รับ
- เงินทุน ที่มาของแหล่งเงินทุนตั้งต้น

- ข้อจำกัด การดำเนินกิจกรรมภายใต้สถานะ สภาพแวดล้อม ประชากร ทรัพยากร งบประมาณที่มีจำกัด หรือระเบียบกฎหมายที่มีผลบังคับ

- ข้อป้องกันและการแก้ไข กรณียังไม่เกิดปัญหาแต่เป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาภายหลังเกิดปัญหาแล้วมีข้อแก้ไขอย่างไรได้ผลได้อย่างไร

- ข้อที่ควรรู้ จุดสังเกตตรวจจับทุจริตพฤติกรรมส่อทุจริตของผู้เกี่ยวข้อง ได้สำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้า หรือความเป็นไปได้ทางธุรกิจหรือไม่

- เทคนิคการทำงาน การสื่อความเข้าใจ วิธีดำเนินงานที่ได้ผลดี ลดความผิดพลาด ลดเวลา หรือการจัดร้านค้าให้น่าสนใจ

- การจัดการความรู้ วิธี/ประสบการณ์ที่ได้บุคคล และรวบรวมความรู้ จัดหมวดหมู่ สื่อสาร ถ่ายทอดความรู้แบบรุ่นสู่รุ่นแบบ การจัดกิจกรรมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ใหม่

- สรุปประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน ประเมินสถานการณ์ของกิจกรรมที่ดำเนินการด้วย SWOT Analysis ซึ่งเป็นเครื่องมือวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ แยกเป็น

- จุดแข็ง (Strengths) ปัจจัยภายในที่สนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมอยู่ได้

- จุดอ่อน (Weaknesses) สภาพปัญหาภายในที่เกิดขึ้นและยังแก้ไขไม่ได้

- โอกาส (Opportunities) ปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรม

- อุปสรรค (Threats) ภัยคุกคามจากภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมจัดการได้เลย

๓) คณะกรรมการและสมาชิก ลงมติคัดเลือกธุรกิจชุมชน ในการดำเนินการกิจกรรมเครือข่าย

๔) จัดทำแผนธุรกิจ ประกอบด้วย

- บทสรุปผู้บริหาร บอกเหตุผล โอกาส กลุ่มลูกค้า สภาพการแข่งขันของธุรกิจ ความสามารถในการทำกำไร ความเชี่ยวชาญ ทักษะของบุคลากร

- ประวัติของกลุ่ม ที่มา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของกลุ่ม

- วิเคราะห์สถานการณ์โดย SWOT ธุรกิจ

- ตั้งเป้าหมายในอนาคต โดยมี ระยะสั้น ๑ ปี ระยะกลาง ๓ - ๕ ปี ระยะยาว ๕ ปีขึ้นไป

- แผนการตลาด แผนการขายสินค้า/บริการ เกิดจากการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ตลาด และคู่แข่ง

- แผนการดำเนินงาน ขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ

- แผนการเงิน ที่มาของเงินลงทุน แผนการใช้เงินปัจจุบัน และอนาคต

- แผนฉุกเฉิน การประเมินความเสี่ยงของธุรกิจ และวิธีการที่คาดว่าจะใช้เพื่อรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

๕) ดำเนินกิจกรรมเครือข่าย (ธุรกิจชุมชน) ที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้คัดเลือกซึ่งทางสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน ได้จัดทำคู่มือหลักสูตร กิจกรรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (กรณีศึกษากิจกรรมเครือข่าย (ธุรกิจชุมชน)) สามารถดาวน์โหลดได้ที่ เว็บไซต์ www.fund.cdd.go.th

๕. เครื่องมือในการทำงาน

๑) เอกสารชุดความรู้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสีขาว WSG Mobile : เทคนิคการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปี ๒๕๕๘

๒) คู่มือหลักสูตรกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปี ๒๕๖๓

ตัวอย่างการดำเนินการธุรกิจชุมชน ๒ กิจกรรม ได้แก่ ศูนย์สาธิตการตลาด และโรงสีชุมชน

ศูนย์สาธิตการตลาด

ที่มาและความสำคัญ



ศูนย์สาธิตการตลาด เริ่มดำเนินการครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ตลอดระยะเวลา ๔๐ กว่าปีที่ผ่านมา ศูนย์สาธิตการตลาดได้บรรเทาและแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้าน/ตำบลในด้านสินค้าอุปโภค - บริโภค และปัจจัยการผลิตได้อย่างดี อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการแข่งขันระหว่างร้านค้าปลีกที่จำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภคต่าง ๆ ได้ทวีความรุนแรงขึ้น ประกอบกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปพฤติกรรมผู้บริโภค

เดิมมากและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การรับรู้และวิถีที่ผู้บริโภค เข้าถึงสิ่งส่งผลให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น และเป็นผลให้ร้านค้าปลีก รวมถึงศูนย์สาธิตการตลาดเองจำเป็นต้องปรับตัว เรียนรู้กลยุทธ์ ในการบริหารจัดการร้านที่ดี เพื่อให้อยู่รอดและมีกำไรในสถานการณ์ปัจจุบัน

ศูนย์สาธิตการตลาดเป็นกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่เกิดจากแนวคิด **“รวมกันซื้อ - รวมกันขาย”** ของคนในชุมชน ที่กรมการพัฒนาชุมชนให้การส่งเสริมและสนับสนุนอยู่ สาเหตุที่ทำให้ชื่อว่า “ศูนย์สาธิตการตลาด” เนื่องจากถือว่าการทดลองปฏิบัติ เรียนรู้ และรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในการดำเนินการซื้อขายสินค้า ปัจจัยการผลิตในราคายุติธรรมและช่วยแก้ไขปัญหของชุมชน

คำสำคัญที่ควรรู้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมตัวของประชาชน เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมทีละเล็ก ทีละน้อย เป็นประจำสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสม” เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเอง และครอบครัว

ศูนย์สาธิตการตลาด เป็นกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตรูปแบบหนึ่งที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อมุ่งให้ประชาชนในชนบทรวมตัวกันแสวงหาสินค้าอุปโภค-บริโภค ปัจจัยการผลิตมาจำหน่ายและเป็นอีกกิจกรรมที่ป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ที่ส่งผลให้คนในชุมชน ซื้อสินค้าแพงหรือขายผลผลิตได้ราคาต่ำกว่าราคาตลาด

รวมกันซื้อ เป็นการจัดหาสินค้าหรือความต้องการซื้อของคนในชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาดไปซื้อมาในราคาส่งแล้วขายสู่ชุมชนในราคายุติธรรม

รวมกันขาย ช่วยกระจายสินค้าชุมชน โดยอาจเป็นสินค้าเกษตรกรรม หรือสินค้าชุมชนจากฝีมือคนในชุมชน มาขายในศูนย์สาธิตการตลาด หรือขายออกสู่ตลาดภายนอก

เป้าหมาย

๑. เพื่อฝึกหัดให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีความรู้ เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปดำเนินงานศูนย์สวัสดิการตลาด ด้านการค้าขายได้
๒. เป็นการฝึกหัดการนำเงินทุนที่มีไปลงทุน เพื่อให้เกิดดอกผลเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น
๓. เพื่อช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและประชาชนในหมู่บ้านให้สามารถหาซื้อสิ่งของใช้ในครอบครัวและอุปกรณ์การประกอบอาชีพได้สะดวกรวดเร็วและประหยัด
๔. ป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบต้องซื้อของแพง และขายผลผลิตได้ราคาต่ำของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และประชาชนทั่วไป
๕. ต้องการให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีฐานะยากจน มีบทบาทด้านการค้าในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอาจขยายผลไปสู่ระดับอำเภอ จังหวัดได้

หมายเหตุ: ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. ๒๕๖๔) มีศูนย์สวัสดิการตลาดกระจายและดำเนินการอยู่ทั่วประเทศไทย จำนวนกว่า ๖๙๓ แห่ง และเป็นศูนย์สวัสดิการตลาดต้นแบบแล้ว จำนวน ๔๒ แห่ง

ขั้นตอนกระบวนการ

รูปแบบ/ลักษณะการดำเนินงาน “รวมกันซื้อ-รวมกันขาย” คือแนวคิด (Concept) สำคัญของศูนย์สวัสดิการตลาด ประกอบด้วย

- เป็นร้านค้าที่ “สมาชิกเป็นเจ้าของ”
- จัดหาสินค้าอุปโภค-บริโภค ปัจจัยการผลิตและป้องกันการเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง
- รวมกันซื้อ – รวมกันขาย
- ผลกำไรปันคืนสู่ชุมชน
- ชื่อ “ศูนย์สวัสดิการตลาด” เป็นการทดลอง ปฏิบัติเรียนรู้และรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นที่ ๑ ศึกษาถึงความต้องการซื้อและขายสินค้า/ผลผลิตตามความต้องการของผู้บริโภค ลูกค้า

๑. วิเคราะห์กลุ่มลูกค้า “**๕W๑H**” **Who** เราขายสินค้าให้ใคร ข้อมูลอายุ เพศ รสนิยม **What** ลูกค้าต้องการอะไร ใช้วิธีการสำรวจ และสอบถาม **Where** ลูกค้าเราอยู่ที่ไหน **When** ลูกค้าซื้อมากที่สุดในช่วงเวลาไหน ความถี่ในการซื้อสินค้า เช่น ก็ครั้งต่อวัน/สัปดาห์/เดือน ช่วงกลางวัน/กลางคืน **Why** จุดเด่นหรือจุดขาย เช่น ราคาถูก บริการดี มีสินค้าหายาก หรือสวัสดิการแก่ลูกค้า **How** สินค้าและการบริการแบบใด ที่ตอบโจทย์ลูกค้าจะส่งเสริมการขายด้วยวิธีไหน ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางใด

๒. การเลือกสินค้าและบริการเข้าร้าน

- สินค้าหลัก (สินค้าบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ข้าว เครื่องปรุงรส น้ำยาล้างจาน ยาสิฟัน เป็นต้น) (สินค้าอุปโภค/บริโภค ที่ไม่ใช่สินค้าจำเป็น แต่ซื้อเพื่อความพึงพอใจ ได้แก่ บุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โลชั่นบำรุงผิว ของเล่น เป็นต้น)

- กลุ่มสินค้าใหม่ จะช่วยให้ศูนย์สวัสดิการตลาด ดูทันสมัย และมีความเคลื่อนไหวที่สม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยสร้างความประทับใจได้ดี ทำให้มีลูกค้าถามถึง ซึ่งควรพิจารณานำมาจำหน่ายที่ร้านในปริมาณที่พอเหมาะก่อนโดยการประชาสัมพันธ์ เช่น การติดตั้งป้ายแนะนำสินค้าใหม่ เป็นต้น

- กลุ่มสินค้าเทศกาล เช่น กระดาษห่อของขวัญ การ์ดอวยพรในช่วงเทศกาลปีใหม่ รูปเทียน เครื่องสังฆทาน ในช่วงวันสำคัญทางศาสนา น้ำอบ ตุ๊กตาและดอกไม้ในวันวาเลนไทน์ เป็นต้น

- กลุ่มสินค้าหรือบริการพิเศษ เฉพาะของศูนย์สาธิตการตลาด เป็นการสร้างความแตกต่าง และเพิ่มความได้เปรียบให้กับศูนย์สาธิตการตลาด โดยนำสินค้ามาจำหน่ายเพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า เพิ่มกลุ่มลูกค้าใหม่ เช่น สินค้าสมุนไพร หรืออาจเป็นการให้บริการอื่น ๆ เช่น การรับถ่ายเอกสาร ส่งพัสดุ

- ปัจจัยการผลิต (เฉพาะศูนย์สาธิตการตลาดบางแห่งที่มีสินค้าประเภทนี้อยู่แล้ว) แสวงหาปัจจัยการผลิตที่ตอบโจทย์อาชีพคนในชุมชน โดยเฉพาะเทคโนโลยีหรือเครื่องมือใหม่ๆ มานำเสนอลูกค้า โดยปัจจัยการผลิตในที่นี้ หมายถึง ปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เครื่องมือทางการเกษตร นอกเหนือจากสินค้าการเกษตร เลือกปัจจัยการผลิตจากราคา ความต้องการลูกค้า ประสิทธิภาพของสินค้า

- สินค้าชุมชน หรือสินค้าฝากขายจากคนในพื้นที่ สามารถ มีส่วนช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้ ด้วยการรับสินค้าชุมชนมาขายหรือเปิดพื้นที่ให้คนในพื้นที่นำสินค้ามาฝากขายในศูนย์ฯ โดยส่วนมากจะไม่ซ้ำกับสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีอยู่ในศูนย์สาธิตการตลาด ไม่ว่าจะเป็น สินค้า OTOP ที่มีคุณภาพ ทั้งของกิน ของใช้ เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น นอกจากช่วยเพิ่มสีสันให้ศูนย์สาธิตการตลาดให้มีความน่าสนใจแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมรายได้ของชุมชนอีกด้วย

๓. กลยุทธ์การตั้งราคา

- กลยุทธ์ราคาล่อใจ เลือกสินค้าหลักบางอย่าง มาตั้งราคาให้ถูกกว่าคู่แข่งเล็กน้อย เพื่อดึงดูดลูกค้าและสร้างภาพลักษณ์ให้ลูกค้าว่าเราขายสินค้าแบบเดียวกันในราคาถูกกว่า ถ้าไร่น้อยลงจากที่ควรจะได้ก็จริง แต่ราคาเช่นนี้ ส่วนมากลูกค้าซื้อในปริมาณที่มาก และผู้บริโภคมาจับจ่ายก็มักไม่เจาะจงซื้อสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะหยิบสินค้าอื่นติดไม้ติดมือไปด้วย สามารถทำกำไรจากสินค้าตัวอื่น ๆ ได้อีกด้วย

- ตั้งราคาขายเป็นเซต (เป็นชุด) แม้จะมีราคารวมมากกว่าแต่ราคาต่อชิ้นถูกกว่า สามารถกระตุ้นยอดขายได้แน่นอน เพราะลูกค้าจะรู้สึก ว่า "คุ้ม" แม้ออนแรกไม่ได้ต้องการสินค้าหลายชิ้นเลยก็ตาม

- ตั้งราคาสินค้าลงท้ายด้วยเลข ๙ ไม่ว่าจะเป็น ๐๙ หรือ ๙๙ ว่ากันว่าราคานี้มีผลให้ลูกค้ารู้สึกว่าราคานั้น "ถูก" ลงยิ่งถ้าเป็น ๙๙ บาท แทนที่จะเป็น ๑๐๐ บาท ลูกค้าจะยิ่งรู้สึกถึงความแตกต่าง เพราะหลักสิบกับหลักหน่วยดูห่างกันมาก นอกจากนี้ เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ว่า เลข ๙ นั้นมีผลทางจิตวิทยาของลูกค้าโดยตรง ถ้ามีของสองชิ้น ราคา ๗๔ และ ๗๙ ในเวลาเร่งรีบ ลูกค้ายังหยิบสินค้าราคา ๗๙ เพราะความเคยชิน

- เปรียบเทียบราคาให้ดู ระหว่างศูนย์สาธิตการตลาด กับร้านคู่แข่ง ในสินค้าที่เรามั่นใจว่าถูกกว่าจริง ให้ลูกค้าตัดสินใจได้ไวและง่ายขึ้น "ซื้อเป็นชุดถูกกว่า" ก็เป็นการเปรียบเทียบราคาอีกชนิดหนึ่ง ผู้บริโภคปัจจุบันชอบค้นหาข้อมูล ชอบคำนวณผลต่างกำไร ชอบหาดีลที่ถูกที่สุด เราก็คง "บริการข้อมูล" เปรียบเทียบราคาจัดให้ลูกค้า

ลูกค้าตัดสินใจซื้อเร็วขึ้นและมากขึ้น



๔. การส่งเสริมการขาย (Promotion) เป็นเทคนิคหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มยอดขายให้ศูนย์สาธิตการตลาดได้ โดยสามารถจัดได้หลายรูปแบบ และหลายช่วงเวลา ที่สำคัญ คือ ควรเลือกให้ตรงกับความต้องการลูกค้าให้มากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาลูกค้าเก่าที่มีอยู่ ดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ ให้เข้าร้าน สร้างยอดขายโดยกระตุ้นยอดการซื้อต่อครั้งเพิ่มขึ้น หรือจากสินค้าพิเศษช่วงเทศกาล การส่งเสริมการขาย ที่สำคัญคือ สื่อโฆษณา ซึ่งสามารถทำได้หลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการทำสื่อโฆษณา “ภายนอกร้าน” รูปแบบต้องมียขนาดใหญ่ เห็นได้ชัดเจน สะดุดตา “ภายในร้าน” รูปแบบต้องมีจุดดึงดูดสายตา ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ ที่จุดขายทันที สามารถติดได้หลายจุด เช่น หน้าเคาน์เตอร์คิดเงิน หน้าชั้นวางสินค้า อีกวิธีคือการปันผลเปลี่ยนคืน ๖ เดือนครั้ง หรือปีละ ๑ ครั้ง รวมถึง การจับคู่โปงรางวัล

ขั้นที่ ๒ นำข้อมูลที่ได้รับจากขั้นที่ ๑ เสนอที่ประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อพิจารณาสถานที่จัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด และเลือกประเภทสินค้า จำนวนสินค้า และร้านค้าที่จะเลือกซื้อสินค้า การจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ประกอบด้วย

๑. เกิดจากเงินทุนที่มาจากการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ฯ นำมาลงทุนการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด ๑๐๐%

๒. ระดมทุนใหม่ โดยใช้วิธีลงทุนจากผู้สนใจโดยการเป็นแบบปิด คือรับสมัครจากผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ เท่านั้น หรือแบบเปิด คือ รับสมัครบุคคลทั่วไป เช่น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ส่วนหนึ่ง กลุ่มอาชีพในชุมชน หรือ คนในหมู่บ้านอีกส่วนหนึ่ง โดยอาจกำหนดราคาหุ้น เช่น ๑๐๐ บาท = ๑ หุ้น สมาชิกแต่ละคนถือหุ้นได้ ไม่เกินคนละ ๒๐ หุ้น เป็นต้น

๓. เป็นแบบผสมระหว่างแบบที่ ๑ และ แบบที่ ๒ เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต นำเงินมาลงทุน และเปิดรับสมาชิกเพิ่ม

๔. กู้เงินธนาคาร โดยใช้สมุดสัจจะของกลุ่มฯ ค้ำประกันเงินกู้

จึงเป็นที่มาว่าคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ฯ ต้องพิจารณาสถานที่ที่มีความพร้อม และวิเคราะห์สินค้าจะนำมาจำหน่าย (ตามการวิเคราะห์ขั้นที่ ๑) พัฒนาสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ลูกค้า รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวมและกระจายสินค้าชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่าง เป็นมูลค่าเพิ่มให้กับตัวศูนย์สาธิตการตลาด สามารถสร้างความแตกต่าง ให้ไม่เหมือนใครด้วย ๓ วิธีง่าย (๑) แตกต่างด้วย “สินค้าและบริการ” โดยเลือกจากสินค้าที่ใหม่ มีคุณภาพได้มาตรฐาน ราคายุติธรรม ร้านค้าสะดวกซื้ออื่นไม่มี (๒) แตกต่างด้วย “การตกแต่ง” เน้นสะดวกสบายในการเลือก บรรยากาศสี่ร้านสดใส สะอาด (๓) แตกต่างด้วย “ความสัมพันธ์กับชุมชน” คือ จุดแข็งที่สำคัญของศูนย์สาธิตการตลาด คือ การรู้จักของคนในชุมชน รู้จักชื่อลูกค้าทุกคน พูดภาษาถิ่นมีความเป็นกันเองกับลูกค้า เป็นศูนย์กลางในการกระจายข่าวสาร การจัดกิจกรรมคืนกำไรให้ชุมชน เป็นต้น



ขั้นที่ ๓ ศึกษาต้นทุนสินค้าแต่ละชนิดที่จะจัดจำหน่ายในศูนย์สาธิตการตลาด

วิธีการคิดต้นทุน-กำไร

๑. จดราคาของที่ซื้อมาทุกครั้ง
๒. หาราคาต่อกรัมหรือต่อชิ้น
๓. คิดราคาต่อสูตร โดยการคูณปริมาณที่ใช้กับราคาต่อกรัม
๔. รวมเป็นต้นทุนวัตถุดิบ
๕. คิดค่าแรง/ค่าไฟ/ค่าของที่อาจทำเสีย = ๓๐% ของต้นทุนวัตถุดิบ
๖. คิดกำไร ๓๐ - ๕๐ % ของทุน+ค่าแรง

(ถ้าเป็นอาหารหรือขนมที่ทำง่าย ควรคิดกำไรประมาณ ๓๐% แต่ถ้ามีขั้นตอนในการทำที่ยุ่งยาก ซับซ้อนควรขึ้นกำไรเพิ่มขึ้นจาก ๓๐% แต่ไม่ควรเกิน ๕๐%)

๗. รวมต้นทุนทั้งหมด = ทุน (๔) + ค่าแรง (๕) + กำไร (๖)
๘. หาราคาเฉลี่ยต่อชิ้นโดยนำต้นทุนทั้งหมดหารด้วยจำนวนชิ้นที่ได้
๙. คิดราคาสำหรับขายปลีกและขายส่ง

ขั้นที่ ๔ แจกให้สมาชิกกลุ่มออสมทรัพย์เพื่อการผลิตและประชาชนทั่วไปทราบ โดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การใช้สื่อโฆษณา ซึ่งสามารถทำได้หลายแนวทาง ดังนี้

๑. การทำสื่อโฆษณา “ภายนอกร้าน” รูปแบบตัวสื่อต้องมีขนาดใหญ่ติดอยู่หน้าร้าน ให้เห็นได้ชัดเจน สะดุดตาผู้ที่เดินผ่านไป
๒. การทำสื่อโฆษณา “ภายในร้าน” รูปแบบต้องเป็นจุดดึงดูดสายตา ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ ที่จุดขายทันที สามารถติดได้หลายจุด เช่น หน้าเคาน์เตอร์คิดเงิน หรือหน้าชั้นวางสินค้า
๓. ประชาสัมพันธ์ผ่านทางเวทีการประชุมสมาชิกกลุ่มออสมทรัพย์เพื่อการผลิต
๔. ประชาสัมพันธ์ตามเสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือสื่อวิทยุชุมชนนั้น ๆ

ขั้นที่ ๕ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการศูนย์สาธิตการตลาดและดำเนินงาน/กิจกรรมศูนย์สาธิตการตลาด

เนื่องจากศูนย์สาธิตการตลาดเป็นกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มออสมทรัพย์เพื่อการผลิต ศูนย์สาธิตการตลาดจึงไม่มีสมาชิกเฉพาะของศูนย์สาธิตการตลาด แต่มีสมาชิกกลุ่มออสมทรัพย์เพื่อการผลิตทุกคนเป็นเจ้าของการดำเนินงานจึงต้องมีคณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย

๑. คณะกรรมการบริหารกลุ่มออสมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำหน้าที่ กำหนดนโยบาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศูนย์สาธิตการตลาด
๒. คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการกลุ่มออสมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำหน้าที่การบริหารงาน ศูนย์สาธิตการตลาด
๓. จัดตั้งคณะกรรมการจัดการศูนย์สาธิตการตลาด



ฝ่ายจัดซื้อ และดูแลสต็อกสินค้า

ดำเนินการจัดซื้อตามความจำเป็น การตรวจสอบการจัดซื้อ ดูแลติดตามความเคลื่อนไหวของสินค้าคงคลัง ตรวจสอบสต็อกสินค้า ทำรายงานและรายการราคาสินค้าแต่ละตัวรวมไปถึงการรับฟังข้อสังเกตจากฝ่ายขาย ฝ่ายบัญชี ว่าสินค้าใดขายดี เพื่อวางแผนซื้อสินค้านั้นมากขึ้น

ฝ่ายขาย

รู้จักสินค้า รู้ราคา รู้ใจลูกค้า ทั้งนี้ เพื่อให้ลูกค้าได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ ที่จะนำไปในการตัดสินใจเลือกซื้อ พนักงานขายที่เก่งต้องมีเทคนิคการขาย มีใจบริการ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ฝ่ายประชาสัมพันธ์

การสื่อสารกับลูกค้าอย่างเอาใจใส่เป็นเสน่ห์ ที่ทำให้ทำให้ลูกค้าเดินเข้าร้าน ดังนั้นควรมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ที่หาวิธีดึงดูดลูกค้าให้รักดีกับศูนย์สาธิตการตลาด

ฝ่ายบัญชี

ศูนย์สาธิตการตลาดมิติใหม่ต้องจัดทำบัญชี บันทึกรายการสินค้าเข้าออก ยอดขายในแต่ละวัน การทำบัญชียิ่งสำคัญและจำเป็น เพื่อให้รู้ว่ากำไรหรือขาดทุนในแต่ละวัน/เดือน เท่าไร และสินค้าชนิดไหนที่ขายดี ขายไม่ดี ข้อมูลที่ได้จะสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการลงทุนในอนาคต

๔. ให้มีการแต่งตั้งผู้จัดการศูนย์สาธิตการตลาด ทำหน้าที่ควบคุมดูแลและดำเนินงาน และแต่งตั้งพนักงานขายสินค้าและพนักงานบัญชีจำนวนที่จำเป็น

ขั้นที่ ๖ คณะกรรมการจัดการศูนย์สาธิตการตลาด ต้องจัดทำบัญชีการเงินของศูนย์สาธิตการตลาด และรายงานผลการดำเนินงาน ยอดจำหน่ายสินค้า จำนวน และประเภทสินค้าที่คงเหลือในศูนย์สาธิตการตลาด ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทราบความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

การจัดทำระบบบัญชีศูนย์สาธิตการตลาด

- ใช้ระบบและรูปแบบบัญชีเช่นเดียวกับบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือใช้ระบบบัญชีคู่ และกำหนดให้มีบัญชีหลักรวม ๓ เล่มด้วยกัน อีกทั้งมีสมุดทะเบียนต่าง ๆ ประกอบบัญชีหลักดังกล่าว

บัญชีหลัก ประกอบด้วย

๑. บัญชีเงินสด ๒. บัญชีรายวันรับ ๓. บัญชีรายวันจ่าย

ทะเบียนต่าง ๆ

๑. ทะเบียนคุมสินค้าเป็นประเภท ๒. ทะเบียนคุมลูกหนี้รายบุคคล

๓. ทะเบียนคุมเจ้าหนี้รายบุคคล ๔. ทะเบียนซื้อสินค้าของสมาชิกเป็นรายบุคคล

๕. บัญชีรับ – จ่ายรายวัน

บัญชีหลัก ๓ เล่ม ได้แก่

๑. บัญชีเงินสด ใช้ชื่อบัญชีว่า “บัญชีเงินสด-บัญชีเงินฝากธนาคาร” ใช้อักษรย่อ “ส” เป็น บัญชีขั้นต้นใช้ลงรายการรับ-จ่าย เมื่อมีการรับหรือจ่ายเป็นเงินสด บัญชีเงินสดนี้ได้นำบัญชี เงินฝากธนาคารมารวมไว้ด้วยกันแบ่งเป็น ๓ ช่อง คือ ช่องบัญชีเงินสด ช่องบัญชีเงินฝาก ประจำ และช่องบัญชีเงินฝากออมทรัพย์

๒. บัญชีรายวันรับ ใช้ชื่อบัญชีว่า “บัญชีรายได้และหนี้สิน” ใช้อักษร “ร” เป็นบัญชีแยกประเภทใช้สำหรับบันทึกการรับเงินทุกประเภทซึ่งแยกเฉพาะรายการรับเงินจากบัญชีเงินสดมาลงในบัญชีเล่มนี้อีกครั้งหนึ่งโดยแยกประเภทรายรับไว้เป็นช่องๆ ตามประเภทของเงินที่ได้รับ เมื่อได้รับเงินประเภทใดก็ให้นำจำนวนเงินที่ได้รับลงในช่องรายได้ประเภทที่ได้รับนั้น ๆ บัญชีรายได้และหนี้สิน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ช่องรายได้ เป็นรายได้อันเกิดจากการขายสินค้า ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร และรายได้อื่น ๆ

ส่วนที่ ๒ ช่องหนี้สิน เป็นการรับเงินอันก่อให้เกิดเป็นหนี้สินของศูนย์สถิติการตลาดเนื่องจากรายได้ที่ได้รับนี้ ศูนย์สถิติการตลาดมีภาระจะต้องจ่ายคืนให้กับเจ้าของเงินเมื่อครบกำหนด

๓. บัญชีรายวันจ่าย ใช้ชื่อบัญชีว่า “บัญชีรายจ่ายและทรัพย์สิน” ใช้อักษร “จ” เป็นบัญชีแยกประเภทเช่นกัน ใช้สำหรับบันทึกการจ่ายเงินซึ่งแยกเฉพาะรายจ่ายจากบัญชีเงิน สดมาลงในบัญชีเล่มนี้อีกครั้งหนึ่งโดยแยกประเภทรายจ่ายเป็นช่องๆ เช่นเดียวกับบัญชี รายวันรับ เมื่อได้จ่ายเงินประเภทใดก็ให้นำจำนวนเงินที่จ่ายลงในช่องจ่ายนั้น ๆ

บัญชีรายจ่ายและทรัพย์สิน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ช่องรายจ่าย เป็นรายจ่ายจากการซื้อสินค้า และรายจ่ายจากการดำเนินงานของศูนย์สถิติการตลาด ได้แก่ ค่าเครื่องเขียน แบบพิมพ์ ค่าพาหนะ ค่าภาษีหน้หีบห่อ ดอกเบี้ย เงินกู้ เป็นต้น

ส่วนที่ ๒ ช่องทรัพย์สิน ได้แก่ ลูกหนี้ที่เกิดจากการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ หรือการซื้อ ทรัพย์สินต่าง ๆ มาใช้ในศูนย์สถิติการตลาด ได้แก่ เครื่องคิดเลข ตู้ ชั้นวางของ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น

การขายสินค้าแบบนั้นเป็นเงินเชื่อจำนวนเงินที่ขายเป็นเงินเชื่อให้นำลงบัญชีในช่องลูกหนี้ ถ้าซื้อสินทรัพย์ให้นำจำนวนเงินที่ซื้อสินทรัพย์ลงบัญชีในช่องทรัพย์สิน

ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ปรากฏในช่องที่ ๒ คือ ช่องทรัพย์สิน จะต้องมีการทะเบียนคุมทรัพย์สินที่ซื้อมาและทำทะเบียนคุมลูกหนี้ที่ซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อเป็นรายตัวบุคคล เพื่อให้ทราบว่า ลูกหนี้แต่ละคนมีเงินค้างชำระเป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้น การทำบัญชีศูนย์สถิติการตลาด นอกจากจะมีบัญชีหลัก ๓ เล่มดังกล่าวแล้วยังจะต้องมีสมุดทะเบียนต่าง ๆ ประกอบบัญชี หลัก ๓ เล่ม อีกด้วย ดังนี้

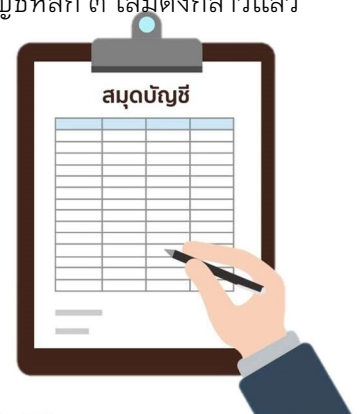
ทะเบียนคุมสินค้าเป็นรายประเภท

ทะเบียนคุมลูกหนี้เป็นรายบุคคล

ทะเบียนคุมเจ้าหนี้เป็นรายบุคคล

ทะเบียนซื้อสินค้าของสมาชิกเป็นรายบุคคล

บัญชีรับ-จ่ายรายวัน



ขั้นตอนการทำบัญชี

การเปิดบัญชี คือการเริ่มบันทึกรายการลงในบัญชีนั่นเอง สำหรับศูนย์สถิติการตลาดจะเริ่มบันทึกรายการในบัญชีตั้งแต่เริ่มได้รับทุนมาดำเนินการ ทุนที่ได้รับจะได้มาจาก กลุ่มออมทรัพย์ฯ ดังนั้น การลงบัญชีเมื่อได้รับเงินมาลงทุน คือ

๑. ลงในบัญชีเงินสด ในช่อง “รับ” ของช่องเงินสด เท่ากับจำนวนเงินที่ได้รับ

๒. ลงในบัญชีรายได้และหนี้สิน ในช่องเจ้าหนี้ (กลุ่มออมทรัพย์ฯ) โดยลงในช่อง “เงินลงทุน” ในจำนวนเงินที่เท่ากับกับบัญชีเงินสด

๓. ในลำดับต่อไปเมื่อได้รับเงินมาลงทุนแล้ว ก็จะเป็นการซื้อสินค้า และการขายสินค้า ประจำวัน ให้ลงบัญชีตามลำดับวันที่ที่ซื้อและวันที่ที่ขายสินค้า

การปิดบัญชี เมื่อสิ้นปี (๓๑ ธันวาคมของทุกปี) ดำเนินการดังนี้

๑. ปิดบัญชีทุกเล่ม โดยรวมยอดรายรับ-รายจ่ายทุกประเภท รวมทั้งหายอดคงเหลือในบัญชีเงินสด และบัญชีเงินฝากธนาคาร (ถ้ามี) การปิดบัญชีสิ้นปีนั้น เนื่องจากได้ปิดบัญชี ทุกเล่มเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้ว ดังนั้น ยอดรวมของรายรับ-รายจ่าย ก็คือยอดรวมทั้งปีในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ซึ่งได้บวกกันยอดกันมาตั้งแต่ต้นปีนั่นเอง

๒. ทำงบกำไรขาดทุน เพื่อหากำไรสุทธิประจำปี

๓. ทำงบดุลเพื่อแสดงทรัพย์สิน หนี้สิน และทุนของศูนย์สถิติการตลาด ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม เพื่อให้สมาชิกได้ทราบผลการดำเนินงานในรอบปี เมื่อจัดทำงบดุลเสร็จแล้ว กรรมการตรวจสอบจะต้องตรวจสอบบัญชีทุกเล่ม พร้อมด้วยงบกำไร-ขาดทุน และงบดุล เมื่อเห็นว่าถูกต้องแล้วให้เซ็นชื่อรับรองความถูกต้องในตอนท้ายของงบดุลด้วย

การควบคุมเงิน

เหรียญของกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นผู้รับผิดชอบควบคุมการเงินของศูนย์สถิติการตลาดทำหน้าที่เบิกจ่ายเงินให้คณะกรรมการจัดการศูนย์สถิติการตลาด และตรวจสอบบัญชีทั้งหมด

เงินทุนดำเนินการรายวัน ให้ผู้จัดการศูนย์สถิติการตลาดทำเรื่องขออนุมัติจากคณะกรรมการจัดการศูนย์สถิติการตลาด เมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้ไปขอเบิกจ่ายเงินจาก เหรียญญมาเก็บไว้เพื่อใช้จ่ายได้

จำนวนเงินที่ผู้จัดการศูนย์สถิติการตลาดเก็บไว้ จะมีจำนวนเท่าไรให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ฯ ส่วนการเก็บรักษาเงินของผู้จัดการ ศูนย์สถิติการตลาดนั้น ควรมีระยะเวลาคราวละ ๑ สัปดาห์ คือ ทุกวันสุดสัปดาห์ ผู้จัดการศูนย์สถิติฯ จะต้องนำเงินส่งคืนเหรียญญ และขอเบิกเงินจากเหรียญญใหม่ทุกวันจันทร์ หากเห็นว่าไม่สะดวกอาจจะกำหนดระยะเวลา ๑ เดือน สำหรับส่งคืนเงิน และขอเบิกเงินจากเหรียญญก็ได้แต่คณะกรรมการศูนย์สถิติฯ จะต้องคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

ผลกำไร ในรอบเดือนของศูนย์สถิติฯ ให้นำฝากบัญชีฝากประจำจะสะสมทรัพย์ของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ส่วนเงินทุนดำเนินการให้นำเข้าฝากบัญชีสะสมทรัพย์ของกลุ่มออมทรัพย์ฯ เพื่อให้สามารถถอนมาใช้ได้

ทุกวันก่อนปิดบริการศูนย์สถิติการตลาด ผู้จัดการศูนย์สถิติการตลาดจะต้องตรวจสอบยอดสินค้าที่จำหน่ายประจำวัน และสินค้าคงเหลือทุกประเภท แล้วลงบัญชีไว้ เป็นหลักฐาน



การจัดสรรผลกำไร สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. เฉลี่ยคืนแก่ผู้ซื้อสินค้าที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ เป็นรายเดือน โดยคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ฯ ประชุมพิจารณาร่วมกันว่าจะเฉลี่ยคืน กี่เปอร์เซ็นต์ของกำไรที่ได้ เช่น คืนร้อยละ ๔ บาท สามารถซื้อสินค้าไปในรอบเดือนเป็นเงิน ๕๐๐ บาท ก็เฉลี่ยคืนตามวงเงินที่ซื้อตามที่คณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ฯ กำหนด

๒. นำกำไรส่วนที่เหลือจากเฉลี่ยคืนให้สมาชิกไปรวมกับกำไรของกลุ่มออมทรัพย์ฯ เพื่อจัดสรรเป็นเงินปันผลให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ตามจำนวน หุ้นที่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ แต่ละคนมีอยู่ในสมุดสัจจะสะสมทรัพย์ หักเป็นทุน ขยายงาน ทุนสำรอง และทุนสาธารณะ เป็นต้น

ด้านระบบคลังสินค้า

จำนวนสต็อกสินค้าที่เหมาะสมคือกำไรสูงสุดของร้านค้า การบริหารสินค้าคงคลังที่ดี จะส่งผลให้ปริมาณสินค้ามีเพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า และควบคุมเงินทุนหมุนเวียนที่มีอยู่ไม่ให้จมไปกับสินค้าที่ซื้อเข้ามา กักตุนจนมากเกินไป โดยปัจจัยในการควบคุมระดับสินค้าคงคลังประกอบด้วย

๑. ความถี่ของการเลือกซื้อสินค้าเข้าร้าน

๒. ความพร้อมของเงินทุนหมุนเวียน ที่นำมาใช้ในการลงทุนซื้อสินค้า

๓. ปริมาณขายออกของสินค้าแต่ละตัว ซึ่งช่วยระบุปริมาณสินค้าที่ต้องการ

๔. ความผันผวนของราคาสินค้า ซึ่งอาจเกิดขึ้น และทำให้เจ้าของร้าน จำเป็นต้องซื้อเพิ่มหรือลดลงกว่าปกติ

เคล็ดลับในการจัดสต็อกสินค้า

๑. ไม่เก็บสต็อกสินค้ามากเกินไป จะทำให้ร้านมีเงินหมุนเวียน เพิ่มผลกำไรอีกทางหนึ่ง

๒. หมั่นสำรวจความต้องการของลูกค้า มีสินค้าที่หลากหลาย เพื่อให้ลูกค้าได้สินค้าที่ต้องการเสมอ

๓. ระบายสินค้าที่ขายช้าและนำสินค้าใหม่เข้ามาทดแทน

๔. หาแหล่งสินค้าที่มีสินค้าครบ เพื่อความสะดวกและประหยัดค่าเดินทาง

ถ้ายิ่งขายดี ก็เท่ากับว่ายิ่งมีกำไรเพิ่มขึ้น บางคนจึงลงทุนไปกับการโฆษณาเป็นจำนวนมาก สร้างโปรโมชั่น ลด แลก แจก แถม เพื่อสร้างยอดขายและฐานลูกค้า แต่รู้หรือไม่ว่าการบริหารสต็อกสินค้าให้ดี ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มกำไรได้ ดังนี้

๑. ช่วยป้องกันสินค้าในคลังหาย ระบบจะทำให้ร้านค้ารู้ว่าสินค้ามีกี่ชิ้น ตรวจสอบได้ว่าใครเป็นคนนำเข้า หรือขายออกไป ป้องกันการรับ สินค้าไม่ครบ รวมทั้งป้องกันไม่ให้ลูกน้องหยิบของผิดพลาด

๒. ลดโอกาสการขาดทุนจากสินค้าที่ไม่ได้ขาย ร้านค้าได้รู้ว่าสินค้าจัดวางที่ไหน แก้ปัญหาการหาสินค้าไม่เจอ สินค้าถูก วางสลิ้ม และสำหรับสินค้าที่มีอายุจำกัด อะไรมาก่อน หลัง ควรระบายสินค้าไหนก่อน

๓. ลดความเสี่ยงสินค้าขาดหรือล้นสต็อก เพราะความเป็นระบบจะรู้ว่าสินค้าแต่ละชนิดมีความเร็วในการขายอย่างไร เหลือเท่าใด เพราะการขาดสินค้าเมื่อลูกค้าต้องการทำให้เสียโอกาสในการขาย

๔. เห็นภาพรวมคลังสินค้าว่ามีการเข้า ออกอย่างไร สินค้าชนิดใดขายดีในช่วงไหน หรือ กับคนกลุ่มไหน ใช้เป็นกลยุทธ์ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมลูกค้า

๕. ช่วยให้คุมงบประมาณของร้านได้ดีขึ้น เพราะได้คำนวณตั้งแต่การสั่งของว่าต้นทุนเท่าไร ทำให้ตั้งราคาได้อย่างเหมาะสม รู้ว่าควร ขายอะไรจึงจะได้กำไรที่คุ้มค่าที่สุด

เครื่องมือในการทำงาน

คู่มือหลักสูตรกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปี ๒๕๖๓

คู่มือศูนย์สาธิตการตลาด ปี ๒๕๖๐

ระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ภาษีศูนย์สาธิตการตลาด “ศูนย์สาธิตการตลาด” คือ ร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกิจกรรม รวมกันซื้อเพื่อแก้ปัญหาซื้อของแพงของสมาชิก และถือเป็นการทดลองทำธุรกิจซื้อขาย จึงให้ ชื่อว่า “ศูนย์สาธิตการตลาด” ในระยะแรกของการทดลอง จึงได้รับการยกเว้นการ เก็บภาษี ลักษณะการดำเนินงานเป็นการซื้อสินค้ามาขาย เงินที่ได้จากการขายจึงเป็นเงิน ได้พึงประเมินตามมาตรา ๔๐ (๘) แห่งประมวลรัษฎากร และเนื่องจากผู้มีเงินได้เป็นคณะ บุคคล มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ตามมาตรา ๕๖ แห่งประมวลรัษฎากร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีกิจกรรมศูนย์สาธิตการตลาด จึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้หากมีรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด



ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

- คณะกรรมการ/บริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- คณะกรรมการ/คณะทำงานศูนย์สาธิตการตลาด

เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ได้ทำบันทึกข้อตกลงการดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MOU) ระหว่างกรมการพัฒนาชุมชน กับหน่วยงานอื่นในการขอความร่วมมือการดำเนินงานศูนย์สาธิตการตลาดตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ (SE) (มุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ ด้านการปรับปรุงและพัฒนาศูนย์ฯ ให้ทันสมัย ด้านการปรับปรุงรูปแบบการวางผังและการจัดเรียงสินค้า และด้านการจัดทำระบบบัญชีและระบบการเช็คคลังสินค้า) ประกอบด้วย

- มูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบท โดยบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด
- บริษัท สยามแม็คโครจำกัด (มหาชน)



makro

โรงสีชุมชน



ที่มาของการก่อตั้ง

การจัดตั้งโรงสีชุมชน โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชี เกิดขึ้นจากความต้องการของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่จะลดปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าของโรงสีข้าว จึงได้ร่วมกันจัดตั้งโรงสีข้าวในนามของโรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชีเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกและคนในชุมชนได้มีโรงสีข้าว ที่ได้มาตรฐานและให้บริการอย่างเป็นธรรม ตลอดจนสามารถสร้างรายได้ให้กลับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่ม

ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการ

๑. ประชุมทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโรงสีแก่สมาชิก
๒. ตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการเพื่อดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
๓. จัดหาสถานที่

๔. เขียนโครงการเสนอของบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) เป็นเงิน ๕๖๐,๐๐๐ บาท โดยใช้ชื่อของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชีเป็นผู้เสนอของบประมาณ

๕. ทำการก่อสร้างตามแบบและตามรายละเอียดที่ของบประมาณไปโดยใช้แรงงานในชุมชนเป็นแรงงานงบประมาณทั้งหมดจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างได้รับความร่วมมือคนในชุมชนร่วมด้วยช่วยกันในการก่อสร้างโดยไม่คิดค่าแรง

๖. บริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ

การระดมเงินทุน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตลงทุนจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และบุคคลทั่วไปถือหุ้น ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท (ไม่เกินคนละ ๑,๐๐๐ บาท)

ปันผลคิดเป็นร้อยละ ๑๐ บาท/ปี

อุตสาหกรรมสีข้าว

การแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร โดยผ่านกระบวนการลดความชื้นของข้าวเปลือก การทำความสะอาดข้าวเปลือก การกะเทาะข้าวเปลือก การแยกแกลบ การขัดข้าว รวมถึงการคัดแยกขนาด และการบรรจุกระสอบ เพื่อส่งต่อไปสู่ผู้บริโภคและนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว เส้นก๋วยเตี๋ยว และเส้นขนมจีน

ลักษณะและประเภทโรงสีข้าว

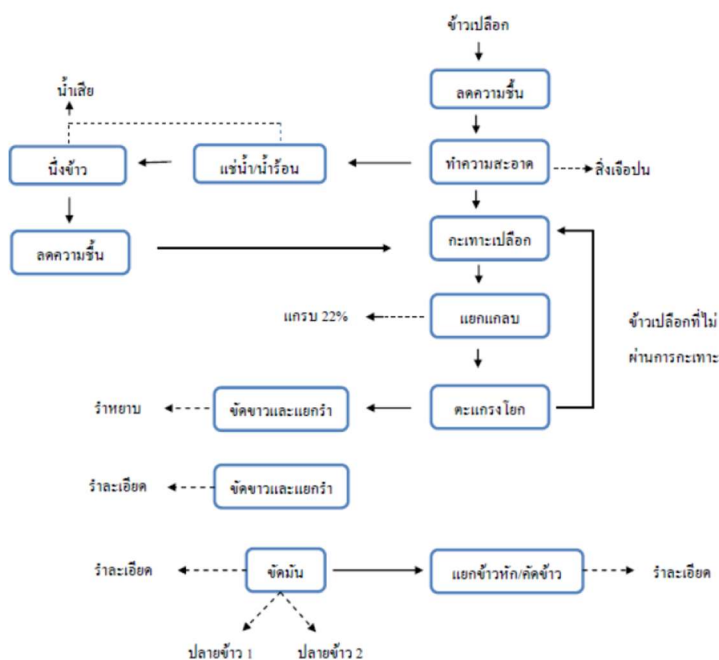
แบ่งตามประเภทการใช้เครื่องจักรต้นกำลังเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑. โรงสีข้าวที่ใช้เครื่องจักรไอน้ำ (Steam Engine) โดยใช้แกลบเป็นเชื้อเพลิง
๒. โรงสีข้าวที่ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าในการขับเคลื่อนเครื่องสีข้าว
๓. โรงสีที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลในการขับเคลื่อนเครื่องสีข้าว

ในปัจจุบันนี้ โรงสีข้าวที่นิยมที่สุดคือระบบไฟฟ้าเพราะมีกระบวนการที่ง่ายและต้นทุนต่ำ

วัตถุดิบ	ผลิตภัณฑ์	ผลพลอยได้
๑. ข้าวเปลือก	๑. ข้าวกล้อง	๑. รำข้าว
	๒. ข้าวขาว	๒. ปลายข้าว
	๓. ข้าวเหนียวขาว	๓. แกลบ
	๔. ข้าวเหนียว	

กระบวนการผลิต



ขั้นตอนการทำงานของโรงสีข้าว

๑. นำข้าวเปลือกที่ได้รับจากชาวนาหรือสมาชิกเข้าตะแกรงร่อนเพื่อคัดแยกสิ่งเจือปนออก ได้แก่ ฟางข้าว เศษดิน เศษหิน และฝุ่นละออง

๒. นำเข้าเครื่องกะเทาะเปลือก ซึ่งจะมีลูกยางกลม ๒ ลูก หมุนอยู่ เมล็ดข้าวเปลือกที่ผ่านร่องระหว่างลูกยางกลวยาว ๒ ลูกนี้จะถูกแรงเสียดสีของลูกยางทำให้เปลือกข้าวหลุดออก

๓. จากเครื่องกะเทาะข้าวเปลือกจะได้แกลบ ข้าวกล้อง และข้าวเปลือกบางส่วนที่ยังไม่ถูกกะเทาะเปลือก ผ่านต่อไปยังตะแกรงเหล็ยม ทำการร่อน แยกแกลบ ข้าวเปลือก และข้าวกล้องออกจากกัน

๔. ข้าวเปลือกจะย้อนกลับเข้าไปเข้าเครื่องกะเทาะเปลือกใหม่ ข้าวกล้องจะผ่านไปใต้ตะแกรงโยก เพื่อทำการคัดข้าวเปลือกที่ยังมีผสมไปกับข้าวกล้องออกให้เหลือแต่ข้าวกล้องล้วน ๆ

๕. แกลบที่ร่อนออกจากตะแกรงจะถูกพัดลมดูดไปไว้ต่างหาก ขณะเดียวกันพัดลมจะดูดเศษข้าวกล้องละเอียด หรือจุกข้าวรวมทั้งแกลบละเอียด ส่วนนี้เรียกว่ารำหยาบ

๖. ตะแกรงโยก มีหน้าที่คัดข้าวเปลือกออกจากข้าวกล้อง ในตะแกรงโยกมีแผ่นเหล็กบาง ๆ วางกันเป็นช่อง ๆ สลับฟันปลา เดินหน้า – ถอยหลังตลอดเวลา ข้าวเปลือกและข้าวกล้องจะแยกไปคนละทาง ข้าวเปลือกจะย้อนกลับเข้าไปเข้าเครื่องกะเทาะใหม่ ส่วนข้าวกล้องจะผ่านไปสู่หินขัด และหินขัดข้าวขาวต่อไป

๗. หินขัดข้าวกล้อง และหินขัดข้าวขาว มีลักษณะเป็นเหล็กทรงลูกข้าง มีหินกาบเพชรผสมปูนพอกไว้โดยรอบ ตั้งบนแกนที่หมุนได้ ผนังที่หุ้มหินขัดข้าว จะมียางเป็นท่อน ๆ เรียกว่ายางขัดข้าว ข้าวกล้องจะผ่านช่องว่างระหว่างหินขัดข้าวและยาง ข้าวกล้องจะถูกขัดจนขาว โดยผ่านหินขัดข้าว ๒ ครั้ง

๘. ที่ผนังหุ้มหินขัดข้าวกล้อง และหินขัดข้าวขาวจะมีช่องให้พัดลมดูดผิวของเมล็ดข้าวกล้องที่ถูกขัดออกไปส่วนนี้เรียกว่า รำละเอียด

๙. ข้าวขาวที่ออกจากหินขัดข้าว จะเป็นข้าวสารเต็มเมล็ด ข้าวหัก และปลายข้าว รวมกันจะต้องนำไปผ่านตะแกรงเหล็ยม และตะแกรงกลมเพื่อคัดออกมาเป็นชนิดข้าวตามต้องการต่อไป

๑๐. ตะแกรงเหล็ยมที่จะคัดข้าวสารเต็มเมล็ดและปลายข้าวนี้ ประกอบด้วยแผ่นตะแกรงซ้อนกันหลายแผ่น จะมีรูตะแกรงขนาดต่าง ๆ กัน เพื่อให้ข้าวแต่ละชนิดผ่านได้และผ่านไม่ได้

๑๑. ตะแกรงกลมเป็นแผ่นเหล็กม้วนกลมหมุนตลอดเวลา ผิวแผ่นเหล็กด้านในมีผิวขนกลมเล็ก ๆ จำนวนมาก เพื่อให้เมล็ดข้าวที่หักเล็กเกาะอยู่ ขณะที่ปล่อยให้เมล็ดใหญ่กว่าผ่านไป

ขั้นตอนการสีข้าวนั้นจะสิ้นสุดเมื่อทำการขัดเมล็ดข้าวสารให้สะอาด และจะได้ผลิตภัณฑ์ คือ ข้าวสาร และปลายข้าว ปลายข้าวนั้นจะมีความยาวประมาณเท่ากับหรือน้อยกว่า ๖/๘ ของความยาวเมล็ดเต็ม

ระดับการสีข้าวแบ่งเป็น ๔ ระดับ

๑. สีดีพิเศษ (extra well milled) การสีขัดเอารำออกทั้งหมดจนเมล็ดข้าวมีลักษณะสวยงามเป็นพิเศษ

๒. สีดี (well milled) การขัดเอารำออกทั้งหมดจนเมล็ดข้าวมีลักษณะสวยงามดี

๓. สีปานกลาง (reasonably well milled) การสีขัดเอารำออกเป็นส่วนมากจนเมล็ดข้าวมีลักษณะสวยงาม

๔. สีธรรมดา (ordinarily milled) การสีขัดเอารำออกแต่เพียงบางส่วน

มลพิษและของเสียที่เกิดจากโรงสีข้าว

๑. สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว

- เศษฟางหรือวัสดุปลอมปน กรวด ดิน ทราย พลาสติก จากการทำความสะอาด
- แกลบ จากการแยกแกลบ
- รำหยาบ รำละเอียด จากการกระบวนการขัดขาว
- ปลายข้าว จากการกระบวนการคัดแยกเมล็ด
- กากตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสีย กรณีโรงงานมีระบบบำบัดน้ำเสีย

๒. มลพิษทางอากาศ แบ่งออกได้ ๒ ประเภทคือ

๒.๑ ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นในขั้นตอนของการสีข้าว บริเวณลานตากข้าวเปลือก การขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ ผู้ที่ได้รับฝุ่นมีสมรรถภาพปอดลดลง เกิดการระคายเคืองของเยื่อปอดและผิวหนัง

๒.๒ เขม่าควัน ไอเสีย และฝุ่นละอองจากการเผาไหม้ กรณีโรงสีที่มีการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและโรงสีที่ใช้หม้อน้ำที่มีการใช้แกลบเป็นเชื้อเพลิง เมื่อเผาไหม้จะก่อให้เกิดมลพิษในอากาศหรือ ไอเสีย ได้แก่ ควันที่เกิดจากการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ของสารที่มีคาร์บอนเป็นองค์ประกอบ ฝุ่นที่เป็นอนุภาคของแข็งลอยตัวอยู่ในอากาศ นอกจากนี้การเผาไหม้ยังก่อให้เกิดไอระเหยรวมถึงก๊าซและสารประกอบ ได้แก่ คาร์บอนไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์ และซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เมื่อได้รับจะทำให้เกิดการวิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย แสบจมูกและอาจทำให้เกิดโรคปอดได้

๓. มลพิษทางน้ำและกลิ่นเหม็น

เกิดจากน้ำจากการแช่ข้าว ผงรำข้าวที่ตกลงตามพื้นและถูกชะล้างโดยน้ำฝน ทำให้เกิดน้ำเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น ในกรณีโรงสีข้าวที่ใช้เครื่องจักรไอน้ำ จะมีน้ำเสียจากการควบแน่น และน้ำระบายทิ้งจากหม้อไอน้ำ ซึ่งน้ำประเภทนี้อุดมหมู่มีสูงกว่าปกติ เมื่อปล่อยลงสู่ธรรมชาติจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๔. มลพิษทางเสียง

เกิดจากเครื่องจักรต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต ได้แก่ เครื่องกะเทาะ เครื่องแยก และเครื่องขัดขาว เมื่อได้รับเสียงดังมาก ๆ เป็นเวลาติดต่อกันทำให้เกิดอาการหูตึงหรือหูหนวก อัตรายต่อสุขภาพทั่วไป และจิตใจ ระบบการนอนหลับ ระบบการทำงาน และประสิทธิภาพความถูกต้องของงานสูญเสียไป

มาตรการในการแก้ไขปัญหาโรงสีข้าวและข้อควรปฏิบัติดังนี้

๑. ผู้ดำเนินกิจการจะต้องมีระบบควบคุมการกำจัดฝุ่นละออง มีให้ฟุ้งกระจาย ออกสู่ภายนอก

๒. ผู้ดำเนินกิจการจะต้องมีระบบการรักษาความสะอาดเกี่ยวกับการจัดเก็บวัตถุดิบให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น จุดที่ไว้เก็บข้าวเปลือก รำข้าว หรือวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือซ่อมบำรุงต่าง ๆ จะต้องมีการจัดเก็บที่ดี แยกกันไว้ต่างหากเพราะอาจทำให้เกิดปัญหาด้านเชื้อราในข้าวได้ หากเมื่อนำมาบริโภคแล้วอาจเกิดอันตราย หรือสถานที่ดังกล่าวอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคได้ง่ายเพราะมีสภาพอับชื้นมากเกินไป

๓. ผู้ดำเนินกิจการจะต้องมีระบบหรือวิธีการใด ๆ เพื่อควบคุมมลภาวะจากเสียง มิให้ผู้อื่นที่อยู่ใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อน รำคาญ เช่น ทำการสีข้าวให้เป็นเวลา ไม่สีข้าวในยามค่ำคืน หมั่นตรวจสอบดูแลเครื่องจักรอยู่เป็นประจำ หากมีปัญหาที่ควรปรับปรุงซ่อมแซมโดยเร็ว เป็นต้น
๔. ผู้ดำเนินกิจการหรือคนงานจะต้องจัดให้มีที่อุดหู หน้ากากกันฝุ่น เสื้อผ้าที่สวมใส่จะต้องมิดชิด ในการดำเนินการสีข้าวทุกครั้งเพื่อความปลอดภัยด้านสุขภาพอนามัยของตนเอง และผู้ที่อยู่ในสถานที่นั้น
๕. ผู้ดำเนินกิจการจะต้องจัดให้มีเครื่องป้องกันที่ตัวเครื่องจักร หรือสถานที่น้ำทิ้งจากการสีข้าว เช่น จัดให้มีถังดับเพลิงไว้ใกล้ๆ กับเครื่องจักรที่มีความร้อนสูงและถังน้ำเสียจากระบบการสีข้าว จะมีความร้อนสูงมากต้องจัดไว้ในสถานที่ปลอดภัย ห่างไกลผู้ที่สัญจรไปมาควรมีป้ายเตือนให้ชัดเจน

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอและการออกใบอนุญาต

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอและการออกใบอนุญาตจัดตั้งโรงสีนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ว่ามีการออกหลักเกณฑ์อย่างไร อาจมีความแตกต่างไปตามบริบทของพื้นที่ การพิจารณาว่าผู้ดำเนินกิจการมีสถานที่ประกอบกิจการ หรือ สถานที่ก่อตั้งโรงสีข้าวเหมาะสมหรือไม่ และได้ขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารให้ผู้ประกอบกิจการสีข้าวด้วยเครื่องจักร ดำเนินกิจการเกี่ยวกับสถานที่หรือลักษณะของสถานที่ประกอบการดังต่อไปนี้ (ยึดถือตามคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุข ฉบับที่ ๓/๒๕๔๘ เรื่องการควบคุมการประกอบกิจการ การสีข้าวด้วยเครื่องจักร) ดังนี้

๑. ลักษณะที่ตั้งของโรงสีข้าว

๑.๑ ห้ามตั้งโรงสีข้าวที่ใช้เครื่องจักรในการผลิต ในบริเวณบ้านจัดสรรเพื่อการพักอาศัย อาคารชุด พักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย

๑.๒ ห้ามตั้งโรงสีข้าวที่ใช้เครื่องจักร ในการผลิตขนาดมากกว่า ๓๐ เกวียนต่อวัน ภายในระยะไม่ต่ำกว่า ๕๐ เมตร และตั้งแต่ ๓๑ เกวียนขึ้นไปต่อวัน ต้องอยู่ระยะห่างไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ เมตร จากเขตชุมชน วัด โรงเรียน โรงพยาบาล หรือสถานที่อื่น ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นสถานที่ทำการของ หน่วยราชการที่ใช้เป็นที่ทำการ เพื่อการควบคุมกำกับดูแลอำนวยความสะดวก หรือการ ให้บริการแก่การดำเนินกิจการนั้น ๆ

๑.๓ ที่ตั้งโรงสีข้าวต้องตั้งอยู่ในทำเลและสถานแวดล้อมที่เหมาะสมมีบริเวณเพียงพอที่จะประกอบกิจการตามขนาดและสภาพหรือชนิดของโรงสีข้าว โดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย เหตุรำคาญ หรือ ความเสียหายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย

๒. ลักษณะของอาคารโรงสีข้าว

- ๒.๑ อาคารต้องมีความมั่นคง แข็งแรง วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างต้องเหมาะสมกับการประกอบกิจการโรงสีข้าวตามขนาดและประเภท รวมทั้งไม่ก่อให้เกิดการลุกลามของอัคคีภัย
- ๒.๒ พื้นต้องมีความมั่นคง แข็งแรง ไม่มีน้ำขังหรือลื่น อันอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย
- ๒.๓ ประตูหรือทางออกเพียงพอกับจำนวนคน บานประตูเปิดออกได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน และมีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า ๑.๑๐ เมตร และสูงไม่น้อยกว่า ๒.๐๐ เมตร
- ๒.๔ มีบันไดขึ้นลงเพื่อการตรวจสอบ ดูแล เครื่องจักร อุปกรณ์ บันไดต้องมีความมั่นคง แข็งแรง มีช่วงระยะห่างเท่ากันโดยตลอด
- ๒.๕ มีการระบายอากาศเหมาะสม โดยมีพื้นที่ประตู หน้าต่าง และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของพื้นที่ห้องหรือมีการระบายอากาศไม่น้อยกว่า ๐.๕ ลูกบาศก์เมตรต่อหน้าที่ต่อคนงาน ๑ คน
- ๒.๖ ต้องจัดให้มีแสงสว่างในการทำงานอย่างเพียงพอ ความเข้มของแสงสว่างต้องไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ลักซ์
- ๒.๗ จัดให้มีสายล่อฟ้า ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๓. เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในโรงสีข้าว

- ๓.๑ ต้องมั่นคง แข็งแรงและเหมาะสมกับการใช้งาน มีเครื่องป้องกันอันตราย รวมทั้งมีการตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์ก่อนการใช้งานทุกครั้ง และตรวจซ่อมบำรุงอย่างสม่ำเสมอ
- ๓.๒ เครื่องลำเลียงขนส่งข้าว ซึ่งมีสายลำเลียง ผ่านเหนือบริเวณที่มีผู้ปฏิบัติงานหรือทางเดิน ต้องมีเครื่องป้องกันตกและต้องมีเครื่องบังคับที่ทำให้สายลำเลียงหยุดได้เมื่อเครื่องหยุดทำงาน
- ๓.๓ ระบบไฟฟ้า การเดินสายไฟฟ้า และการติดตั้งเครื่องยนต์ สวิตช์ไฟฟ้า อุปกรณ์เครื่องไฟฟ้าอื่น ๆ ต้องเป็นไปตามหลักวิชาการ

๔. มีการจัดการด้านสุขาภิบาลและป้องกันปัญหามลพิษ ดังนี้

- ๔.๑ จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาดเพียงพอและเหมาะสม
- ๔.๒ จัดให้มีห้องน้ำ/สุขาสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมอาคาร
- ๔.๓ จัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยที่เหมาะสมและเพียงพอ



สถานที่ศึกษาดูงาน : กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม
จังหวัดพิจิตร (นายสุนทร มัจฉิม โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๙๔ ๑๕๙๓)

๔.๔ ติดตั้งระบบควบคุม ป้องกันการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง เขม่า แก๊สในทุกระบวนการผลิต เช่น จัดให้มีเครื่องดูดอากาศ หรืออุปกรณ์กำจัดฝุ่นชนิดที่มีประสิทธิภาพสูงตามปริมาณของฝุ่นที่เกิดจาก กระบวนการผลิต

- ภายในโรงสีข้าว ให้มีค่าเฉลี่ยของระดับเสียง ๘ ชั่วโมงทำการ ไม่เกิน ๙๐ เดซิเบลเอ
- ในชุมชนทั่วไปที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียง กับสถานประกอบการ(โรงสี) ให้มีค่าเฉลี่ยของ ระดับเสียง ในช่วงเวลากลางวัน (๐๗.๐๐-๒๒.๐๐ น.) ไม่เกิน ๕๕ เดซิเบลเอ และในช่วงเวลากลางคืน (๒๒.๐๐ - ๐๗.๐๐ น.) ไม่เกิน ๔๕ เดซิเบลเอ โดยเสียงดังที่ได้รับ ต้องมีค่าเฉลี่ยของระดับเสียง ตลอด ๒๔ ชั่วโมงไม่เกิน ๗๐ เดซิเบลเอ

๔.๖ กรณีที่มีน้ำเสียเกิดขึ้น ในกระบวนการผลิตของโรงสีข้าว ต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียที่สามารถบำบัดน้ำมีลักษณะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือกฎหมายว่าด้วยโรงงานแล้วแต่กรณี ก่อนระบายน้ำทิ้งออกจากโรงสีข้าว

๕. จัดให้มีบริการและดำเนินการเพื่อป้องกัน และแก้ไขผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

๕.๑ ตรวจสุขภาพก่อนเข้าทำงาน และตรวจสุขภาพเป็นระยะโดยเฉพาะระบบ หรืออวัยวะที่ก๊าซพิษ มีผลกระทบให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน

๕.๒ ป้องกัน ผู้ปฏิบัติงานมิให้ได้รับหรือสัมผัสก๊าซพิษ โดยจัดเตรียมอุปกรณ์ในการป้องกันภัยส่วนบุคคล เช่น หน้ากากป้องกันฝุ่น เครื่องกรองฝุ่น ที่อุดหู หมวกนิรภัยให้เหมาะสมกับลักษณะงาน และออกกระเป๋ยบับังคับให้คนงานต้องสวมใส่ ขณะทำงานทุกครั้ง จัดอบรมด้านความปลอดภัย

๕.๓ จัดให้มีบริการทางการแพทย์ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองแรงงานในเรื่องเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพของสถานประกอบกิจการ

๕.๔ การดูแลสถานที่และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ผู้ดำเนินกิจการจะต้อง

- ตรวจสอบประสิทธิภาพเครื่องมือและอุปกรณ์ก่อนการใช้งานทุกครั้ง ซ่อมบำรุงอย่างสม่ำเสมอ
- จัดทำแผนผังวงจรไฟฟ้า และตรวจสอบสายไฟฟ้าหากชำรุดต้องซ่อมแซมหรือเปลี่ยนใหม่ทันที
- จัดให้มีการติดป้ายเตือนอันตรายจากไฟฟ้า และการใช้ก๊าซพิษรมข้าวภายในโรงสีข้าว
- ในบริเวณที่มีอุณหภูมิสูงกว่า ๔๕ องศาเซลเซียส ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อลดระดับความร้อน
- ตรวจวัดและระบายความร้อนบริเวณเครื่องจักรอุปกรณ์ ให้อยู่ระดับที่ปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ
- จัดเตรียมระบบหรือเครื่องมือในการป้องกันอัคคีภัย อย่างเหมาะสม
- ตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบ/เครื่องมือป้องกันอัคคีภัยอย่างสม่ำเสมอ ให้มีสัญญาณแจ้งภัยอันตราย อย่างน้อย ๒ ที่
- เครื่องจักร (ตาม พรบ.โรงงานฯ) หมายถึง สิ่งที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนหลายชิ้น สำหรับใช้ก่อกำเนิดพลังงาน หรือเปลี่ยนแปลง หรือส่งพลังงาน ทั้งนี้ด้วยกำลังน้ำ ไอน้ำ ลม ก๊าซ ไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน และหมายความรวมถึง เครื่องอุปกรณ์ - ไฟลล์วิลพูลเล สายพาน เพลา เกียร์ หรือสิ่งอื่นที่ทำงานสนองกัน



การจัดสวัสดิการจากทุนชุมชน



การจัดสวัสดิการจากทุนชุมชน คือ บริการสำคัญของกลุ่มการเงินชุมชน มีเป้าหมายหลักให้คนในชุมชนดูแลซึ่งกันและกัน ตั้งแต่เกิดจนตายบนพื้นฐานความเอื้ออาทรกัน

พัฒนาการมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินการกองทุนชุมชน จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องหลักการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อสนับสนุนให้กองทุนชุมชนสร้างมาตรการในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

รู้จักหลักการจัดสวัสดิการชุมชน ตามแนวคิดสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.)

๑. ต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนในชุมชน
๒. เริ่มจากเล็กไปใหญ่/ค่อยเป็นค่อยไป
๓. เงินเป็นเพียงเครื่องมือ ไม่ใช่เป้าหมาย: ใช้เงินเป็นเงื่อนไขให้คนอยากช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๔. ระบบการจัดสวัสดิการที่ดีต้องทำให้ชุมชนช่วยเหลือกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกในชุมชน
๕. สวัสดิการที่ดีทำให้เกิดการเชื่อมโยงของกิจกรรมสวัสดิการ
๖. ต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับไม่ใช่ฝ่ายใดให้อีกฝ่ายหนึ่งรอรับฝ่ายเดียว
๗. ต้องรักและอดทนมีศรัทธาเชื่อมั่นว่าจะสร้างสวัสดิการตนเองได้

ประเภทสวัสดิการกองทุนชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

๑. สวัสดิการพื้นฐาน “เกิดแก่เจ็บตาย”

สวัสดิการนี้มาจากหลักสัจธรรมแบบศาสนาพุทธ โดยสร้างสวัสดิการพื้นฐาน ได้แก่ สวัสดิการทารก (เกิด) สวัสดิการผู้สูงอายุ (แก่) สวัสดิการการรักษาพยาบาล (เจ็บ) สวัสดิการการเสียชีวิต (ตาย)

พัฒนากรมีหน้าที่ให้ความรู้และส่งเสริมให้เกิดการจัดสวัสดิการพื้นฐานขึ้น โดยดูความพร้อมของกลุ่มสิ่งที่บ่งบอกถึงความพร้อมของกลุ่ม ได้แก่ “เงินทุนสะสม” กลุ่มฯ ควรกำหนดเงื่อนไขการให้สวัสดิการที่สอดคล้องกับฐานะการเงินของกลุ่ม และตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกได้

๑.๑ **กรณีกลุ่มใหม่ หรือมีขนาดเล็ก** (สมาชิกไม่ถึง ๑๐๐ คน เงินทุนไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท) : **ควรทดลองตั้งเงินสวัสดิการเป็นหลักสิบ หลักร้อยก่อน ๑ ปี** ดูรายจ่ายจริงเพื่อดูว่ามีศักยภาพจัดสวัสดิการหรือไม่

๑.๒ กรณีชุมชนอยากจัดตั้ง **“กองทุนสวัสดิการ”** ต่างหากเพื่อจัดสวัสดิการโดยเฉพาะ **ต้องดูความสำเร็จและความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเงินของชุมชนก่อน** (เน้นความเข้มแข็งของการบริหารจัดการการเงินในชุมชนมากกว่าการแยกหรือไม่แยกบัญชี)

๑.๓ ก่อนกลุ่มจะจ่ายสวัสดิการให้ **ผู้ได้รับสิทธิควรเป็นสมาชิกมาแล้วอย่างน้อยระยะหนึ่ง** เช่น เป็นสมาชิกมาแล้ว ๖ เดือนและมีประวัติดี เช่น ไม่ขาดส่งเงินสัจจะ เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกมีวินัย

๑.๔ **จำนวนเงินให้สวัสดิการอาจพิจารณาตามอายุการเป็นสมาชิกด้วย** เพราะเป็นสมาชิกกลุ่มมานานและไม่ขาดส่ง เพื่อส่งเสริมให้วินัยสมาชิกต่างรุ่น และผู้ที่เป็สมาชิกนานคือคนที่รับความเสี่ยงมากกว่าสมาชิกใหม่

- ๑.๕ ความเหมาะสมของการให้เงินสวัสดิการให้พิจารณาจากผลประกอบการปีแรก *ถ้าพบว่าปีแรกจ่ายเงินสวัสดิการสูงกว่ารายรับกลุ่ม* (เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้) วิธีแก้ไขคือ ลองใช้เงื่อนไขเดิมต่อไปอีก ๑ ปี แล้วประเมินสถานการณ์ใหม่ หรือลดจำนวนเงินสวัสดิการหรือจำนวนวันรับสวัสดิการลง
- ๑.๖ บางกลุ่มเรียกเงินกู้ว่าสวัสดิการ ทั้งที่ความจริงเงินกู้ไม่ใช่สวัสดิการ เพราะเป็น *“พันธะสัญญา”* ที่ลูกหนี้ต้องชดใช้ในอนาคตไม่ใช่ “สิทธิประโยชน์” ที่พึงได้เมื่อเป็นสมาชิก

๒. สวัสดิการเสริม

ถ้ากลุ่มมีความคุ้นเคยกับการจัดสวัสดิการพื้นฐาน สร้างความมั่นคงโดยสามารถบริหารรายรับ-จ่ายในแต่ละปีให้มีกำไรแล้ว ก็ควรพิจารณาสวัสดิการด้านอื่นที่เพิ่มประโยชน์ให้สมาชิก เช่น

- สวัสดิการสมทบค่าน้ำไฟส่วนกลาง
- สวัสดิการการศึกษา
- สวัสดิการพัฒนาหมู่บ้าน
- บัญชีกำไรชีวิต เช่น จัดอบรม ศึกษาดูงาน

๓. สวัสดิการอื่น ๆ

นอกเหนือจากการจัดสวัสดิการพื้นฐานและสวัสดิการเสริม ถ้ากลุ่มเข้มแข็งสามารถพิจารณาจัดสวัสดิการอื่น ๆ ให้กับคนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยมักเป็นการตั้งมติดจากคณะกรรมการกลุ่มไปช่วยเหลือ เช่น สวัสดิการผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกทอดทิ้ง



การจัดโครงการส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ความรู้แก่กองทุนชุมชนผลกระทบต่อคุณภาพของหมู่บ้าน ตำบล

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

๑. กลุ่มเป้าหมายควรเป็นกองทุนชุมชนที่เข้มแข็ง เพราะโดยหลักการแล้วกองทุนต้องมีการบริหารจัดการที่มั่นคง จึงจะนำเงินไปจัดสวัสดิการได้

๒. การจัดอบรมการให้ความรู้เรื่อง “การจัดสวัสดิการ” โดยละเอียด วิทยากรต้องมีความรู้เรื่องการจัดสวัสดิการที่ลึกในรายละเอียด ตัวอย่างเช่น ความเสี่ยงประการสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ “เงินช่วยเหลือครอบครัวผู้ตาย” เนื่องจากมักเป็นเงินจำนวนมาก การจัดสวัสดิการฌาปนกิจที่ดี ต้องอาศัยการคำนวณ “การประมาณการ” สมาชิกที่จะเสียชีวิตแต่ละปี เทียบกับรายรับกลุ่ม จำนวนสมาชิกใหม่ เจือปนไขการส่งเงิน เพื่อดำเนินการว่ากลุ่มมีแนวโน้มจะมีเงิน การจัดสวัสดิการส่วนนี้ในปีใด และควรเปลี่ยนแปลงไขแบบใด (สามารถใช้โปรแกรม excel คำนวณได้)

การคำนวณโดยอาศัยการวิเคราะห์เช่นนี้คล้ายกับการคำนวณเงินบริษัทประกันภัย ควรให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นวิทยากรที่สามารถถ่ายทอดได้

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ

๑. พัฒนาการให้คำแนะนำเรื่องการจัดสวัสดิการชุมชนให้กับกองทุนชุมชน

(๑) ตรวจสอบกองทุนชุมชนนั้นว่ามีการดำเนินการที่เข้มแข็งหรือไม่และมีเงินทุน ที่เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการเพียงใด โดยดูจากการประเมินศักยภาพกองทุนชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลและการตรวจสอบหลักฐานทางการเงิน

(๒) สอบถามความพร้อมและแนะนำให้กลุ่มกำหนดเงื่อนไขการให้สวัสดิการที่สอดคล้องกับฐานะการเงินของกลุ่ม และตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกได้

Q : ควรตั้งสวัสดิการอะไรบ้าง ?

A : ควรเริ่มจากการจัดสวัสดิการพื้นฐาน

Q : ควรใช้เงื่อนไขอะไรในการตั้งสวัสดิการและควรเรียงลำดับก่อนหลังอย่างไร?

A : พิจารณาถึงประโยชน์ที่สมาชิกควรได้รับควบคู่ไปกับความยั่งยืนของการดำเนินงานกลุ่ม เช่น ผู้ได้รับสิทธิควรเป็นสมาชิกมาแล้วระยะหนึ่ง จำนวนเงินให้สวัสดิการพิจารณาตามอายุการเป็นสมาชิก ความเหมาะสมของการให้เงินสวัสดิการให้พิจารณาจากผลประกอบการปีแรก ถ้ากลุ่มมีความมั่นคงมีกำไรแล้ว ก็พิจารณาสวัสดิการด้านอื่นที่เพิ่มประโยชน์ให้สมาชิก

๒. ในกรณีที่มีปัญหาหรือข้อเสนอแนะ พัฒนาการรายงานพัฒนาการอำเภอ เพื่อพัฒนาการอำเภอจะเสนอถึงข้อเสนอแนะให้กับจังหวัดและจังหวัดรายงานกรมฯ เพื่อพัฒนาการส่งเสริมจัดสวัสดิการจากกองทุนชุมชนต่อไป



การออมเงินคุณภาพ (ออมสร้างสุข)

ที่มาและความสำคัญ

หมายถึง ออมสร้างสุข คือ การออมเงินอย่างมีเป้าหมาย เพื่อเป็นหลักประกัน ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในวัยสูงอายุ และเป็นการสร้างวินัยการใช้จ่ายเงินอย่างมีคุณภาพ สร้างหลักประกันความมั่นคงของชีวิต

คำสำคัญที่ควรรู้

การออม คือ ส่วนต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง อาจกล่าวได้ง่าย ๆ ว่าเป็นเงินรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายแล้วนำมาเก็บสะสมที่ละเล็กละน้อยให้พอกพูนขึ้น เมื่อเวลาผ่านไป

การตรวจสอบภาพการออม การประเมินสภาพการออมของบุคคล โดยแบบสำรวจการออม ทำให้ทราบถึงแนวทาง และการวางแผนด้านการเงินในอนาคต

วินัยทางการเงิน การจัดการวางแผนทางการเงิน การออม การลงทุน อย่างเป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามแผนที่วางไว้

หลักประกันความมั่นคง การมีความมั่นคง ปลอดภัย ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

การลงทุน หมายถึง การออมเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่มากขึ้น ซึ่งเราจะต้องยอมรับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ และศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ และเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการลงทุน

เป้าหมาย

- ๑) ให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงการวางแผนในการใช้เงิน (รายได้ – การออม = เหลือจ่าย)
- ๒) ประชาชนมีการวางแผนการใช้เงิน มีเงินออมเป็นของตนเอง และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในวัยสูงอายุ

ขั้นตอนกระบวนการ

๑. สำรวจการออมของประชาชนจากข้อมูล จปฐ. ด้านรายได้ รายจ่าย หนี้สิน เงินออม บัญชีครัวเรือน (บัญชีรายรับ – รายจ่าย) แบบสำรวจการออม
๒. วิเคราะห์ผลจากการลงมือสำรวจการออม โดยบูรณาการ ร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ ธนาคาร สถาบันการเงิน ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มสัมมาชีพ ปรารักษ์ชุมชน กลุ่ม OTOP เครือข่ายด้านการเงิน ด้านอาชีพ พร้อมการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม

กลุ่มที่ยังไม่มีเงินออม

- ๑) ค้นหาสาเหตุไม่ออมเงิน เช่น รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สิน ขาดความรู้เรื่องการออมเงิน ฯลฯ
- ๒) หาแนวทาง/ดำเนินการแก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำในการลดรายจ่าย หาอาชีพเสริม ฯลฯ
- ๓) เริ่มการออม นำผลวิเคราะห์จากผลตรวจสอบสุขภาพการออมมาใช้กำหนดเป้าหมาย โดยใช้สมุดบันทึกการออมบันทึกและใช้เป็นเครื่องมือในการติดตาม
- ๔) วางแผนเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตช่วงสูงวัย โดยมีแผนการออมรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ฯ กองทุนออมต่าง ๆ สลากออมทรัพย์ฯ ฯลฯ
- ๕) ติดตามผลหลังจากดำเนินกิจกรรม และประกาศความสำเร็จในที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และเกิดแรงบันดาลใจให้กับคนอื่น

กลุ่มที่มีการออมแล้ว

- (กลุ่มที่มีผลการตรวจสอบสุขภาพการออมในระดับ ๑,๒,๓) ดำเนินการสร้างความตระหนักเรื่องของการวางแผนการใช้เงินเพื่ออนาคต วางแผนเกษียณ สร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิต และการนำเงินไปลงทุนออกดอก เพิ่มมูลค่า โดยดำเนินการ ดังนี้
- ๑) สร้างความตระหนักในการออม ตรวจสอบสุขภาพการออม ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออม วางแผนการใช้เงิน เป็นรายบุคคล
 - ๒) ร่วมกับภาคีเครือข่าย กำหนดแนวทาง วางแผนดูแลสุขภาพการออมรายบุคคล
 - ๓) ดำเนินการวางแผนการออม เป็นรายบุคคล
 - ๔) ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด

เทคนิคกระบวนการเสริมพลัง (การเสริมสร้างกำลังใจ)

จะเป็นการใช้คำพูดและการกระทำเพื่อลดและผ่อนคลายความทุกข์ใจ ความเดือดร้อนใจ ให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต และช่วยเสริมกำลังใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มองเห็นทางออกของการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น โดยมีลักษณะของการเสริมพลัง ดังนี้

สะท้อนความรู้สึก

คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้ผู้ที่เข้าร่วมฯ ได้สะท้อนความรู้สึกของตนเองออกมา ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกที่อยากให้อะไรดีขึ้นหมดไป อยากมีอนาคตในชีวิตที่ดีกว่าเดิม อยากพัฒนาชีวิตแต่ไม่รู้ทิศทาง ฯลฯ เพื่อให้พวกเขาได้รู้ตนเองว่า กำลังรู้สึกอย่างไร

ค้นหาศักยภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้พูดถึงศักยภาพของตนเองที่สามารถจัดการได้ ภายใต้ความรู้สึก เช่น เขารู้สึกว่าตนเองสามารถประกอบอาชีพเสริมได้ แม้ว่าจะมีอาชีพหลัก เพียงแต่ยังไม่สามารถดำเนินการในตอนนี้ได้ เนื่องจากทรัพยากรบางอย่างไม่พร้อม เป็นต้น

ค้นหาศักยภาพ

สนับสนุนศักยภาพ

หรือการให้กำลังใจ โดยเชื่อมโยงกับสิ่งที่คุณเข้าร่วมกิจกรรมมีความผูกพันร่วม เช่น บุคคลที่เขารัก สมาชิกภายในครอบครัว ให้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การลงบันทึกรายรับ - รายจ่ายร่วมกับสมาชิกภายในครอบครัว เป็นต้น

เคล็ดลับในการเสริมพลัง

- ๑) เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ดี ให้มีการเสริมกำลังใจในทันที เช่น การชื่นชม พุดขอบคุณ เป็นต้น
- ๒) เพื่อไม่ให้ใครบางคนรู้สึกว่าคุณละเลย ดังนั้นพยายามหาโอกาสเสริมกำลังใจให้ทั่วถึงกัน
- ๓) การเสริมกำลังใจไม่ควรมาจากเจ้าหน้าที่เพียงฝ่ายเดียว ควรมาจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย เช่น การปรบมือของสมาชิกภายในกลุ่มเวทีชุมชน ฯลฯ
- ๔) หากเห็นว่าแนวคิดของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง หรือออกไปทางเชิงลบ ควรให้เขาได้ทบทวนความคิด หรือใช้คำถามง่าย ๆ ให้เขาสะท้อนความคิดตนเอง ตัวอย่างเช่น มีผู้เข้าร่วมโครงการบางรายเห็นว่ากิจกรรมนี้ไม่เกิดประโยชน์ต่อเขา ก็ให้เจ้าหน้าที่ได้ลองใช้คำถามปลายเปิด เช่น คุณคิดว่าจะมีวิธีการ อันใดบ้างที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ เป็นต้น

เครื่องมือในการทำงาน

- ๑) แบบตรวจสอบสภาพการออม
- ๒) แบบคำนวณการวางแผนทางการเงิน
- ๓) แบบเป้าหมายออมสร้างสุข (พันธะสัญญาออมสร้างสุข)
- ๔) เอกสารข้อมูลการออม และการลงทุน
- ๕) ห้องเรียนนักร้อง (E-learning) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- ๖) คลิป “รอบรู้เรื่องเงิน” ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย



การบริหารโครงการ บริหารสัญญา และบริหารหนี้

ที่มาและความสำคัญ

การเพิ่มศักยภาพการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้ เป็นการสร้างความรู้ และความเข้าใจแนวทางการการบริหารและพิจารณาอนุมัติโครงการ การจัดทำสัญญา และการบริหารหนี้ ของกองทุนชุมชน รวมทั้งสามารถตรวจสอบกองทุนชุมชนเพื่อหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน ปัญหา และสาเหตุ และให้คำแนะนำ ในการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้กองทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาล โดยมี “ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team)” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

คำสำคัญที่ควรรู้

การบริหารโครงการ การบริหารจัดการทรัพยากร (เวลา วัสดุ บุคลากร และค่าใช้จ่าย) ที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้องค์ความรู้ ทักษะ เครื่องมือ และเทคนิคต่าง ๆ กับกิจกรรมของโครงการ เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การบริหารสัญญา การควบคุม หรือดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนด ในสัญญาในฐานะเป็นผู้กู้หรือผู้ให้กู้ ซึ่งต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อกำหนดของทางราชการและข้อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องด้วย

การบริหารหนี้ การบริหารจัดการเพื่อให้เป็นหนี้ที่มีคุณภาพ มีหลักการและแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขปัญหาหนี้เสียให้เป็นหนี้ดี

หนี้ หมายถึง การกู้ยืมเงินจากกลุ่ม/กองทุนชุมชน

หนี้ดี หมายถึง หนี้ที่ช่วยสร้างรายได้ สร้างอนาคต สร้างอาชีพ หรือสร้างความมั่นคงระยะยาว

หนี้ค้างชำระ หมายถึง หนี้ที่อาจมีการชำระล่าช้า

หนี้เสีย หมายถึง หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

หนี้เสียประเภท A หมายถึง ลูกหนี้ที่มีความรับผิดชอบแต่เกิดอุปสรรคและไม่มีเงินจ่ายหนี้

หนี้เสียประเภท B หมายถึง ลูกหนี้ที่มีเงินแต่ไม่ยอมจ่ายหนี้

หนี้เสียประเภท C หมายถึง ลูกหนี้ที่ไม่มีเงินจ่ายหนี้และไม่มีความสามารถรับผิดชอบ

กองทุนชุมชน หมายถึง กลุ่ม/กองทุนชุมชนและองค์กรการเงินในชุมชนที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นเอง และสนับสนุนโดยภาครัฐ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้สมาชิกและคนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้และสวัสดิการชุมชน

สัญญากู้ยืมเงิน หมายถึง สัญญาที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้กู้ ซึ่งให้ยืมใช้เงินแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า “ผู้ยืมหรือผู้กู้” โดยที่ผู้ยืมตกลงจะใช้คืนซึ่งเงินที่ยืมนั้น ตามเวลาและเงื่อนไขที่ได้กำหนดตกลงกัน โดยที่ผู้ให้กู้อาจได้สิ่งตอบแทนการให้กู้ยืมเงินนั้นเป็นดอกเบี้ย นอกจากเงื่อนไขเกี่ยวกับการชำระเงินต้น และดอกเบี้ยแล้ว ในสัญญากู้เงินยังระบุถึงเงื่อนไขการชำระคืน การชำระคืนก่อนกำหนด หลักประกัน แห่งการกู้ยืม เบี้ยปรับผิดนัด และรายละเอียดอื่น ๆ ที่ผู้ให้กู้หรือผู้กู้ควรจะได้ตกลงกันไว้แต่แรกตั้งแต่ การเริ่มกู้ยืมเงินกัน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนต่าง ๆ

เป้าหมายของการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้

๑. เพื่อเป็นการสนับสนุนองค์ความรู้ในการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้ แก่กองทุนชุมชน เพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล

๒. เพื่อเป็นการแก้ปัญหาข้อร้องเรียนและการฟ้องร้องดำเนินคดีกรณีต่าง ๆ อันมีสาเหตุมาจากการบริหารโครงการบริหารสัญญา และการบริหารหนี้ที่ขาดประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการดำเนินการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้

๑. จังหวัดร่วมกับอำเภอพิจารณาคัดเลือก “ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team)” อย่างน้อย อำเภอละ ๑ ทีม ๆ ละ ๔ คน ประกอบด้วย

๑.๑ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอที่รับผิดชอบงานทุนชุมชน จำนวน ๑ คน

๑.๒ ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน ๑ คน

๑.๓ ประชาชนบ้านที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเรื่องโครงการแก้ไขปัญหาคะดกจน (กข.คจ.) จำนวน ๑ คน

๑.๔ คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน ๑ คน

๒. จังหวัดร่วมกับอำเภอคัดเลือกกองทุนชุมชน ประกอบด้วยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และ หมู่บ้านโครงการแก้ไขปัญหาคะดกจน (กข.คจ.) ที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับ ๑ เป็นลำดับแรก หากไม่มีหรือไม่เพียงพอให้คัดเลือกระดับ ๒ และ ๓ เป็นลำดับถัดไป เป็นกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลลูกหนี้

๓. ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team) ส่งแบบเก็บข้อมูลลูกหนี้กองทุนชุมชนให้กับประธาน/ผู้ประสาน กองทุนชุมชนที่ได้คัดเลือกไว้ เพื่อเก็บข้อมูลลูกหนี้ของกองทุน โดยเป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะ สมาชิกกองทุนที่มีสถานะเป็นลูกหนี้/ผู้ยืม เท่านั้น (เป็นการเก็บข้อมูล ๑๐๐% ของลูกหนี้/ผู้ยืม ทั้งหมด)

๔. ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team) นำข้อมูลในแบบเก็บข้อมูลลูกหนี้มากรอกลงในฐานข้อมูลการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้ (www.cddmff.com)

๕. ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team) นำผลการประเมินกองทุนชุมชนพร้อมข้อเสนอแนะลงไปให้คำแนะนำปรึกษาและหาแนวทางแก้ไขปัญหของกองทุนชุมชน

๖. ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team) ลงพื้นที่ติดตามผลการดำเนินงานของกองทุนชุมชน

๗. ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team) รายงานผลการติดตามการดำเนินงานกองทุนชุมชนให้จังหวัดทราบ

๘. จังหวัดรายงานผลการดำเนินงานให้กรมฯ ทราบ

เครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน

๑. คู่มือเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารโครงการ บริหารหนี้ และบริหารสัญญา

๒. คู่มือหลักสูตรการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และคู่มือหลักสูตรกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (www.fund.cdd.co.th)

๓. ฐานข้อมูลการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้

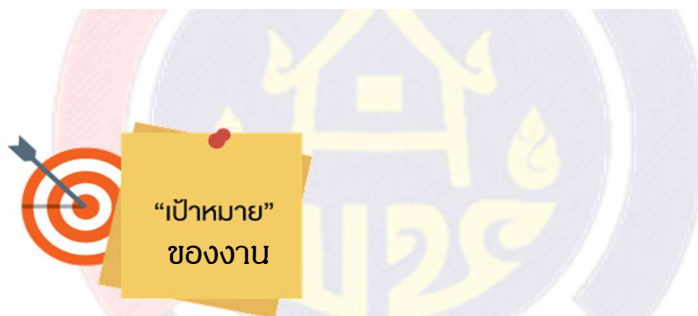
หมายเหตุ : ทีมคู่หู คู่คิด (Move for fund team) ควรศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาแนวทาง วิธีการ การบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก่กองทุนชุมชนได้ถูกต้อง เป็นไปตามวัตถุประสงค์

การประเมินศักยภาพกลุ่มองค์กรเพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล



Google

การประเมินศักยภาพกลุ่มองค์กรเพื่อการผลิต



เพื่อสำรวจ ค้นหาปัจจัยเสี่ยง และเตรียมความพร้อมรองรับ
ปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มองค์กรเพื่อการผลิต
ให้มีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล
เป็นไปตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน

ผู้จัดเก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พัฒนาการ/คณะกรรมการกลุ่มองค์กรเพื่อการผลิต
ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มองค์กรเพื่อการผลิต

การประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำเนินการครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยใช้แบบประเมินการจัดระดับการพัฒนาและแบบประเมินการตรวจสอบสภาพทางการเงิน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ กรมการพัฒนาชุมชนดำเนินการประเมินและตรวจสอบสภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในรูปแบบ SMART SAVING GROUP (SSG) ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ และได้พิจารณาปรับแบบเป็นแบบประเมินการจัดระดับและแบบประเมินการตรวจสอบสภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล โดยให้ใช้เพียงแบบเดียว คือ **แบบประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล** ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตอบสนองกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปรวมทั้งตอบสนองความต้องการของสมาชิกชุมชนและสามารถตรวจสอบและชี้ชัดถึงผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพได้ชัดเจนขึ้น

การประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล คือการตรวจสอบสภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตโดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจ ค้นหาปัจจัยเสี่ยง แนวโน้มของการดำเนินงาน และการเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต รวมทั้งเพื่อการวางแผนการพัฒนา ป้องกันความเสี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “แบบประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” ประกอบด้วย ๔ หลักการสำคัญ ๑๐ หลักการย่อย ๒๑ ตัวชี้วัด ซึ่งใช้หลักธรรมาภิบาล ๑๐ ข้อ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบประเมินดังกล่าว เพื่อให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และยังเป็น การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก เริ่มใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นต้นมา โดยมีพัฒนาการเป็นผู้จัดเก็บข้อมูลรายกลุ่ม ปีละ ๒ ครั้ง ๆ ที่หนึ่งในเดือนธันวาคม ครั้งที่ ๒ ในเดือน มิถุนายน แล้วสรุปรวบรวมข้อมูลการจัดระดับรายงานให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่ปฏิบัติตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน

5 ขั้นตอนการประเมินผล

- ๑) พัฒนาการผู้รับผิดชอบดำเนินการประเมินร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ และสมาชิก
- ๒) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินที่จัดเก็บ
- ๓) สรุปผลการประเมินพร้อมจัดระดับการพัฒนา
- ๔) รายงานผลการดำเนินงานโดยจังหวัดรายงานถึงกรมฯ รอบการประเมินที่ ๑ ภายในวันที่ ๓๑ มกราคม รอบการประเมินที่ ๒ ภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน
- ๕) พัฒนาการ คณะกรรมการฯ สมาชิกกลุ่ม ร่วมวางแผนการพัฒนาสำหรับกลุ่มฯ ที่อยู่ในระดับการพัฒนาที่ ๑ พอใช้/ปรับปรุง และระดับการพัฒนาที่ ๒ ปานกลาง

เคล็ดลับสำหรับผู้เริ่มทำแบบประเมินฯ : ควรเทียบคำอธิบายแบบประเมินฯ กับแบบประเมินฯ แต่ละข้อ เพื่อเพิ่มความเข้าใจ และสร้างความเข้าใจในการประเมิน

คำอธิบายแบบ

ตัวชี้วัดที่มี * หมายถึงตัวชี้วัดบังคับที่มี จำนวน ๑๒ ตัวชี้วัด จากจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด ๒๑ ตัวชี้วัด เป็นตัวชี้วัดที่กำหนดให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่อยู่ในระดับ ๒ และ ๓ ต้องผ่านตามจำนวน ข้อที่กำหนด ดังนี้

เกณฑ์การจัดระดับ

- ระดับ ๑ พอใช้/ปรับปรุง หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานต้องปรับปรุงและพัฒนา เจื่อนไข คือ ผ่านเกณฑ์ไม่ถึง ๑๓ ตัวชี้วัด

- ระดับ ๒ ปานกลาง หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานปานกลาง เจื่อนไขคือ ผ่านเกณฑ์ ๑๓ – ๑๗ ตัวชี้วัดและต้องผ่านตัวชี้วัดหลัก ๑๐ ตัวชี้วัดคือ ตัวชี้วัดที่ ๒,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๕ และ ๑๖ หากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ให้จัดอยู่ในระดับ ๑

- ระดับ ๓ ดี หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานดี เจื่อนไขคือ ผ่านเกณฑ์ ๑๘ – ๒๑ ตัวชี้วัด และต้องผ่านตัวชี้วัดหลัก ๑๒ ตัวชี้วัดคือ ตัวชี้วัดที่ ๒,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๕,๑๖ และ ๑๗ หากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ให้จัดอยู่ในระดับ ๒

๑. หลักนิยมนประชาธิปไตย

๑.๑ หลักความรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้

- ๑) คณะกรรมการมีการประชุมทุกเดือนและมีการบันทึกการประชุมทุกครั้ง
- ๒) มีการส่งสัจจะสะสมสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน
- ๓) มีการชำระคืนเงินกู้ตามสัญญา
- ๔) มีการจัดกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ของกลุ่ม

๑.๒ หลักความโปร่งใส/เปิดเผย

๑) มีการฝากถอนเงินผ่านระบบสถาบันทางการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

๒) มีการจัดทำระเบียบข้อมูล/เอกสารหลักฐานการเงิน/ระบบบัญชีครบถ้วนถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน (ทะเบียนสมาชิก ทะเบียนสัจจะ ทะเบียนลูกหนี้ ทะเบียนเงินกู้ ทะเบียนคุมทรัพย์สิน ฯลฯ) มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานทางการเงิน อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๓) มีการจัดทำงบกำไร-ขาดทุน งบดุล และรายงานสถานะทางการเงินให้กรรมการ และสมาชิกทราบปีละ ๒ ครั้งขึ้นไปและติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกลุ่มฯ

๔) มีการจัดประชุมสามัญประจำปี อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง และมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญอย่างน้อยร้อยละ ๗๕ ของครัวเรือนที่เป็นสมาชิก

๕) มีอาคารสถานที่ใช้ประโยชน์สาธารณะร่วมกันชัดเจน มีป้ายชื่อกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตและป้ายแสดงข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

๑.๓ หลักนิติธรรม

- ๑) มีระเบียบข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นปัจจุบัน
- ๒) มีการเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราไม่เกินที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ ๑๕ ต่อปี)
- ๓) มีการพิจารณาเงินกู้เป็นไปตามระเบียบ มีการตรวจสอบและมีหลักฐานให้ตรวจสอบชัดเจน

๑.๔ หลักความเสมอภาค

- ๑) ให้บริการแก่สมาชิกด้วยความรวดเร็วและไม่เลือกปฏิบัติ

๒. หลักประชาธิรัฐ

๒.๑ หลักการมีส่วนร่วม

๑) มีการส่งเสริมการออม ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนชุมชน

๒.๒ หลักกระจายอำนาจ

๑) มีการรวมการครบ ๔ ฝ่าย และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษรและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

๓. หลักความรับผิดชอบทางการบริหาร

๓.๑ หลักคุณธรรม

๑) มีการดำเนินงานโดยยึดหลักคุณธรรม ๕ ประการ (ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจ)

๔. หลักการบริหารจัดการแนวใหม่

๔.๑ หลักประสิทธิผล

๑) มีการจัดสรรผลกำไรและจัดให้มีสวัสดิการชุมชนทุกปี

๔.๒ หลักประสิทธิภาพ

๑) มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์

๒) มีการจัดทำแผนการดำเนินงาน/แผนบริหารความเสี่ยง/ประกันความเสี่ยงของกลุ่มเป็นประจำทุกปี และสมาชิกปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

๔.๓ หลักการตอบสนอง

๑) สมาชิกสามารถกู้เงินได้ตามความต้องการภายใต้ข้อบังคับของกลุ่ม

๒) มีกิจกรรมเครือข่ายที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก

แบบประเมินศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามหลักธรรมาภิบาล
๔ หลักการสำคัญ ๑๐ หลักการย่อย ๒๑ ตัวชี้วัด

ชื่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต(บ้าน/ตำบล)..... หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

แนวทางตามหลักธรรมาภิบาลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	ผ่าน	ไม่ผ่าน	การพิจารณาประกอบการประเมิน
๑. หลักนิยมประชาธิปไตย (Democratic Value)			
• หลักความรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้			
๑) คณะกรรมการมีการประชุมทุกเดือนและมีการบันทึกการประชุมทุกครั้ง	☐	☐	- ตรวจสอบเอกสารบันทึกการประชุมของคณะกรรมการ
๒) มีการส่งเงินสัจจะสะสมของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	☐	☐	- การส่งเงินสัจจะสะสมด้วยตนเองของสมาชิก ตามวัน และสถานที่ ๆ กลุ่มกำหนด
๓) มีการส่งชำระคืนเงินกู้ตามสัญญา	☐	☐	- สมาชิกชำระคืนเงินกู้ครบถ้วนตามสัญญาทุกราย
๔) มีการจัดกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์ของกลุ่ม	☐	☐	- มีการจัดกิจกรรมหรือร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชนอย่างน้อย ๑ กิจกรรม
• หลักความโปร่งใส/เปิดเผย			
๕) มีการฝากถอนเงินผ่านระบบสถาบันทางการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย	☐	☐	- ตรวจสอบระบบบัญชีเงินฝาก – ถอน ของกลุ่ม และบัญชีเงินฝาก – ถอนของธนาคารที่เป็นปัจจุบัน
๖) มีการจัดทำทะเบียนข้อมูลของกลุ่ม/เอกสารหลักฐานทางการเงิน/ระบบบัญชีครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน (ทะเบียนสมาชิก ทะเบียนสัจจะ ทะเบียนลูกหนี้ ทะเบียนเงินกู้ ทะเบียนคูปองหนี้สิน ฯลฯ) มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานทางการเงิน อย่างน้อย ปีละ ๒ ครั้ง	☐	☐	- ตรวจสอบทะเบียนบัญชีและหลักฐานการเงินของกลุ่ม
๗) มีการจัดทำงบกำไร-ขาดทุน งบดุล และการรายงานสถานะทางการเงินให้กรรมการและสมาชิกทราบ ปีละ ๑ ครั้ง และติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกลุ่ม	☐	☐	- ตรวจสอบงบกำไร – ขาดทุน งบดุล รายงานสถานะทางการเงิน และประกาศของกลุ่มในแต่ละปี

๘) มีการจัดประชุมสามัญประจำปี อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง และมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญ อย่างน้อยร้อยละ ๗๕ ของครัวเรือนที่เป็นสมาชิก	☐	☐	- ตรวจสอบบันทึกการประชุมสามัญประจำปี
๙) มีอาคารสถานที่ใช้ประโยชน์สาธารณะร่วมกันชัดเจน มีป้ายชื่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และ ป้ายแสดงข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน	☐	☐	- ตรวจสอบ ณ ที่ทำการกลุ่ม
● หลักนิติธรรม			
๑๐) มีระเบียบข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นปัจจุบัน	☐	☐	- ตรวจสอบเอกสารระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม - การตีตประกาศ และเผยแพร่ข้อบังคับให้สมาชิกทราบทั่วกัน
๑๑) มีการเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่ไม่เกินกฎหมายกำหนด (ร้อยละ ๑๕ ต่อปี)	☐	☐	- ตรวจสอบระบบบัญชี และทะเบียนคุมเงินกู้ และดอกเบี้ยของกลุ่ม
๑๒) มีการพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกเป็นไปตามระเบียบ มีการตรวจสอบและมีหลักฐานให้ตรวจสอบชัดเจน	☐	☐	- ตรวจสอบบันทึกการประชุมของ คณะกรรมการเงินกู้ และ คณะกรรมการตรวจสอบ
● หลักความเสมอภาค			
๑๓) ให้บริการแก่สมาชิกด้วยความรวดเร็ว และไม่เลือกปฏิบัติ	☐	☐	- สอบถามความพึงพอใจของสมาชิก โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกไม่น้อยกว่า ๕ คน
๒. หลักประชาธิปไตย (Participatory State)			
● หลักการมีส่วนร่วม			
๑๔) มีการส่งเสริมการออม ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนในพื้นที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนชุมชน	☐	☐	- ตรวจสอบกิจกรรมของคณะกรรมการส่งเสริม - การเพิ่มขึ้นของสมาชิกกลุ่ม
● หลักการกระจายอำนาจ			
๑๕) มีคณะกรรมการครบ ๔ ฝ่าย และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ เป็นลายลักษณ์อักษรและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่	☐	☐	- ตรวจสอบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือบันทึกการประชุมของคณะกรรมการ ที่มีการมอบหมายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร
๓. หลักความรับผิดชอบต่อการบริหาร (Administrative Responsibility)			
● หลักคุณธรรม			
๑๖) มีการดำเนินงานโดยยึดหลักคุณธรรม ๕ ประการ (ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจ)	☐	☐	๑. คณะกรรมการมีความเสียสละในการทำหน้าที่ และมีการประชุมที่เปิดเผย เป็นที่เชื่อถือ

			ของสมาชิก ๒. สมาชิกรับผิดชอบส่งเงินสัจจะ และเงินกู้ตามกำหนด ๓. ช่วยเหลือผู้เดือดร้อนก่อน ๔. สมาชิกนำเงินไปใช้ตาม โครงการ
๔. หลักการบริหารจัดการแนวใหม่ (New Public Management)			
• หลักประสิทธิผล			
๑๗) มีการจัดสรรผลกำไรและจัดให้มีสวัสดิการชุมชนทุกปี	☐	☐	- ตรวจสอบจากงบกำไร – ขาดทุน และงบดุลประจำปี - ตรวจสอบจากการประชุมใหญ่ สามีญประจำปี
• หลักประสิทธิภาพ			
๑๘) มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์	☐	☐	- มีการใช้ระบบ/โปรแกรม คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการ จัดทำบัญชี/หลักฐานทาง การเงิน/ข้อมูลของสมาชิก/ เอกสารอื่น ๆ ของกลุ่ม
๑๙) มีการจัดทำแผนการดำเนินงาน/แผนบริหารความเสี่ยง/ประกัน ความเสี่ยงของกลุ่มเป็นประจำทุกปีและสมาชิกปฏิบัติตามแผน ที่กำหนด	☐	☐	- มีการเรียนรู้เรื่องการบริหาร ความเสี่ยง - มีแผนและกิจกรรมบริหารความเสี่ยง
• หลักการตอบสนอง			
๒๐) สมาชิกสามารถกู้เงินได้ตามความต้องการภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม	☐	☐	- ตรวจสอบหลักฐานการกู้เงิน - สอบถามสมาชิกผู้กู้เงิน
๒๑) มีกิจกรรมเครือข่ายที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก	☐	☐	- สอบถามความต้องการของ สมาชิก - ตรวจสอบกิจกรรมเครือข่าย ของกลุ่มว่ามีหรือไม่ และตรงกับ ความต้องการของสมาชิกหรือไม่
ผลการประเมินผ่าน.....ตัวชี้วัด ผลการจัดระดับ ระดับ ๑ พอใช้/ปรับปรุง ☐ ระดับ ๒ ปานกลาง ☐ ระดับ ๓ ดี ☐			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แนวทางปฏิบัติการดำเนินการแก้ไขปัญหาร้องร้องเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ที่มา/ความสำคัญ

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน มีกองทุนชุมชนอยู่ในความรับผิดชอบ จำนวน ๒ กองทุน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และเงินทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ในการดำเนินงานของทั้ง ๒ กองทุน ยังมีปัญหาการชำระคืนเงินยืมตามสัญญา ปัญหาหนี้ค้างชำระ และการร้องเรียนจากสมาชิกในเรื่องการบริหารจัดการของคณะกรรมการอยู่เนื่อง ๆ หากยังไม่ปล่อยให้สถานการณ์ของกองทุนชุมชนดังกล่าว ดำเนินไปในลักษณะเช่นนี้ ย่อมไม่ส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันบุคลากรกรมการพัฒนาชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เป็นบุคลากรใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์ในด้านการส่งเสริม สนับสนุนทุนชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนได้ศึกษาและนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแนวทางเดียวกันในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน จึงได้จัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติการดำเนินการแก้ไขปัญหาร้องร้องเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นสำหรับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานกรณีที่เกิดปัญหาการร้องเรียนการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คำสำคัญที่ต้องรู้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง การรวมตัวกันของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการประหยัดทรัพย์ แล้วนำมาสะสมรวมกันที่ละเล็กละน้อยเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว

หลักการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ฯ จะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ จะต้องบริหารจัดการอยู่ภายใต้คุณธรรม ๕ ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน และความไว้วางใจกัน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้มีการประหยัดและออมเงินในรูปแบบเงินสะสม
๒. ให้บริหารเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพและสวัสดิการของสมาชิก
๓. ให้มีประสบการณ์ในการบริหาร และจัดทำเงินทุนด้วยตนเอง
๔. ส่งเสริมให้มีความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๕. ให้มีประสบการณ์ในการบริหาร และจัดการเงินทุนของตนเอง

เรื่องร้องเรียน หมายถึง ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ร้องเรียนแจ้งผ่านช่องทางต่าง ๆ เนื่องจากการไม่ได้รับการบริการตามสิทธิที่กำหนด ผู้รับบริการไม่ได้รับความสะดวกตามสมควร ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงาน หรือได้รับความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอันเนื่องจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ หรือหน่วยงานภายในของกรมการพัฒนาชุมชน

เป้าหมาย

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ขั้นตอนกระบวนการงาน

บทบาทเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนกรณีเกิดปัญหาเรื่องร้องเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดำเนินการ ดังนี้

พัฒนากร

- ๑) รายงานสถานการณ์ปัญหาการร้องเรียนให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามระดับชั้นโดยเร็วภายใน ๑ วัน
- ๒) กรณีมีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวเผยแพร่ปัญหาข้อร้องเรียน ให้รายงานพัฒนาการอำเภอ พัฒนาการจังหวัด เพื่อรายงานข้อมูลเบื้องต้นให้อธิบดี และสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชนทราบทันที ประเด็น สื่อมวลชนที่นำเสนอข่าว วันเวลาที่เสนอข่าว ข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สถานที่ตั้ง ปัญหาเรื่องที่ร้องเรียน จำนวนสมาชิกและเงินที่เสียหาย และพื้นที่ได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไรบ้าง
- ๓) เมื่อได้รับข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้ตรวจสอบฐานข้อมูลกลุ่มฯ ที่ขึ้นทะเบียนตามแนวทางการพัฒนาชุมชน
- ๔) พัฒนาการลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลจากคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่ม ตามที่พัฒนาการอำเภอมอบหมาย และรายงานผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น (อำเภอ จังหวัด กรมการพัฒนาชุมชน)
- ๕) กรณีมีหนังสือร้องเรียนหรือหากไม่มีแต่เกิดความเสียหายด้านการเงินให้จังหวัด/อำเภอแล้วแต่กรณี ให้บันทึกเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด/นายอำเภอ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงลงพื้นที่โดยเร็ว สอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารงาน และให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาแก่คณะกรรมการและสมาชิก และรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น อย่างต่อเนื่องจนกว่าเรื่องจะถึงที่สุด

พัฒนาการอำเภอ

- ๑) รายงานสถานการณ์ปัญหาการร้องเรียนให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามระดับชั้นโดยเร็วภายใน ๑ วัน
- ๒) กรณีมีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวเผยแพร่ปัญหาข้อร้องเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้พัฒนากรตรวจสอบข้อมูลและรายงานให้พัฒนาการจังหวัดเพื่อรายงานข้อมูลเบื้องต้นให้อธิบดี และสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชนทราบทันที ประเด็น สื่อมวลชนที่นำเสนอข่าว วันเวลาที่เสนอข่าว ข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สถานที่ตั้ง ปัญหาเรื่องที่ร้องเรียน จำนวนสมาชิกและเงินที่เสียหาย และพื้นที่ได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไรบ้าง
- ๓) พัฒนาการอำเภอ/พัฒนากร เมื่อได้รับข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้ตรวจสอบฐานข้อมูลกลุ่มฯ ที่ขึ้นทะเบียนตามแนวทางการพัฒนาชุมชน
- ๔) มอบหมายให้พัฒนาการลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลจากคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่ม และรายงานผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น (อำเภอ จังหวัด กรมการพัฒนาชุมชน)
- ๕) กรณีมีหนังสือร้องเรียนหรือหากไม่มีแต่เกิดความเสียหายด้านการเงินให้จังหวัด/อำเภอแล้วแต่กรณี บันทึกเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด/นายอำเภอ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงลงพื้นที่โดยเร็ว สอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารงาน และให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาแก่คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น อย่างต่อเนื่องจนกว่าเรื่องจะถึงที่สุด

พัฒนาการจังหวัด

- ๑) รายงานสถานการณ์ปัญหาการร้องเรียนให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามระดับชั้นโดยเร็วภายใน ๑ วัน
 - ๒) กรณีมีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวเผยแพร่ปัญหาข้อร้องเรียนกลุ่มออมทรัพย์ฯ ให้พัฒนาการอำเภอรายงานข้อมูลเบื้องต้นให้พัฒนาการจังหวัดรายงานอธิบดี และสำนักพัฒนาฯ ทราบทันที ประเด็น สื่อมวลชนที่นำเสนอข่าว วันเวลาที่เสนอข่าว ข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์ฯ สถานที่ตั้ง ปัญหาเรื่องที่ร้องเรียน จำนวนสมาชิก/เงินที่เสียหาย และพื้นที่ได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไรบ้าง
 - ๓) ให้พัฒนาการอำเภอรายงานผลการตรวจสอบฐานข้อมูลกลุ่มฯ ที่ขึ้นทะเบียนตามแนวทางกรมฯ
 - ๔) ให้พัฒนาการอำเภอมอบหมายพัฒนาการลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลจากคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่ม และรายงานผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น (อำเภอ จังหวัด กรมการพัฒนาชุมชน)
 - ๕) กรณีมีหนังสือร้องเรียนหรือหากไม่มีแต่เกิดความเสียหายด้านการเงินให้จังหวัด/อำเภอแล้วแต่กรณีบันทึกเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด/นายอำเภอ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงลงพื้นที่โดยเร็วสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารงาน และให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาแก่คณะกรรมการและสมาชิก และรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น อย่างต่อเนื่องจนกว่าเรื่องจะถึงที่สุด
- ๖) การดำเนินคดี



การดำเนินคดี

มีกรณีอะไรบ้าง อายุคดีความกี่ปี ??

กรณีสมาชิกไม่ชำระหนี้ ให้ประชุมคณะกรรมการเพื่อขอมติมอบหมายผู้แทนดำเนินการตามกฎหมาย เสนอคดีของต้นต่อศาลสวนแพ่งที่มีเขตอำนาจ

กรณีดำเนินคดีอาญากับคณะกรรมการ หรือ กรรมการ

๑. ยักยอกเงินกลุ่ม ให้ประชุมสมาชิกเพื่อขอมติมอบหมายผู้แทนดำเนินการตามกฎหมาย



๒. รับเงินจากสมาชิกแล้วไม่
นำเงินเข้าบัญชีกลุ่มฯ ไม่ออก
หลักฐาน การรับเงินให้แก่
สมาชิก ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์
ดำเนินการตามกฎหมายกับ
คณะกรรมการ หรือกรรมการ
ที่รับเงิน เป็นเรื่องส่วนตัว
ระหว่างบุคคล ๒ คน

๓. ให้ผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มฯ ไปแจ้งความ
ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจภูธร
ในอำเภอท้องที่ที่เกิด ความเสียหาย และขอ
คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินคดี การส่งฟ้องศาล
และให้จัดเตรียมเอกสาร เช่น ระเบียบข้อบังคับ
รายชื่อคณะกรรมการ/สมาชิก บันทึกการประชุม
หนังสือการมอบอำนาจ สัญญาการกู้เงิน ใบสำคัญรับ
เงิน สมุดฝากธนาคาร สมุดลงจะสะสม เป็นต้น

อายุความคดี

สัญญากู้ยืมเงิน

ชำระเงินต้น
พร้อมดอกเบี้ย
ในครั้งเดียว

อายุความ ๑๐ ปี นับจากวันที่
ผิดนัดชำระครั้งสุดท้ายตาม
สัญญาจนถึงวันที่ฟ้องคดี

สัญญากู้ยืมเงิน

ผ่อนเงินต้น
พร้อมดอกเบี้ย
เป็นงวด ๆ

อายุความ ๕ ปี นับจากวันที่
ผิดนัดชำระครั้งสุดท้ายตาม
สัญญาจนถึงวันที่ฟ้องคดี



ยักยอกทรัพย์

เงินที่ยักยอก

ความผิดอาญา มีอายุความ ๑๐ ปี นับแต่วัน
กระทำความผิด แต่ผู้เสียหายจะต้อง ร้อง
ทุกข์หรือฟ้องร้องภายใน ๓ เดือน นับแต่
วันที่รู้เรื่อง และรู้ตัวผู้กระทำความผิด
ไม่เช่นนั้นจะขาดอายุความไม่สามารถ
ฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมายได้

แนวทาง/มาตรการในการดำเนินงานในกรณีเกิดปัญหาข้อร้องเรียน ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น (พัฒนากร)



๑. ประสานกับผู้ร้องเรียน ให้ผู้ร้องเรียนทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อร้องขอให้พัฒนากรเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหา

๓. รายงานการแก้ไขปัญหาให้พัฒนาการอำเภอทราบเป็นระยะ ๆ จนกว่าเรื่องจะยุติ

๒. หลังจากได้หนังสือร้องขอ ให้จัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกทั้งหมดเพื่อเจรจาไกล่เกลี่ย/ตรวจสอบข้อเท็จจริงสร้างความเข้าใจและหาข้อยุติ แก้ไขลดปัญหาความขัดแย้ง

๔. แจ้งพัฒนาการอำเภอรายงานให้นายอำเภอ พัฒนาการจังหวัด และกรมฯ ตามลำดับจนกว่าเรื่องจะยุติ

เอกสารหลักฐาน

๑. หนังสือของผู้เสียหาย ๒. บันทึกรายงานการประชุม ๓. ภาพถ่ายการจัดเวทีสร้างความเข้าใจไกล่เกลี่ย ๔. รายงานเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ

ขั้นตอนการสอบข้อเท็จจริง



๑. ให้พัฒนาการอำเภอเสนอคำสั่งให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ พัฒนาการ และผู้มีความรู้ในเรื่องบัญชี/การเงิน
๒. ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วรายงานให้นายอำเภอทราบโดยเร็ว
๓. การตรวจสอบ/ข้อเท็จจริง ให้ตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐานทั้งจากผู้ร้องและผู้ถูกร้องเรียน
๔. ให้ตรวจสอบ/สอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารงานคณะกรรมการบริหารกลุ่ม และสมาชิก
๕. ตรวจสอบหลักฐานการเงินทั้งหมด
๖. ให้คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งรายงานผลการสอบข้อเท็จจริงให้นายอำเภอทราบและรายงานจังหวัด กรมการพัฒนาชุมชนตามลำดับ จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

เอกสารหลักฐาน

๑. บันทึกเสนอและคำสั่งแต่งตั้ง
๒. หลักฐานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม
๓. รายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริง
๔. แบบบันทึกการสอบข้อเท็จจริง
๕. ภาพถ่ายการตรวจสอบข้อเท็จจริง
๖. เอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

ขั้นตอนการดำเนินคดีทางกฎหมาย (คดีอาญา)

๑. สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เป็นผู้เสียหาย และคณะกรรมการดำเนินการจัดประชุมเพื่อลงมติมอบอำนาจให้กรรมการหรือสมาชิกคนใดคนหนึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินคดี โดยทำหนังสือมอบอำนาจและมีรายงานการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งมีรายชื่อสมาชิกเข้าร่วมประชุมด้วย

๒. ให้ผู้แทนของกลุ่มที่ได้รับมอบอำนาจ เข้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจภูธรในพื้นที่ที่เกิดความเสียหาย

๓. ความผิดฐานยักยอก เป็นความผิดอันยอมความได้ ต้องแจ้งความร้องทุกข์ภายในสามเดือน คดีจะขาดอายุความไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีทางกฎหมายได้ แต่ถ้าแจ้งความร้องทุกข์แล้ว อายุความจะขยายออกไปเป็น ๑๐ ปี

๔. คดียักยอกสามารถถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องและยอมความกันได้ ไม่ว่าจะอยู่ระหว่างดำเนินคดี ในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาในชั้นศาล ทั้ง ๓ ศาล ผู้เสียหายสามารถถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องและยอมความกันในเวลาใดก็ได้ก่อนคดีถึงที่สุด โดยสิทธิการฟ้องคดีต่อศาลย่อมระงับไป ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้อีก

๕. ความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้าอยู่ระหว่างแจ้งความร้องทุกข์สามารถเจรจาตกลงยอมความกันได้ การประนีประนอมยอมความกฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ แต่เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดไม่ยอมชดใช้ตามเงื่อนไขที่กำหนดในสัญญา สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้แต่ถ้าอยู่ระหว่างดำเนินคดีในชั้นศาลให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความต่อหน้าศาลเพื่อให้ศาลรับรู้ สามารถใช้บังคับคดีโดยไม่ต้องฟ้องร้องอีก

๖. การฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล บุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล ได้แก่ ๑) พนักงานอัยการ ๒) ผู้เสียหาย ในกรณีผู้เสียหายไม่ดำเนินคดีเองจะตั้งทนายความให้ว่าความและดำเนินตามกระบวนการพิจารณาแทน กรณีผู้เสียหายมอบอำนาจให้ผู้แทนดำเนินการจะว่าความไม่ได้ต้องตั้งทนายความเพื่อดำเนินการตามกระบวนการพิจารณา

การฟ้องร้องต่อศาลผู้เสียหายไม่ควรฟ้องร้องต่อศาลเอง เพราะทำให้ต้องเสียเงินในการว่าจ้างทนายความ ควรแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน แล้วพนักงานจะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการส่งฟ้องศาล เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาในฐานความผิดยักยอกหรือฉ้อโกง ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินที่สูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดคืนได้ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาล ให้ผู้เสียหาย ขอให้พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินแทนผู้เสียหายด้วยเลย ผู้เสียหายไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งอีก

เอกสารหลักฐาน ๑. หนังสือมอบอำนาจ ๒. รายงานการจัดการประชุมของคณะกรรมการ ๓. รายงานความก้าวหน้าสถานการณ์การร้องเรียน



สำหรับกรณีความเสียหายที่เกิดจากสมาชิกไม่ยอมชำระคืนเงินกู้ยืม เนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มิได้เป็นนิติบุคคล การฟ้องร้องเพื่อบังคับให้สมาชิกที่ผิดนัดการชำระหนี้ไม่คืนเงินที่กู้ยืมไปคืนแก่กลุ่ม ถือเป็นคดีแพ่ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีอำนาจในการเสนอคดีของตนต่อศาลแพ่งที่มีเขตอำนาจได้



ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มนับระยะเวลาเมื่อ : รับเรื่องร้องเรียน

สิ้นสุดระยะเวลาเมื่อ : ได้มีการชี้แจง ให้คำแนะนำ หรือระงับเรื่อง หรือยุติเรื่อง หรือการแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องเรียนทราบ

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบกรมการพัฒนาชุมชน ว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พ.ศ. ๒๕๕๕

การจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน

ที่มาและความสำคัญ

สถาบันการเงินประชาชนมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๒ เพื่อให้องค์กรการเงินชุมชนที่มีความประสงค์มีสถานะเป็นนิติบุคคล ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนได้ ตามความสมัครใจ มีธนาคารผู้ประสานงานในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงช่วยจัดทำและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการให้บริการทางการเงิน รวมทั้งเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการและสามารถสนองตอบกับปัญหาความต้องการในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญที่ควรรู้

“สถาบันการเงินประชาชน” (สง.ปชช.) หมายความว่า องค์กรการเงินชุมชนซึ่งได้จดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒

“สถาบันการเงินชุมชน” หมายความว่า องค์กรการเงินระดับชุมชนที่ให้บริการการเงินระดับชุมชน

“บริการการเงินในระดับชุมชน” หมายความว่า การรับฝากเงิน การให้สินเชื่อ การเช่าซื้อ การรับจำนำ การรับจำนอง การรับชำระเงิน การโอนเงินหรือการอื่นใดที่เป็นการให้บริการการเงินระดับชุมชนตามที่กำหนดในกฎกระทรวง กฎกระทรวง โดยมีขอบเขตการให้บริการเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในตำบลและเขตหมู่บ้านที่ติดกัน

“ธนาคารผู้ประสานงาน” หมายความว่า ธนาคารหรือสถาบันการเงินซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนและประสานงานการดำเนินงานของสถาบันการเงินประชาชน

เป้าหมาย

เพื่อส่งเสริมการออมและให้บริการทางการเงินแก่สมาชิก รวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต และสวัสดิการของสมาชิกและประชาชนในพื้นที่ องค์กรการเงินชุมชนสามารถยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ตามความสมัครใจ โดยสถาบันการเงินประชาชนสามารถทำหน้าที่เป็นธนาคารของชุมชนซึ่งให้บริการรับฝากเงินจากสมาชิก ประชาชน และวิสาหกิจชุมชน ให้สินเชื่อแก่สมาชิก และเป็นตัวแทนการรับชำระเงิน และโอนเงินของสมาชิกและประชาชน โดยมีพื้นที่ในการดำเนินงานไม่เกินเขตตำบลหรือแขวงที่ตั้งของสถาบันการเงินประชาชนและเขตหมู่บ้านที่ติดกับตำบลหรือแขวงอันเป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินประชาชน

การจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนเป็นการยกระดับองค์กรการเงินชุมชนให้มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่มีธนาคารผู้ประสานงานเป็นพี่เลี้ยงช่วยจัดทำและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับการให้บริการทางการเงิน เป็นตัวกลางในการทำธุรกรรมทางการเงิน และช่วยตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการ ซึ่งการมีพี่เลี้ยงดังกล่าวจะช่วยลดต้นทุนและสนับสนุนให้สถาบันการเงินประชาชนสามารถดำเนินการเป็นธนาคารของชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจของสมาชิกและประชาชนในพื้นที่

เงื่อนไขขององค์การการเงินชุมชนที่จะยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน

- ๑) ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกด้วยมติไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน
- ๒) มีการจัดทำงบการเงินประจำปีต่อเนื่องกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒ ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียน
- ๓) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ปี
- ๔) มีทุนที่ชำระแล้ว เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า ๕ แสนบาท
- ๕) มีผลการดำเนินงานเป็นกำไรต่อเนื่องกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒ ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียน และในวันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนต้องไม่มีผลการดำเนินงานขาดทุนสะสม นอกจากนี้ สมาชิกขององค์การการเงินชุมชนต้องเป็นบุคคลธรรมดาและมีภูมิลำเนาหรือประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งในพื้นที่ในการดำเนินงานขององค์การการเงินชุมชนนั้นเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี นับแต่วันที่สมัครเป็นสมาชิก รวมทั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของสถาบันการเงินประชาชน

เอกสารและหลักฐานที่องค์การการเงินชุมชนต้องใช้สำหรับการยื่นขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน

- ๑) คำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน
- ๒) รายงานการประชุมสมาชิกซึ่งลงมติไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเพื่อดำเนินการยื่นคำขอจดทะเบียน พร้อมด้วยรายชื่อสมาชิกทั้งหมด และรายงานการประชุมสมาชิกซึ่งตั้งผู้แทน (ไม่น้อยกว่า ๓ คน) เพื่อดำเนินการยื่นคำขอจดทะเบียน พร้อมสำเนา
- ๓) ทะเบียนสมาชิกพร้อมลายมือชื่อและทะเบียนหุ้นที่แต่ละคนจะถือเมื่อได้จดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน
- ๔) ร่างข้อบังคับตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๕) งบการเงินย้อนหลังอย่างน้อย ๒ ปี
- ๖) รายงานการเคลื่อนไหวทางบัญชีย้อนหลังอย่างน้อย ๒ ปี
- ๗) หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่ามีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ปี

กระบวนการในการยื่นขอจดทะเบียน

- ๑) ที่ประชุมสมาชิกขององค์การการเงินชุมชนตั้งผู้แทนไม่น้อยกว่า ๓ คน เพื่อดำเนินการยื่นขอจดทะเบียน
- ๒) ยื่นเอกสารขอจดทะเบียนได้ที่สาขาของธนาคารผู้ประสานงานในพื้นที่ (ธนาคารออมสิน/ธกส.)
- ๓) ธนาคารผู้ประสานงาน ตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของเอกสาร พร้อมรับรองความครบถ้วนของเอกสารประกอบการจดทะเบียนและให้ความเห็นของธนาคารผู้ประสานงาน
- ๔) ธนาคารผู้ประสานงานรวบรวมหลักฐานนำส่งนายทะเบียน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง)
- ๕) นายทะเบียนพิจารณาตรวจสอบหลักฐานกรณีได้รับอนุมัติให้องค์การการเงินชุมชนจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน นายทะเบียนจะออกใบสำคัญรับจดทะเบียนพร้อมมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณา/ ถ้าไม่ได้รับอนุมัติให้จดทะเบียน นายทะเบียนจะมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณาและองค์การการเงินชุมชนมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อนายทะเบียนภายใน ๖๐ วัน
- ๖) ให้ผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนสมาชิกซึ่งชำระหุ้นตามจำนวนที่จะถือหุ้นครบถ้วนแล้วเป็นสมาชิกนับแต่วันที่ได้รับอนุญาตจดทะเบียน กรณีนายทะเบียนอนุมัติให้องค์การการเงินเป็นสถาบันการเงินประชาชน
- ๗) นัดสมาชิกประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน ๓๐ วันนับแต่นายทะเบียนรับจดทะเบียน เพื่อเลือกตั้งกรรมการสถาบันการเงินประชาชน



การดำเนินงาน

โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน(กข.คจ.)

ในช่วง ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ พบว่าปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทไทยมีจำนวนมาก โดยผลจากการสำรวจรายได้ของครัวเรือนทั่วประเทศของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และ สถาบันวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศ พบว่า คนจนมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ได้เพิ่มขึ้น ค่อนข้างมากในเขตชนบท และจากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กขช.๒ ค) ยังบ่งบอกว่ามีหมู่บ้าน ลำห้วย หรือหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนา อันดับ ๑ อยู่จำนวน ๑๑,๖๐๘ หมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย จึงได้กำหนดดำเนินงานโครงการแก้ไข ปัญหาความยากจนขึ้น โดยคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๓๖ เห็นชอบให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ระยะที่ ๑ ระหว่างปี ๒๕๓๖ - ๒๕๔๐ อนุมัติจัดสรรเงิน จำนวน ๑๑,๖๐๘ หมู่บ้าน และคณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๔๐ เห็นชอบในหลักการโครงการ กข.คจ. ระยะที่ ๒ (ปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) อนุมัติ จัดสรรเงิน จำนวน ๑๗,๖๒๗ หมู่บ้าน โดยดำเนินการในหมู่บ้าน ที่มีครัวเรือนยากจนมีรายได้เฉลี่ย ต่ำกว่าเกณฑ์ ๑๕,๐๐๐ บาท/คน/ปี ตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปีพ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อขยายการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ดำเนินการในระยะที่ ๑ เมื่อสิ้นสุด ระยะเวลาดำเนินงาน ในปี ๒๕๔๔ ดำเนินการได้ทั้งสิ้น จำนวน ๒๙,๒๓๕ หมู่บ้าน

หลักการและแนวคิด

เป็นการสนับสนุนเงินทุนให้ในระดับหมู่บ้าน แล้วมอบอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบให้องค์กร ประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนให้หมุนเวียนอยู่ในหมู่บ้านตลอดไป ภายใต้ หลักการ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชน และประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์

๒. การใช้ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายจากการจัดเก็บข้อมูลและตรวจสอบขององค์กรประชาชน ในหมู่บ้าน

๓. การมอบอำนาจและหน้าที่ ความรับผิดชอบให้องค์กรประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย คือ คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน เป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนให้หมุนเวียนคงอยู่ในหมู่บ้านตลอดไป โดยมี เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงาน ให้มีประสิทธิภาพ

๔. สนับสนุนเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพแก่ครัวเรือนเป้าหมาย หมู่บ้านละ ๒๘๐,๐๐๐ บาท

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ได้มี แหล่งเงินทุนในระดับหมู่บ้าน สำหรับยืมไปประกอบอาชีพ หรือขยายกิจการอาชีพของตน เพื่อเพิ่มรายได้และ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)

โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน ดำเนินงานภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน พ.ศ.๒๕๓๖ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งได้ยกเลิกไปแล้ว ปัจจุบันดำเนินงานตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน พ.ศ.๒๕๕๓ และแนวทางการดำเนินงานที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

คำสำคัญที่ควรรู้

“ครัวเรือนเป้าหมาย” หมายถึง ครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

แนวทางการคัดเลือกและจัดทำบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย ดังนี้

๑. ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน คัดเลือกครัวเรือนยากจนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ (จปฐ.) ตามข้อมูล (จปฐ.) ปีที่ได้รับงบประมาณดำเนินการ โดยจัดทำบัญชีทะเบียนครัวเรือน เป้าหมายเรียงลำดับไว้ และให้เป็นครัวเรือนเป้าหมายผู้มีสิทธิยืมเงินทุนตามโครงการ กข.คจ. (๑) กรณีที่มีครัวเรือนมีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ (จปฐ.) เพิ่มขึ้นภายหลังให้ถือเป็น ครัวเรือนเป้าหมายผู้มีสิทธิยืมเงินทุน กข.คจ. เพิ่มเติม(๒) ให้ปรับปรุงบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายให้เป็นปัจจุบันทุกปี โดยยึดครัวเรือนเป้าหมายเดิมเป็นหลัก และให้นำรายชื่อครัวเรือนเป้าหมายที่เกิดขึ้นใหม่ ตาม (๑) ต่อท้ายในบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายเดิม โดยให้ครัวเรือนเป้าหมายตามบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายที่จัดไว้ครั้งแรกได้ยืมจนครบถ้วนก่อน จึงให้ครัวเรือนเป้าหมายที่เกิดขึ้นภายหลังได้ยืมในลำดับถัดไป
๒. กรณีครัวเรือนเป้าหมาย ในหมู่บ้าน กข.คจ. มีรายได้เฉลี่ยผ่านเกณฑ์ (จปฐ.) ครบทุกครัวเรือน แต่ครัวเรือนเป้าหมายยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน บริหารเงินทุนโครงการ กข.คจ. ให้ครัวเรือนเป้าหมายใช้เป็นเงินทุน ในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนเป้าหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

“เงินทุนโครงการ กข.คจ.” ประกอบด้วย

๑. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
๒. เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๓. ดอกผลหรือผลประโยชน์อื่นใดที่เกิดจากเงินโครงการ กข.คจ.
๔. เงินบริจาคหรือเงินช่วยเหลืออื่นใดที่ให้โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อผูกพัน
๕. เงินกู้ตามโครงการ กข.คจ.
๖. เงินอื่นใดที่หน่วยงานอื่นหรือองค์กรอื่นสนับสนุนให้เป็นเงินโครงการ กข.คจ.

โครงสร้างการบริหารและบทบาทหน้าที่

กรมการพัฒนาชุมชน อำนาจหน้าที่ ควบคุมดูแลและตรวจสอบการใช้เงินโครงการ กข.คจ. ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการตั้งงบประมาณและระเบียบของทางราชการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ

อำนาจหน้าที่

- (๑) ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.
- (๒) สนับสนุนและประสานงาน
- (๓) กำกับดูแล ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน
- (๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนมอบหมาย

คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคาความยากจนจังหวัด จำนวนไม่เกิน ๑๑ คน

(ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง) ประกอบด้วย

- (๑) รองผู้ว่าราชการจังหวัด ที่รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน เป็นประธาน
- (๒) ผู้แทนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ
- (๓) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด เป็นกรรมการ
- (๔) ผู้ทรงคุณวุฒิภายในจังหวัดที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน เป็นกรรมการ
- (๕) พัฒนาการจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ
- (๖) หัวหน้ากลุ่มงานที่รับผิดชอบงานโครงการ กข.คจ. เป็นกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- (๑) ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.
- (๒) สนับสนุนและประสานงาน
- (๓) กำกับดูแล ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน
- (๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคาความยากจนอำเภอ จำนวนไม่เกิน ๙ คน

(นายอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง) ประกอบด้วย

- (๑) นายอำเภอ เป็นประธาน
- (๒) ผู้แทนของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ
- (๓) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอ เป็นกรรมการ
- (๔) ผู้ทรงคุณวุฒิในอำเภอที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน เป็นกรรมการ
- (๕) พัฒนาการอำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นกรรมการและเลขานุการ
- (๖) นักวิชาการพัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบโครงการ กข.คจ. เป็นกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- (๑) ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.
- (๒) สนับสนุนและประสานงาน
- (๓) บริหารจัดการเงินทุนโครงการ กข.คจ. อำเภอ
- (๔) กำกับดูแล ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน
- (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคาความบาทในระดับตำบล จำนวนไม่เกิน ๗ คน

(นายอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง) ประกอบด้วย

- (๑) ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบล เป็นประธาน
- (๒) ผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการ
- (๓) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบล เป็นกรรมการ
- (๔) ประธานคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน เป็นกรรมการ
- (๕) ผู้ทรงคุณวุฒิภายในตำบลที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน เป็นกรรมการ
- (๖) พัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- (๑) ส่งเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.ภายในตำบล
- (๒) สนับสนุนและประสานงาน
- (๓) กำกับดูแล ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน
- (๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน มีจำนวน ๗ - ๙ คน มีวาระคราวละ ๔ ปี

(นายอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง) ประกอบด้วย

- | | |
|--|--------------------|
| (๑) ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) | จำนวน ๑ คน |
| (๒) ผู้แทนคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) | จำนวน ๑ คน |
| (๓) ผู้แทนสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น | จำนวน ๑ คน |
| (๔) อาสาพัฒนาชุมชน | จำนวน ๑ คน |
| (๕) ผู้แทนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มอาชีพ | จำนวน ๑ คน |
| (๖) ผู้แทนคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน | จำนวน ไม่เกิน ๒ คน |
| (๗) ผู้แทนองค์กรชุมชนอื่นหรือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน | จำนวน ไม่เกิน ๒ คน |

(โดยให้หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายประชุมเพื่อคัดเลือกผู้แทนฯ)

อำนาจหน้าที่

- (๑) บริหารจัดการเงินโครงการ กข.คจ.หมู่บ้าน
- (๒) พิจารณออนุมัติโครงการและเงินยืมแก่ครัวเรือนเป้าหมาย
- (๓) ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมาย
- (๔) จัดทำระบบข้อมูล จัดทำเอกสาร บัญชี ทะเบียนตามโครงการ กข.คจ.
- (๕) รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ กข.คจ.
- (๖) แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการ กข.คจ.



การบริหารเงินทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.)

การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน พ.ศ.๒๕๕๓ มีแนวทางการบริหารเงินทุน กข.คจ. ดังนี้

๑. การพิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืม

ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมตามลำดับบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย และต้องได้รับความเห็นชอบจากพัฒนากรผู้รับผิดชอบประจำตำบล (ตามระเบียบฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๑๗) มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑) ให้พิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมแก่ครัวเรือนเป้าหมาย ตามบัญชีทะเบียน ครัวเรือนเป้าหมาย ที่ได้จัดทำไว้ครั้งแรกได้ยืมจนครบถ้วนก่อน จึงให้ครัวเรือนเป้าหมายที่เกิดขึ้น ใหม่ภายหลังได้ยืมในลำดับถัดไป

๒) กรณีหมู่บ้านที่ครัวเรือนมีรายได้ผ่านเกณฑ์ (จปฐ.) ครบทุกครัวเรือนให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมแก่ครัวเรือนเป้าหมาย ที่ยังไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตใช้เป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

๓) ประเภทอาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายสามารถเสนอขอยืมเงินได้แก่ (๑) อุตสาหกรรมในครัวเรือน (๒) ค้าขาย (๓) งานช่าง (๔) เกษตรกรรม (๕) อาชีพอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการ กข.คจ. เห็นชอบ

๔) การพิจารณาจำนวนเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมาย โดยพิจารณาจากความสามารถในการส่งใช้เงินยืมประเภทอาชีพตามความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระยะเวลาที่จะก่อให้เกิด รายได้ เป็นต้น

๕) เงื่อนไขในการใช้เงินยืมของครัวเรือนเป้าหมาย คือ ให้นำไปใช้ประกอบอาชีพตามโครงการที่เสนอขอยืม **มีข้อห้าม** ดังนี้

๕.๑ ห้ามนำไปใช้หนี้สินเดิม

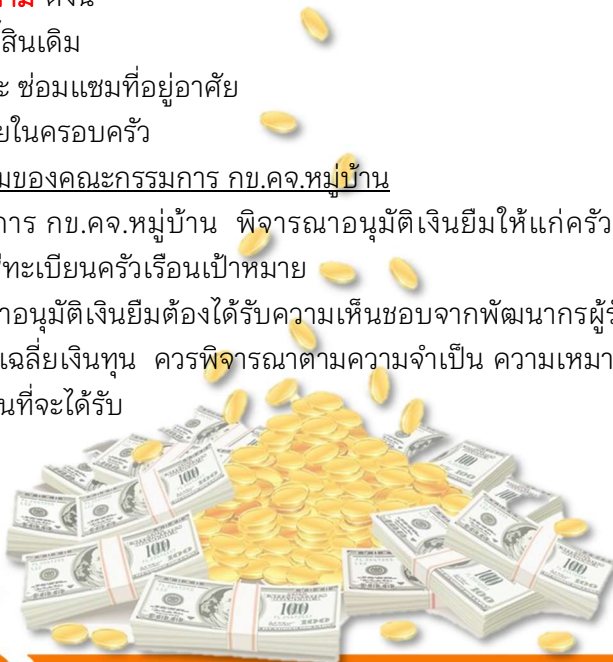
๕.๒ ห้ามนำไปบูรณะ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

๕.๓ ห้ามนำไปใช้จ่ายในครอบครัว

๒. การอนุมัติเงินยืมของคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน

๑) คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติเงินยืมให้แก่ครัวเรือนเป้าหมายให้พิจารณาตามลำดับตามบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย

๒) การพิจารณาอนุมัติเงินยืมต้องได้รับความเห็นชอบจากพัฒนากรผู้รับผิดชอบประจำตำบล และไม่ควรใช้วิธีการหารเฉลี่ยเงินทุน ควรพิจารณาตามความจำเป็น ความเหมาะสมของแต่ละโครงการและคำนึงถึงผลตอบแทนที่จะได้รับ



๓. การทำสัญญาออมเงินตามโครงการ กข.คจ.

การทำสัญญาออมเงิน กข.คจ. ดำเนินการ ดังนี้

๑) แจ้งให้หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายหรือผู้แทนที่ได้รับอนุมัติโครงการและเงินออม ให้ทำสัญญาออมเงิน ภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการอนุมัติโครงการและเงินออม

๒) รายงานผลการอนุมัติเงินออมให้อำเภอบรรณ และปิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ณ ศูนย์ปฏิบัติการหมู่บ้านโครงการ กข.คจ. หรือในที่เปิดเผยของชุมชน

๓) การทำสัญญาออมเงิน ให้ประธานคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน และหัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายหรือผู้แทนเป็นคู่สัญญา และเป็นผู้มีอำนาจลงนามในสัญญา ในกรณีที่ประธานคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน หรือกรรมการที่คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้านมอบหมาย เป็นผู้ลงนามในสัญญาออมเงินแทน

๔) ให้ทำสัญญาออมเงิน กข.คจ. (ตามแบบที่แนบท้ายระเบียบฯ) จำนวน ๓ ชุด เก็บที่หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายผู้ออมเงิน ๑ ชุด คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ๑ ชุด และ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ๑ ชุด

๔. การเบิกจ่ายเงินให้ครัวเรือนที่ได้รับอนุมัติให้ออมเงิน

การเบิกจ่ายเงินกองทุน กข.คจ. ให้แก่ครัวเรือนที่ได้รับอนุมัติให้ออมเงิน ให้คณะกรรมการกองทุน กข.คจ. หมู่บ้าน โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของหัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายเต็มจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้ออม และออกใบรับเงินออมของครัวเรือนเป้าหมาย ตามแบบที่กำหนด

๕. การชำระคืนเงินออม ของครัวเรือนเป้าหมาย

ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน กำหนดระยะเวลาการชำระคืนเงินออม ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน ๓ ปี นับแต่วันทำสัญญา และเมื่อสมาชิกชำระคืนเงินกู้แล้วคณะกรรมการต้องนำฝาก ธนาคารภายใน ๓ วันทำการ

๖. การผ่อนผันการชำระคืนเงินออม

กรณีมีเหตุสุดวิสัย ภัยพิบัติ ภัยธรรมชาติ หรือเหตุจำเป็นอื่นใดให้หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายหรือผู้แทน ยื่นคำร้องพร้อมเหตุผลความจำเป็นเพื่อขอผ่อนผันระยะเวลาการส่งคืนเงินออมต่อคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน และให้พิจารณาเป็นรายกรณี

๗. การรายงานผลการดำเนินงานและการจัดทำเอกสารบัญชี

๑) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน แจ้งผลการพิจารณาอนุมัติโครงการและอนุมัติเงินออมแก่ครัวเรือนเป้าหมายให้อำเภอบรรณทุกครั้ง เมื่อมีการพิจารณาอนุมัติโครงการและอนุมัติเงินออม

๒) คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน จัดทำเอกสารบัญชี ตามแบบที่กำหนด ได้แก่

๒.๑) สมุดบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง) ๒.๒) บัญชีคุมเงินฝากธนาคาร โครงการ กข.คจ. (เล่มสีเขียว) ๒.๓) บัญชีคุมลูกหนี้ โครงการ กข.คจ. (เล่มสีเหลือง)

๓) เมื่อมีการรับเงินออม/ส่งคืนเงินออม ของครัวเรือนเป้าหมาย ให้มีหลักฐานการรับเงินออม/การส่งคืนเงินออมพร้อมจัดทำบัญชีและลงทะเบียนรายการข้อมูลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน

๘. การติดตามและสนับสนุนครัวเรือนเป้าหมายที่ออมเงินของคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน

คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน จะต้องติดตามสนับสนุนการประกอบอาชีพของ ครัวเรือนเป้าหมายภายหลังจากที่ได้รับเงินออม เพื่อทราบผลว่าเงินออมไปประกอบอาชีพตามที่ระบุไว้ในโครงการจริงหรือไม่ ผลการประกอบอาชีพเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือต้องช่วยเหลือแก้ไขอย่างไร และมีความพร้อมในการคืนเงินออมตามจำนวนและระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาหรือไม่

การส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้าน

ปัจจุบันหมู่บ้านตามโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน(กข.คจ.) จำนวนหลายแห่งที่บรรลुวัตถุประสงค์ของโครงการกล่าวคือไม่มีครัวเรือนยากจน ดังนั้นหากหมู่บ้าน กข.คจ.ต้องการคืนเงิน มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

๑. กรณีหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ของ โครงการ กข.คจ. ให้ดำเนินการ ดังนี้

๑) กรณีหมู่บ้านที่มีครัวเรือนเป้าหมายรายได้ผ่านเกณฑ์ (จปฐ.) ครบทุกครัวเรือน แต่ครัวเรือนเป้าหมายยังคงต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นต่อไป ให้หมู่บ้านยังคงสามารถดำเนินการขับเคลื่อนโครงการ กข.คจ. ต่อไปได้ โดยให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน พ.ศ.๒๕๕๓

๒) กรณีหมู่บ้านที่มีครัวเรือนเป้าหมายรายได้ผ่านเกณฑ์ (จปฐ.) ครบทุกครัวเรือน และ ครัวเรือนเป้าหมายได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นแล้ว ให้ส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ.ของ หมู่บ้าน ไปรวมเป็นเงินทุนโครงการ กข.คจ. อำเภอ โดยดำเนินการ ดังนี้

๒.๑) ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน จัดประชุมคณะกรรมการและครัวเรือนเป้าหมาย และที่ประชุมต้องมีการลงมติโดยเสียงข้างมากของที่ประชุมเห็นชอบ ในการส่งคืนเงิน โครงการ กข.คจ. ของหมู่บ้าน

๒.๒) ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน แจ้งการส่งคืนเงิน กข.คจ.ของหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการ อำนวยการ กข.คจ.อำเภอทราบโดยไม่ชักช้า นับแต่วันที่ได้มีการจัดประชุม และที่ประชุมลงมติเห็นชอบ การส่งคืนเงิน พร้อมแนบสำเนาบันทึกการประชุมด้วย

๒.๓) ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ส่งคืนเงินทุนโครงการ กข.คจ. จำนวน ๒๘๐,๐๐๐ บาท โดยโอนเงินเข้าบัญชี “เงินทุน กข.คจ. อำเภอ” ภายใน ๗ วันทำการ นับแต่วันที่ ได้แจ้งส่งคืนเงินกับ คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ

๒.๔) ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน แจ้งคณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอทราบ พร้อมแนบสำเนาหลักฐานการโอนเงินโครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้าน เข้าบัญชี “เงินทุน กข.คจ. อำเภอ” และรับหลักฐานการส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้านจาก คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

๒. กรณีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลใดเปลี่ยนเป็นชุมชน หรือถูกยุบตามกฎหมายว่าด้วย ลักษณะปกครองท้องที่ และการยุบรวมนั้นทำให้มีเงินโครงการ กข.คจ. มากกว่าหนึ่งโครงการ

เมื่อมีการยุบรวมนำหมู่บ้านทำให้มีเงินโครงการ มากกว่าหนึ่งโครงการให้หมู่บ้านที่มีการยุบรวมนั้น คงมีเงินโครงการ กข.คจ. เพียงหนึ่งโครงการ ซึ่งได้มีการชำระคืนเงินจากครัวเรือนเป้าหมายแล้ว ส่วนที่เกินจากหนึ่งโครงการนั้น ให้ดำเนินการส่งคืนต่อคณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ การส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ.หมู่บ้าน ให้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ให้พัฒนากรผู้รับผิดชอบประจำตำบล จัดประชุมคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน และ ครัวเรือน เป้าหมายทั้งสองหมู่บ้านที่ถูกรวมตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ เกี่ยวกับการส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้าน ไปรวมเป็นเงินทุนโครงการ กข.คจ. อำเภอ

๒) ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน แจ้งการส่งคืนเงิน กข.คจ.ของหมู่บ้าน ให้อำเภอทราบ โดยไม่ชักช้า นับแต่วันที่ได้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ

๓) ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ส่งคืนเงินทุนโครงการ กข.คจ. จำนวน ๒๘๐,๐๐๐ บาท โดยโอนเงิน เข้าบัญชี “เงินทุน กข.คจ. อำเภอ” ภายใน ๗ วันทำการ นับแต่วันที่ได้แจ้งการส่งคืนเงินกับ คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ.อำเภอ และให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้านแจ้งคณะกรรมการ อำนวยการ กข.คจ.อำเภอทราบ พร้อมแนบสำเนาหลักฐานการโอนเงินโครงการ กข.คจ. ของหมู่บ้าน เข้าบัญชีเงินทุน กข.คจ. อำเภอ และรับหลักฐานการส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้าน จากคณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

การบริหารและการเบิกจ่ายเงินโครงการ กข.คจ. อำเภอ

๑. เมื่อมีหมู่บ้านแสดงเจตนาที่จะคืนเงินโครงการ กข.คจ.หมู่บ้าน กรณีเป็นการคืนเงินหมู่บ้านแรก ของอำเภอ ให้คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ ดำเนินการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร ประเภท ออมทรัพย์ ใช้ชื่อบัญชีว่า “เงินทุน กข.คจ. อำเภอ...(ระบุชื่ออำเภอ).....”

๒. การเบิกจ่ายเงินทุน กข.คจ. อำเภอ ให้คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ ลงนามการเบิกจ่ายเงิน ๒ ใน ๓ และให้มีประธานลงนามเบิกจ่ายเงินทุน กข.คจ. อำเภอ ด้วยทุกครั้ง

๓. เมื่อคณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ ได้รับเงินโครงการ กข.คจ.จากหมู่บ้าน ไม่ว่ากรณีใด ให้จัดให้มีหลักฐานในการส่งคืน รับคืนเงิน ให้แก่หมู่บ้านที่ส่งคืนเงินโครงการ กข.คจ. หมู่บ้าน นั้นด้วย

๔. ให้ประธานคณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ.อำเภอ เรียกประชุมกรรมการ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับคืนเงินโครงการ กข.คจ. หมู่บ้าน

๕. ให้พิจารณาหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. จำนวนทั้งสิ้น ๓๙,๖๔๖ หมู่บ้าน ดำเนินการ ไปแล้ว ๒๙,๒๓๔ หมู่บ้าน พิจารณาจากหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ.ระยะที่ ๑ และ ๒ ที่ยังไม่ได้รับเงินโครงการ กข.คจ. (จำนวน ๑๐,๔๑๒ หมู่บ้าน)

๖. การพิจารณาจำนวนเงินทุนให้แก่หมู่บ้าน ให้คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ พิจารณา เงินทุนทั้งโครงการ จำนวน ๒๘๐,๐๐๐ บาท

๗. คณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ. อำเภอ รายงานผลการบริหารเงินทุนโครงการ กข.คจ. อำเภอ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ ภายใน ๑๕ วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับคืนเงิน โครงการ กข.คจ. จากหมู่บ้านเป้าหมายไม่ว่ากรณีใด หรือคณะกรรมการอำนวยการ กข.คจ.อำเภอ ได้ส่งมอบเงินทุน โครงการ กข.คจ. ให้กับหมู่บ้านเป้าหมาย(ใหม่) รับไปดำเนินการเรียบร้อยแล้ว

การเปลี่ยนแปลงสภาพของหมู่บ้าน กข.คจ.

๑. กรณีการแยกหมู่บ้านจากหมู่บ้านเดิม

๑) ให้คงเงินโครงการ กข.คจ.ไว้ในหมู่บ้านเดิมเพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายมีเป็นทุนใน การประกอบอาชีพต่อไป ให้คัดเลือกและจัดลำดับจากครัวเรือนในหมู่บ้านเดิมเป็นครัวเรือน เป้าหมายตามโครงการต่อไป โดยให้คัดเลือกและจัดลำดับครัวเรือนเป้าหมาย ตามแนวทางการคัดเลือกและจัดทำบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายที่กรมการพัฒนารัฐบาลกำหนด

๒) ส่วนครัวเรือนเป้าหมายเดิมที่แยกไปอยู่หมู่บ้านใหม่ ให้พ้นจากการเป็นครัวเรือน เป้าหมายของหมู่บ้านเดิมนับแต่ได้มีการแยกหมู่บ้าน เว้นแต่ ครัวเรือนที่ยังคงค้างชำระเงินยืมตาม โครงการ กข.คจ. ให้ยืมเงินต่อไปจนครบกำหนดและส่งคืนตามสัญญาเดิมจนครบถ้วนแล้ว จึงให้พ้นจากการเป็นครัวเรือนเป้าหมายของหมู่บ้านเดิม ส่วนการคัดเลือกและจัดลำดับบัญชีทะเบียน ครัวเรือนเป้าหมายเพิ่มเติมให้ดำเนินการตามแนวทางที่กรมการพัฒนารัฐบาลกำหนด

๓) ให้ถือว่าคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้านเดิมที่ได้แต่งตั้งไว้แล้วทำหน้าที่ต่อไปจนครบวาระ เว้นแต่กรณีกรรมการดังกล่าวถูกแยกไปอยู่หมู่บ้านใหม่ จึงให้พ้นจากการเป็นกรรมการ กข.คจ.ของหมู่บ้านเดิมนับแต่วันแยกหมู่บ้าน และให้เลือกกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน จากหมู่บ้าน เดิมแทนตำแหน่งนั้น ภายใน ๑๕ วัน โดยให้ดำรงตำแหน่งจนครบวาระตามที่เลือกแทน

๒. กรณีหมู่บ้านเป้าหมายโครงการ กข.คจ. ที่อยู่ในเขตเทศบาลใดเปลี่ยนเป็นชุมชน หรือหมู่บ้านดังกล่าวถูกยุบตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

๒.๑ กรณีหมู่บ้านเป้าหมายที่อยู่ในเขตเทศบาลเปลี่ยนเป็นชุมชน

๑) ให้เงินทุนตามโครงการ กข.คจ. ครัวเรือนเป้าหมาย คณะกรรมการ กข.คจ. ตลอดจน ผลของการที่ได้ดำเนินงานที่ผ่านมาจนกว่าจะยังมีผลต่อไป

๒) ให้วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ที่ได้มีการแต่งตั้งก่อนเปลี่ยนฐานะเป็นชุมชนในเขตเทศบาล คงนับเวลาต่อเนื่องไปจนกว่าจะครบวาระ

๓) ให้ถือว่าครัวเรือนเป้าหมายเดิมเป็นครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. ต่อไป ส่วนการคัดเลือกและจัดลำดับบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายเพิ่มเติม ให้ดำเนินการตาม แนวทางที่กรมการพัฒนารัฐบาลกำหนด

๒.๒ กรณีหมู่บ้านถูกยุบตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

๑) การยุบรวมหมู่บ้านทำให้มีเงินโครงการ กข.คจ. มากกว่าหนึ่งโครงการ เมื่อได้ มีการชำระคืนเงินจากครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินแล้ว ให้หมู่บ้านที่มีการถูกยุบรวมส่งคืนเงิน โครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้านต่อคณะกรรมการ กข.คจ.อำเภอ โดยปฏิบัติตามแนวทางการส่งคืน เงินโครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้านตามแนวทางที่กรมการพัฒนารัฐบาลกำหนด

๒) เมื่อมีการยุบรวมหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ระวังการปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว และจัดให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่การยุบรวมมีผลใช้บังคับ ส่วนการทั้งหลายที่ได้ดำเนินการอยู่ก่อนการยุบรวมยังคง ดำเนินการได้ต่อไป

๓) ให้ถือว่าครัวเรือนเป้าหมายเดิมเป็นครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการ กข.คจ. ต่อไป ส่วนการคัดเลือกและจัดลำดับบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายเพิ่มเติม ให้ดำเนินการตามแนวทางที่กรมการพัฒนารัฐบาลกำหนด

บทบาทของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

พัฒนากร ผู้รับผิดชอบหมู่บ้านเป้าหมาย ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ดังนี้

- ๑) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุน การประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมาย
- ๓) สนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลและเอกสาร บัญชีคุมต่าง ๆ
- ๔) ติดตาม ตรวจสอบ กำกับ ดูแลเงินทุน กข.คจ.
- ๕) รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ กข.คจ.
- ๖) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่พัฒนากรอำเภอมอบหมาย

พัฒนากรอำเภอ ทำหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุน ในการจัดทำแผนพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารเงินโครงการ กข.คจ. และชี้แจง แนะนำติดตาม และกำกับดูแลการ ดำเนินงานตามโครงการ กข.คจ. ของพัฒนากรผู้รับผิดชอบประจำตำบล

พัฒนากรจังหวัด ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามกำกับดูแล การดำเนินงานตามโครงการ กข.คจ. ภายในจังหวัด และมอบหมายเจ้าหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และแนะนำการลงบัญชี คุมลูกหนี้และบัญชีเงินฝากธนาคารของหมู่บ้านเป้าหมาย แล้วรายงานผลให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ ปีละ ๑ ครั้ง

การรายงาน

๑. การรายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินของครัวเรือนเป้าหมาย

๑.๑ คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน รายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินของ ครัวเรือนเป้าหมายให้อำเภอทราบเพื่อรายงานจังหวัด ปีละ ๒ ครั้ง ภายในวันที่ ๓๐ มีนาคม และวันที่ ๓๐ กันยายน ของทุกปี ตามแบบแนบท้ายระเบียบฯ

๑.๒ จังหวัดตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลก่อนรายงานภาวะหนี้สินและ ฐานะการเงินโครงการ กข.คจ.ของหมู่บ้านเป้าหมาย ให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ ภายในวันที่ ๓๐ กันยายนของทุกปี ตามแบบแนบท้ายระเบียบฯ

๑.๓ สำหรับหมู่บ้านที่มีปัญหาเงินทุนไม่ครบถ้วน ขอให้จังหวัดร่วมกับคณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้านได้แก้ไขปัญหาลแล้วรายงานผลสภาพปัญหาการบริหารเงินทุนโครงการ กข.คจ. ตาม แบบแนบท้ายระเบียบฯ ให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบพร้อมกับการรายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินของครัวเรือนเป้าหมาย

๒. การรายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ กข.คจ.

๒.๑ อำเภอรายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ กข.คจ.ให้จังหวัด ปีละ ๑ ครั้ง ตามแบบแนบท้ายระเบียบฯ

๒.๒ จังหวัดตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนตามแบบรายงานฐานข้อมูลหมู่บ้านและครัวเรือนเป้าหมายโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ก่อนรายงานให้กรมการพัฒนาชุมชน ภายในวันที่ ๓๐ กันยายนของทุกปี

เครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.

ให้จังหวัดทบทวนและส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยให้เป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วยเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. ๓ ระดับ ได้แก่

๑. เครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.ระดับตำบล (นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง) ประกอบด้วย ประธาน คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้านทุกหมู่บ้าน

๒. เครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.ระดับอำเภอ (นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง) ประกอบด้วย ประธานเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.ระดับตำบลทุกตำบล และผู้แทนเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.ระดับ ตำบล ๆ ละ ๑ คน

๓. เครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.ระดับจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง) ประกอบด้วย ประธานเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. อำเภอทุกอำเภอ และผู้แทนเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ. ระดับอำเภอ ๆ ละ ๑ คน

อำนาจหน้าที่

ส่งเสริมความเข้มแข็งของหมู่บ้าน กข.คจ. สนับสนุนและประสานการดำเนินงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง



การประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล



Google

🔍 การประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) 🗣️



เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานโครงการ กข.คจ. ให้มีการบริหารจัดการที่เป็นธรรมและสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนด้วยหลักธรรมาภิบาล และเป็นไปตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน

ผู้จัดเก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พัฒนาการ

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน ที่เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการเงินทุนของหมู่บ้าน ร่วมกันให้ข้อมูลแก่พัฒนากรผู้จัดเก็บข้อมูล ในลักษณะการสอบถามประกอบการสัมภาษณ์และมีหลักฐานเชิงประจักษ์

ที่มาและความสำคัญ

โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) เป็นการสนับสนุนเงินทุนให้ในระดับหมู่บ้าน แล้วมอบอำนาจและหน้าที่ ความรับผิดชอบให้องค์กรประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนให้หมุนเวียนอยู่ในหมู่บ้านตลอดไป การบริหารจัดการโครงการ กข.คจ. อาจไม่มีรูปแบบตายตัวในทุกประการ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละหมู่บ้าน แต่การบริหารจัดการจำเป็นต้องอยู่ภายใต้หลักการดำเนินงาน ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์

๒. การใช้ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายจากการจัดเก็บและตรวจสอบขององค์กรประชาชนในหมู่บ้าน

๓. การมอบอำนาจและหน้าที่ ความรับผิดชอบให้องค์กรประชาชนในหมู่บ้าน เป้าหมาย คือ คณะกรรมการ กข.คจ.หมู่บ้าน เป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนให้หมุนเวียน คงอยู่ในหมู่บ้านตลอดไป โดยมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ และติดตามการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ให้มีประสิทธิภาพ

๔. สนับสนุนเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพแก่ครัวเรือนเป้าหมาย หมู่บ้านละ ๒๘๐,๐๐๐ บาท โดยไม่มีดอกเบี้ย

การประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาลเป็นการประเมินว่า การดำเนินโครงการแก้ไขความยากจนยังเป็นไปตามหลักการดำเนินงานเบื้องต้นและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่จะทำให้โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ดำเนินการแก้ไขปัญหาคาความยากจนได้บรรลุวัตถุประสงค์และมีความยั่งยืนหรือไม่ และถ้าไม่เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ดังกล่าวพัฒนาการและชุมชนจะมีวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างไร

พัฒนาการมีหน้าที่ควบคุม ดูแล ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. โดยใช้แบบประเมินโครงการ กข.คจ. เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน กข.คจ. เดิมการประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน กข.คจ. มีแบบฟอร์ม จำนวน ๒ แบบ คือ แบบประเมินผลการพัฒนากิจการหมู่บ้าน กข.คจ. ๒๖ ตัวชี้วัด และแบบประเมินสุขภาพทางการเงิน กข.คจ. ๒๔ ตัวชี้วัด ปัจจุบันกรมฯ ได้ปรับเปลี่ยนแบบประเมินโครงการ กข.คจ. ใหม่ เป็นแบบประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล ๑๘ ตัวชี้วัด แทนแบบเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานโครงการ กข.คจ. ให้มีการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาลและเป็นไปตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญที่ควรรู้

พัฒนาการควรทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาลก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจการประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล

“หลักธรรมาภิบาล” หรือที่บางแห่งเรียกว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หลักธรรมรัฐ และบรรษัทภิบาล ฯลฯ” ซึ่งเรารู้จักกันในนาม “Good Governance” ที่หมายถึง การบริหารที่เป็นธรรม เป็นการสะสมความรู้ของหลักการเพื่อการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคมอย่างมีความสงบสุขสามารถประสานประโยชน์และคลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธีและพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ ดังนี้

๑. หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

๒. หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องเป็นธรรม มีค่านิยมที่ดีงามในกลุ่ม/องค์กร สังคมและมีสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทน ยืนหยัดเพียร ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

๓. หลักความโปร่งใส คือ การทำให้กลุ่มสังคมหรือกลุ่ม/องค์กร เป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานของกลุ่ม/องค์กรให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐ และภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

๔. หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมที่อยู่เป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทาง ในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์การแสดง ประชามติ หรืออื่น ๆ และขจัดการผูกขาดจากภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่ง หรือกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน

๕. หลักความรับผิดชอบต่อทุกภาคส่วน ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ หรือมีการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ในฐานะสมาชิกที่เคารพข้อตกลง

๖. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารหรือคณะกรรมการ ต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายและมีการประเมินความคุ้มค่าของการตัดสินใจต่าง ๆ ทั้งในเรื่องกฎระเบียบและการดำเนินงาน เพื่อใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน

เป้าหมาย

เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานโครงการ กข.คจ. ให้มีการบริหารจัดการที่เป็นธรรมและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนด้วยหลักธรรมาภิบาล และเป็นไปตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนกระบวนการ

การประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ให้พัฒนากรทำหน้าที่ประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล ปีละ ๑ ครั้ง ภายในเดือนกันยายนของทุกปี ตามแบบประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดแบบสำรวจฯ ได้ทางเว็บไซต์สำนักพัฒนาทุน และองค์การการเงินชุมชน

๒. หลังจากทำการประเมินศักยภาพฯ เรียบร้อยแล้ว ให้ทีมงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นผู้ประมวลผล ข้อมูลตามจำนวนหมู่บ้าน เป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนของอำเภอในแบบสรุปข้อมูลที่กรมฯ กำหนดให้ โดยเมื่อประเมินศักยภาพฯ เรียบร้อยแล้วพัฒนากรอำเภอและพัฒนากรต้องเป็นผู้ให้ คำปรึกษากับหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการในเรื่องการแก้ไขปัญหาคและการพัฒนาหมู่บ้าน กข.คจ.

๓. ให้อำเภอนำผลการประเมินบันทึกลงในแบบรายงานฐานข้อมูลหมู่บ้านและครัวเรือนเป้าหมาย โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) โดยให้บันทึกผลการประเมิน ลงในช่องระดับการพัฒนา หมู่บ้านตามแบบรายงานดังกล่าว

๔. ให้อำเภอตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลก่อนส่งให้จังหวัด

๕. ให้จังหวัดสรุปผลการประเมินฯ ในภาพรวมของจังหวัด และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตามแบบสรุปผลการประเมินฯ และแบบรายงานฐานข้อมูล หมู่บ้านและครัวเรือนเป้าหมายโครงการ แก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ในช่องระดับการพัฒนา ให้ข้อมูลครบถ้วนถูกต้องตรงตามความเป็นจริง (ผู้จัดเก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พัฒนากร ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ที่เป็น ผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการเงินทุนของหมู่บ้าน กข.คจ. ร่วมกันให้ข้อมูลแก่พัฒนากรผู้จัดเก็บข้อมูล ในลักษณะการสอบถามประกอบการสัมภาษณ์และมีหลักฐานเชิงประจักษ์)

แบบประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล

คำอธิบายแบบประเมิน

ข้อ ๑ แบบประเมินชุดนี้จัดเก็บกับ หมู่บ้านในโครงการ กข.คจ. : แบบประเมินศักยภาพฯ ชุดนี้ใช้เก็บรวบรวม ข้อมูลการดำเนินงาน หมู่บ้านเป้าหมาย โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) โดยจัดเก็บ เป็นรายหมู่บ้าน เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน กข.คจ. รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้เกิดประสิทธิภาพ ใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกัน แก้ไขปัญหา กำกับดูแล โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ให้มีความมั่นคง และเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ข้อ ๒ พัฒนาการเป็นผู้จัดเก็บ: ให้พัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบลเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลของหมู่บ้าน เป้าหมายโครงการ แก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ทุกหมู่บ้าน และรวบรวมจัดส่งให้จังหวัดตามระยะเวลาที่กำหนด

ข้อ ๓ แบบประเมินมี ๓ ส่วนสำคัญ: แบบประเมินศักยภาพฯ จำนวน ๑ ชุด สำหรับหมู่บ้านเป้าหมายโครงการ แก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) จำนวน ๑ หมู่บ้าน ประกอบด้วย ๓ ส่วน

๓.๑ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๓.๒ ส่วนที่ ๒ เกณฑ์การประเมินศักยภาพฯ

๓.๓ ส่วนที่ ๓ คำอธิบายแบบประเมินศักยภาพฯ

ข้อ ๔ เก็บแบบประเมินโดยการสัมภาษณ์และดูหลักฐาน ประกอบ : การจัดเก็บข้อมูลตามข้อ ๒ ให้ผู้รับผิดชอบใช้แบบประเมินศักยภาพฯ สอบถามข้อมูลจากคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พร้อมกับตรวจสอบ หลักฐาน/เอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วย ๑) สมุดทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง) ๒) บัญชีคุมเงินฝากธนาคาร (เล่มสีเขียว) ๓) บัญชีคุมลูกหนี้ (เล่มสีเหลือง) ๔) เอกสารประกอบโครงการฯ ได้แก่ แบบเสนอโครงการ แบบขอยืม เงินทุน แบบสัญญาขอยืมเงินทุน แบบรับเงินยืม และแบบรับคืนเงินยืม

ข้อ ๕ พัฒนาการควรอ่านทำความเข้าใจเกณฑ์การประเมินฯ ก่อนลงพื้นที่ประเมินหมู่บ้าน กข.คจ. : เกณฑ์การ ประเมินศักยภาพฯ เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน และจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน กข.คจ.

๕.๑ เกณฑ์การประเมินศักยภาพฯ

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ของตัวชี้วัด จำนวน ๑๘ ตัวชี้วัด โดยพิจารณาและประเมินตาม ความเป็นจริงเป็นรายข้อ ซึ่งมีเงื่อนไข ดังนี้

ระดับการประเมินแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่

- ผ่าน

- ไม่ผ่าน

๕.๒ เกณฑ์การจัดระดับตัวชี้วัด

๕.๒.๑ แบบประเมินศักยภาพฯ จะมีตัวชี้วัด จำนวน ๑๘ ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดหลัก จำนวน ๑๐ ข้อ (ข้อที่มี ★) คือ ตัวชี้วัดที่ ๒,๓,๖,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓ และ ๑๔

๕.๒.๒ การจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน กข.คจ.

- ระดับที่ ๑ ปรับปรุง หมายถึง ผ่านเกณฑ์ไม่ถึง ๑๐ ตัวชี้วัด หรือมากกว่า ๑๐ ตัวชี้วัด แต่ ตัวชี้วัดหลักไม่ถึง ๗ ตัวชี้วัด

- ระดับที่ ๒ ปานกลาง หมายถึง ผ่านเกณฑ์ ๑๐ - ๑๓ ตัวชี้วัด และต้องผ่านตัวชี้วัดหลักอย่างน้อย ๗ ตัวชี้วัด

- ระดับที่ ๓ ดี หมายถึง ผ่านเกณฑ์ ๑๔ - ๑๘ ตัวชี้วัด และต้องผ่านตัวชี้วัดหลัก อย่างน้อย ๙ ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดหลัก หมายถึง ข้อที่มี ★ จำนวน ๑๐ ข้อ ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ ๒, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๑, ๑๒, ๑๓ และ ๑๔

เคล็ดลับสำหรับผู้เริ่มทำแบบประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล : ควรเทียบคำอธิบายแบบประเมินฯ กับแบบประเมินฯ แต่ละข้อเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญ และสร้างความ เข้าใจในการทำการประเมิน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง ให้กรอกรายละเอียดข้อมูลของหมู่บ้าน

ชื่อบ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

๑. ครวเรือนในหมู่บ้านมีจำนวนทั้งหมด.....ครวเรือน เป็นจำนวน.....คน
(จำนวนครวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านตามข้อมูล จปฐ. ณ ปัจจุบัน)
๒. ครวเรือนเป้าหมายมีจำนวนทั้งหมด.....ครวเรือน เป็นจำนวน.....คน
(ครวเรือนเป้าหมายที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. เป็นลำดับแรก ถ้าไม่มีแล้วให้เป็น
ผู้มีรายได้น้อยตามมติที่ประชุมของหมู่บ้านในลำดับถัดไป)
๓. ครวเรือนเป้าหมายที่ได้รับเงินยืมแล้วมีจำนวน.....ครวเรือน
(จำนวนครวเรือนเป้าหมายตามข้อ ๒ ที่ได้รับเงินยืมตามโครงการ กข.คจ. แล้วทั้งสิ้น)

ส่วนที่ ๒ เกณฑ์การประเมินศักยภาพฯ และคำอธิบายแบบประเมินศักยภาพฯ

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ของตัวชี้วัด จำนวน ๑๘ ตัวชี้วัด โดยพิจารณาและประเมินตามความเป็นจริงเป็นรายข้อ

ลำดับที่	ประเด็นตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน
๑)	ประสิทธิภาพ (Efficiency) ปัจจุบันหมู่บ้าน กข.คจ. มีเงินทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) ครบ ๒๘๐,๐๐๐ บาท ๑.๑) จำนวนเงินทุนโครงการ กข.คจ. ทั้งหมด (ก) จำนวน.....บาท ๑.๒) จำนวนเงินที่ครัวเรือนเป้าหมายได้รับเงินยืม (ข) จำนวน.....บาท ๑.๓) จำนวนเงินทุนที่ฝากธนาคาร (ค) จำนวน.....บาท ๑.๔) จำนวนเงินทุนที่มีปัญหา (ง) จำนวน.....บาท ๑.๕) จำนวนเงินทุนที่เสียหาย (จ) จำนวน.....บาท หมายเหตุ จำนวนเงินทุนโครงการ กข.คจ. ทั้งหมด ใน (ก) = (ข)+(ค)+(ง)+(จ)	☐	☐
๒)	ครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินมีวินัยในการชำระคืนเงินยืมตามสัญญาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ๒.๑) จำนวนครัวเรือนเป้าหมายทั้งหมดที่ยืมเงินในรอบปีที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน (ก) จำนวน.....คน ๒.๒) จำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่นำเงินมาชำระคืนตามกำหนดในสัญญา (ข) จำนวน.....คน ๒.๓) คิดเป็นร้อยละ..... (ค) หมายเหตุ ร้อยละของครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินมีวินัย ในการชำระคืนเงินยืมตามสัญญา (ค) = $\frac{(ข) \times ๑๐๐}{(ก)}$	☐	☐

ลำดับที่	ประเด็นตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน
๓	ประสิทธิผล (Effectiveness) ครัวเรือนเป้าหมายนำเงินยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการร้อยละ ๑๐๐ ๓.๑) จำนวนครัวเรือนเป้าหมายทั้งหมดที่ยืมเงินในรอบปีที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน (ก) จำนวน.....คน ๓.๒) จำนวนครัวเรือนเป้าหมายนำเงินยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (ข) จำนวน.....คน ๓.๓) คิดเป็นร้อยละ..... (ค) หมายเหตุ ร้อยละของครัวเรือนเป้าหมายนำเงินยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (ค) = $\frac{(ข) \times ๑๐๐}{(ก)}$	☐	☐
๔	การตอบสนอง (Responsiveness) การพิจารณาโครงการและอนุมัติเงินยืมให้แก่ครัวเรือนเป้าหมายได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ความเป็นไปได้และประเภทอาชีพของโครงการ รวมทั้งศักยภาพของครัวเรือนเป้าหมายทุกครั้งที่ยื่นขออนุมัติเงินยืม ๔.๑) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการพิจารณาโครงการและอนุมัติเงินยืมให้แก่ครัวเรือนเป้าหมาย ครบทั้ง ๓ เรื่อง ดังนี้ (๑) คำนึงถึงหลักเกณฑ์ความเป็นไปได้ของโครงการ () มี () ไม่มี (๒) ประเภทอาชีพของโครงการ () มี () ไม่มี (๓) ศักยภาพของครัวเรือนเป้าหมายในการประกอบอาชีพ () มี () ไม่มี ๔.๒) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการพิจารณาโครงการและอนุมัติเงินยืมให้แก่ครัวเรือนเป้าหมาย ครบทั้ง ๓ เรื่อง () ครบ () ไม่ครบ	☐	☐
๕	การรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการสนับสนุน ติดตาม การประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมายเป็นประจำทุกเดือน	☐	☐
๖	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน รายงานผลการพิจารณาอนุมัติเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมายให้กับอำเภอทุกครั้งที่มีการอนุมัติ	☐	☐

ลำดับที่	ประเด็นตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน
๗)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน สรุปรายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินของโครงการ กข.คจ. ให้กับอำเภอ ปีละ ๒ ครั้ง ตามแบบที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด	☐	☐
๘)	<u>เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency)</u> การจัดทำสมุดบัญชีโครงการ กข.คจ. มีความครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน โดยให้ทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ข้อย่อยที่กำหนดไว้ (ต้องมีบัญชีครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ทั้ง ๓ เล่ม ถือว่าผ่านเกณฑ์) ๘.๑ สมุดบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย ☐ ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ☐ ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบัน ๘.๒ บัญชีคุมเงินฝากธนาคาร ☐ ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ☐ ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบัน ๘.๓ บัญชีคุมลูกหนี้ ☐ ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ☐ ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบัน	☐	☐
๙)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการโอนเงินเข้าบัญชีครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินทุกครั้ง ตามจำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่ได้รับอนุมัติ	☐	☐
๑๐)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการจัดทำหลักฐานการรับเงินสนับสนุนหรือเงินบริจาคโครงการ กข.คจ. ทุกครั้ง โดยระบุจำนวนเงิน พร้อมเงื่อนไขการใช้เงินดังกล่าวด้วย	☐	☐
๑๑)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ออกใบรับคืนเงินยืมให้ครัวเรือนเป้าหมาย พร้อมนำเงินยืมฝากเข้าบัญชีโครงการฯ ทุกครั้ง ภายใน ๓ วันทำการ	☐	☐
๑๒)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ชุดเก่า มีการส่งมอบงาน ข้อมูล หลักฐานทางบัญชี และเอกสารที่เกี่ยวข้องให้กับคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ชุดใหม่ ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลง	☐	☐

๑๓) ★	<u>หลักนิติธรรม (Rule of Law)</u> การจัดทำสัญญาเงินและเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำจำนวน ๓ ชุด พร้อมเก็บไว้เป็นหลักฐานที่หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมาย ๑ ชุด คณะกรรมการ กข. คจ. หมู่บ้าน ๑ ชุด และนายอำเภอ (มอบให้สพอ.) ๑ ชุด โดยกำหนดระยะเวลาการชำระคืนเงินยืมไม่เกิน ๓ ปี นับตั้งแต่วันทำสัญญา	☐	☐
๑๔) ★	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณานุมัติโครงการและเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมาย โดยมีพัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบการเสนอโครงการและเงินยืมทุกครั้ง	☐	☐
๑๕)	<u>ความเสมอภาค (Equity)</u> การพิจารณาเงินยืมให้กับครัวเรือนเป้าหมาย ตามบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายมีการหมุนเวียนเงินทุน กข.คจ. ให้กับครัวเรือนมาแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ๑๕.๑) จำนวนครัวเรือนเป้าหมายทั้งหมด (บัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย)(ก) จำนวน.....คน ๑๕.๒) จำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่ได้รับเงินยืม (ข) จำนวน.....คน ๑๕.๓) คิดเป็นร้อยละ..... (ค) <u>หมายเหตุ</u> ร้อยละของครัวเรือนเป้าหมายที่มีการหมุนเวียนเงินทุน กข.คจ. $(ค) = \frac{(ข) \times ๑๐๐}{(ก)}$	☐	☐
๑๖)	ครัวเรือนเป้าหมายที่ขึ้นทะเบียนบัญชีเป็นผู้ยืมเงินต้องเป็นครัวเรือนเป้าหมายที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นลำดับแรก และเป็นผู้มีรายได้น้อยตามมติที่ประชุมของหมู่บ้านในลำดับถัดไป	☐	☐
๑๗)	<u>การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented)</u> คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการประชุมร่วมกับครัวเรือนเป้าหมายในที่ประชุมของหมู่บ้าน ให้รับทราบผลการดำเนินงานโครงการ กข.คจ. อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง โดยมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร	☐	☐

ที่		ผ่าน	ไม่ผ่าน
๑๘)	<u>คุณธรรม/จริยธรรม (Morality Ethics)</u> การดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ของหมู่บ้าน ไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีความในทางแพ่งหรือทางอาญา () มี จำนวน.....ราย (ครัวเรือนเป้าหมาย) เป็นเงิน.....บาท ทางแพ่ง.....ราย (ครัวเรือนเป้าหมาย) เป็นเงิน.....บาท ทางอาญา.....ราย (ครัวเรือนเป้าหมาย) เป็นเงิน.....บาท () ไม่มี		
ตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน.....ตัวชี้วัด			
ตัวชี้วัดหลักที่ได้ (ข้อที่มี) จำนวน.....ตัวชี้วัด			
ผลการจัดระดับหมู่บ้าน กข.คจ ระดับที่.....			

คำอธิบายแบบประเมินศักยภาพโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ตามหลักธรรมาภิบาล

ลำดับ ที่	ประเด็นตัวชี้วัด	คำอธิบาย/หลักฐานประกอบการประเมินศักยภาพฯ	
		รายละเอียดเพิ่มเติม	เอกสาร
๑)	ปัจจุบันหมู่บ้าน กข.คจ. มีเงินทุนโครงการแก้ไข ปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ครบ ๒๘๐,๐๐๐ บาท	- หมู่บ้านเป้าหมายโครงการแก้ไข ปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ยังมี เงินทุนที่ภาครัฐสนับสนุนในการ ประกอบอาชีพ ครบตามจำนวน ๒๘๐,๐๐๐ บาท	- บัญชีเงินฝากธนาคาร - สมุดบัญชีคุมเงินฝาก ธนาคาร (เล่มสีเขียว)
★	ครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินมีวินัยในการชำระ คืนเงินยืมตามสัญญาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐	- เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาชำระคืน เงินยืม ครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงิน มีความรับผิดชอบในการชำระคืน เงินยืมตามสัญญา	- สัญญายืมเงิน - สำเนาใบรับคืนเงินยืม
★	ครัวเรือนเป้าหมายนำเงินยืมไปใช้ตาม วัตถุประสงค์ของโครงการร้อยละ ๑๐๐	- ครัวเรือนเป้าหมายได้รับเงินยืม แล้ว นำเงินยืมไปประกอบอาชีพ ตามที่ตนเองเสนอขอโครงการตาม ความเป็นจริง	- แบบเสนอโครงการของ ครัวเรือนเป้าหมาย
๔)	การพิจารณาโครงการและอนุมัติเงินยืมให้แก่ ครัวเรือนเป้าหมายได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ความ เป็นไปได้และประสิทธิผลของโครงการ รวมทั้งศักยภาพของครัวเรือนเป้าหมายทุกครั้ง ที่อนุมัติเงินยืม	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาความเป็นไปได้ของ โครงการที่ครัวเรือนเสนอขออนุมัติ ตามประเภทอาชีพของโครงการ และตามศักยภาพของครัวเรือน เป้าหมายที่มีทักษะอาชีพ ประสบการณ์ ความน่าเชื่อถือ และ พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ดี	- แบบเสนอโครงการของ ครัวเรือนเป้าหมาย - แบบขอยืมเงินทุนของ ครัวเรือนเป้าหมาย
๕)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการสนับสนุน ติดตาม การประกอบอาชีพของครัวเรือน เป้าหมายเป็นประจำทุกเดือน	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จะต้องมีการสนับสนุนการประกอบ อาชีพของครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ (ระเบียบ กข.คจ. พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๒๑) โดยมีการบันทึกติดตามการ ประกอบอาชีพของครัวเรือน เป้าหมายตามที่ระบุไว้ในโครงการ ว่ามีการดำเนินงานจริงหรือไม่จริง	- สมุดทะเบียนครัวเรือน เป้าหมาย (เล่มสีม่วง)

ที่ ★		รายละเอียดเพิ่มเติม	เอกสาร
★	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน รายงานผลการพิจารณาอนุมัติเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมายให้กับอำเภอทุกครั้งที่มีการอนุมัติ	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จะต้องรายงานผลการอนุมัติเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมายให้อำเภอทราบทุกครั้ง และปิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน หรือในที่เปิดเผยของชุมชน (ระเบียบ กข.คจ. พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๑๗)	- สำเนาเอกสารหลักฐาน/หนังสือการรายงานผลการพิจารณาอนุมัติโครงการและอนุมัติเงินยืม
★	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน สรุปรายงานภาวะหนี้สินและฐานะการเงินของโครงการ กข.คจ. ให้กับอำเภอ ปีละ ๒ ครั้ง ตามแบบที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน รายงานภาวะหนี้สินและฐานะทางการเงินของครัวเรือนเป้าหมายให้อำเภอทราบ เพื่อรายงานจังหวัดปีละ ๒ ครั้ง ภายใน มี.ค. และ ก.ย. ของทุกปี (ระเบียบ กข.คจ. พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๒๖ (๒))	- สำเนาแบบรายงานภาวะหนี้สินและฐานะทางการเงินโครงการ กข.คจ. หมู่บ้าน ตามแบบที่กรมฯ กำหนด
★	การจัดทำสมุดบัญชีโครงการ กข.คจ. มีความครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันโดยให้ทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ข้อย่อยที่กำหนดไว้ (ต้องมีบัญชีฯ ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ทั้ง ๓ เล่ม ถือว่าผ่านเกณฑ์) ๘.๑ สมุดบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง) ☐ ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ☐ ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบัน ๘.๒ บัญชีคุมเงินฝากธนาคาร (เล่มสีเขียว) ☐ ครบถ้วนถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ☐ ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบัน ๘.๓ บัญชีคุมลูกหนี้ (เล่มสีเหลือง) ☐ ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ☐ ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง และไม่เป็นปัจจุบัน	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการจัดทำบัญชีถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้	- สมุดบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง) - บัญชีคุมเงินฝากธนาคาร (เล่มสีเขียว) - บัญชีคุมลูกหนี้ (เล่มสีเหลือง)

ที่		รายละเอียดเพิ่มเติม	เอกสาร
๙	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการโอนเงินเข้าบัญชีครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินทุกครั้ง ตามจำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่ได้รับอนุมัติ	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของหัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายหรือผู้แทนที่ได้รับอนุมัติให้ยืมเงิน และต้องมีการออกใบรับเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมายทุกครั้งที่มีการเบิกจ่ายเงินให้แก่ครัวเรือนเป้าหมาย (ระเบียบ กข.คจ. พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๒๐)	- หลักฐานการโอนเงิน (สำเนาใบนำฝาก) - สำเนาใบรับเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมาย
๑๐)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการจัดทำหลักฐานการรับเงินสนับสนุนหรือเงินบริจาค โครงการ กข.คจ. ทุกครั้ง โดยระบุจำนวนเงิน พร้อมเงื่อนไขการใช้เงินดังกล่าวด้วย	- ในกรณีที่มีผู้ให้เงินสนับสนุนหรือเงินบริจาค ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้เงินสนับสนุน/เงินบริจาค และผู้รับเงินสนับสนุน/เงินบริจาค โดยระบุจำนวนเงิน พร้อมเงื่อนไขการใช้เงิน และแจ้งคณะกรรมการ ระดับต่าง ๆ เพื่อทราบต่อไป	- หนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้เงินสนับสนุน/เงินบริจาค และผู้รับเงินสนับสนุน/เงินบริจาค
๑๑	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้านออกใบรับคืนเงินยืม ให้ครัวเรือนเป้าหมาย พร้อมนำเงินยืมฝากเข้าบัญชีโครงการฯ ทุกครั้ง ภายใน ๓ วันทำการ	- เมื่อได้รับเงินส่งใช้คืนเงินยืมจากครัวเรือนเป้าหมายให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ออกใบเสร็จรับเงินให้หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมายไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งและให้นำเงินฝากเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารภายในวัน ๓ วันทำการ (ระเบียบ กข.คจ. พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๒๑)	- สำเนาใบรับคืนเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมาย - หลักฐานการนำเงินฝากเข้าบัญชีเงินทุน กข.คจ. หมู่บ้าน (สมุดเงินฝาก)
๑๒	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ชุดเก่า มีการส่งมอบงาน ข้อมูล หลักฐานทางบัญชี และเอกสารที่เกี่ยวข้องให้กับคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ชุดใหม่ ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลง	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ชุดใหม่ที่เป็นผู้รับมอบ จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเอกสาร/หลักฐานทางบัญชี และลงลายมือชื่อผู้มอบ – ผู้รับมอบทุกครั้ง	- เอกสาร/หลักฐาน (แบบมอบหมายงาน คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน)

ลำดับ ที่	ประเด็นตัวชี้วัด	คำอธิบาย/หลักฐานประกอบการประเมินศักยภาพ	
		รายละเอียดเพิ่มเติม	เอกสาร
๑๓	การจัดทำสัญญาออมเงินและเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำจำนวน ๓ ชุด พร้อมเก็บไว้เป็นหลักฐานที่หัวหน้าครัวเรือนเป้าหมาย ๑ ชุด คณะกรรมการ กข. คจ. หมู่บ้าน ๑ ชุด และนายอำเภอ (มอบให้สพอ.) ๑ ชุด โดยกำหนดระยะเวลาการชำระคืนเงินออมไม่เกิน ๓ ปี นับตั้งแต่วันที่ทำสัญญา	- การจัดทำสัญญาออมเงินทุน กข.คจ. ให้ประธานคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน รองประธานคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน หรือกรรมการที่คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้านมอบหมาย ตามลำดับ ลงนามในสัญญาออมเงินทุน จำนวน ๓ ชุด (ระเบียบ กข.คจ. พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๑๙)	- สมุดบันทึกการประชุมฯ - สัญญาออมเงินทุนของครัวเรือนเป้าหมาย
๑๔	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณานุมัติโครงการและเงินออมของครัวเรือนเป้าหมาย โดยมีพัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบการเสนอโครงการและเงินออมทุกครั้ง	- ในการพิจารณานุมัติโครงการและเงินออมของคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ให้พิจารณาไปตามลำดับบัญชีครัวเรือนเป้าหมาย และต้องได้รับความเห็นชอบจากพัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบล (ระเบียบ กข.คจ. พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๑๗)	- สมุดบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง) - แบบเสนอโครงการของครัวเรือนเป้าหมาย - แบบขอออมเงินทุนของครัวเรือนเป้าหมาย
๑๕	การพิจารณาเงินออมให้กับครัวเรือนเป้าหมาย ตามบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง) มีการหมุนเวียนเงินทุน กข.คจ. ให้กับครัวเรือนมาแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐	- การพิจารณานุมัติโครงการและเงินออมแก่ครัวเรือนเป้าหมาย ตามทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง) ที่ได้จัดทำไว้ครั้งแรก ได้ยืมจนครบถ้วนก่อน จึงให้ครัวเรือนเป้าหมายที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังได้ยืมในลำดับถัดไป	- สมุดบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง)

ที่		รายละเอียดเพิ่มเติม	เอกสาร
๑๖)	ครัวเรือนเป้าหมายที่ขึ้นทะเบียนบัญชีเป็น ผู้ยืมเงินต้องเป็นครัวเรือนเป้าหมายที่มี รายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นลำดับแรก และเป็นผู้มีรายได้ น้อยตามมติที่ประชุมของหมู่บ้านในลำดับ ถัดไป	- วิธีการคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมายของ คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จะต้องใช้ เวทีประชุมชาวบ้านในการคัดเลือก ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความ จำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นครัวเรือน เป้าหมายในลำดับแรก ถ้าไม่มีให้ใช้การ คัดเลือกผู้มีรายได้น้อยในลำดับถัดไป	- สมุดบัญชีทะเบียน ครัวเรือนเป้าหมาย (เล่มสีม่วง)
๑๗)	คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีการ ประชุมร่วมกับครัวเรือนเป้าหมายในที่ ประชุมของหมู่บ้านให้รับทราบผลการ ดำเนินงานโครงการ กข.คจ. อย่างน้อยปี ละ ๑ ครั้ง โดยมีการบันทึกเป็น ลายลักษณ์อักษร	- คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน และ ครัวเรือนเป้าหมาย มีการประชุมร่วมกัน อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อให้การบริหารจัดการเงินทุน กข.คจ. ดำเนินการไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส มีประสิทธิภาพ	- สมุดบันทึกการ ประชุมหรือสำเนา บันทึกการประชุม
๑๘)	การดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ของ หมู่บ้าน ไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีความ ในทางแพ่งหรือ ทางอาญา	- การบริหารจัดการเงินทุน กข.คจ. ของ คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ไม่มีการทุจริต เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ให้กับตนเองและ พวกพ้อง รวมถึงไม่มีข้อร้องเรียน ให้ถูกดำเนินคดีความแต่อย่างใด	- เอกสาร/หลักฐาน ทางการเงิน การบัญชี ทุกอย่างของหมู่บ้าน กข.คจ. เป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้

แนวทางปฏิบัติการดำเนินการแก้ไขปัญหาร้องร้องเรียน โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กย.คจ.)

ที่มาและความสำคัญ

การบริหารจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กย.คจ.) เป็นการดำเนินงานภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว โดยให้คณะกรรมการ กย.คจ. หมู่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนสำคัญในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนให้กับครัวเรือนเป้าหมายนำเงินยืมไปประกอบอาชีพ โดยมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งถือว่าเป็นกลไกการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และยึดหลักการมีส่วนร่วม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน กย.คจ. ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการเข้มแข็ง และหมู่บ้านที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารเงินทุน โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานั้น มีหลากหลายด้วยกันไม่ว่าจะเป็นครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินไปแล้วไม่ส่งคืนเงินยืมตามกำหนดระยะเวลาหรือย้ายออกนอกพื้นที่ไปอาศัยยังที่อื่นการเร่งรัดคืนเงินยืมจึงยากลำบาก รวมถึงคณะกรรมการ กย.คจ. หมู่บ้าน บางคน ไม่ปฏิบัติตามระเบียบฯ อย่างเคร่งครัด กระทำการในลักษณะแสวงหาประโยชน์จากเงินทุน กย.คจ. จึงทำให้เกิดปัญหาคความเสียหายกับเงินทุน กย.คจ.

กรมการพัฒนาชุมชน เห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาคโครงการดังกล่าวฯ โดยถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ ดังนั้นการจัดทำแนวทางปฏิบัติการดำเนินการแก้ไขปัญหาคเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กย.คจ.) ถือว่าเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนได้ตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาค และใช้ประโยชน์ เพื่อลดข้อผิดพลาดในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กย.คจ.) ในอนาคตต่อไป

คำสำคัญที่ต้องรู้

คณะกรรมการ กย.คจ. หมู่บ้าน หมายถึง คณะกรรมการบริหารเงินตามโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนประจำหมู่บ้าน

ครัวเรือนเป้าหมาย หมายถึง ครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการ กย.คจ. ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน กรณีครัวเรือนเป้าหมายในหมู่บ้าน กย.คจ. มีรายได้เฉลี่ยผ่านเกณฑ์ (จปฐ.) ครบทุกครัวเรือน แต่ครัวเรือนเป้าหมายยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้คณะกรรมการ กย.คจ.หมู่บ้าน บริหารเงินทุนโครงการ กย.คจ. ให้ครัวเรือนเป้าหมายใช้เป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนเป้าหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

เรื่องร้องเรียน หมายถึง ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ร้องเรียนแจ้งผ่านช่องทางต่าง ๆ เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงาน หรือได้รับความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอันเนื่องจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

เป้าหมาย

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)

ขั้นตอนกระบวนการ

๔.๑ บทบาทเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนกับการดำเนินงานกรณีเกิดปัญหาเรื่องร้องเรียนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ดังนี้

๔.๑.๑ พัฒนากร

๑) พัฒนากรรายงานสถานการณ์ปัญหาการร้องเรียนให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามระดับชั้นโดยเร็วภายใน ๑ วัน

๒) เมื่อได้รับข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงการ กข.คจ. ให้พัฒนากรรตรวจสอบข้อมูลรายงานภาวะหนี้สินของหมู่บ้าน กข.คจ. โดยตรวจสอบจำนวนเงินทุน กข.คจ. จำนวนเงินที่ให้ครัวเรือนเป้าหมายืม จำนวนเงินที่ฝากธนาคาร และจำนวนเงินที่มีปัญหา/เสียหาย

๓) กรณีมีเรื่องร้องเรียน และปัญหาไม่ซับซ้อน ร้ายแรงกับเงินทุน กข.คจ. ให้พัฒนากรรติดตาม ตรวจสอบ ปัญหาที่เกิดขึ้น และให้ผู้ถูกร้องเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชี้แจง ถ้าเห็นว่า มีเหตุผลรับฟังได้ก็เสนอยุติเรื่อง และแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบ (ในกรณีปรากฏตัวผู้ร้องเรียน) พร้อมรายงานผลการดำเนินงานให้พัฒนาการอำเภอทราบ

๔.๑.๒ พัฒนาการอำเภอ

๑) ให้พัฒนาการอำเภอมอบหมายพัฒนากรลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลจากคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ครัวเรือนเป้าหมาย และรายงานผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น (อำเภอ จังหวัด และกรมการพัฒนาชุมชน)

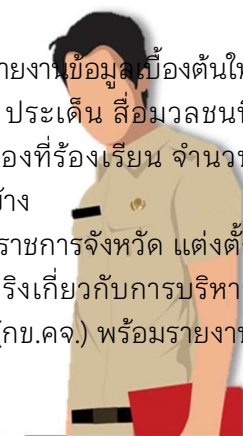
๒) กรณีมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ครัวเรือนเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน โดยปัญหามีความซับซ้อน ให้พัฒนาการอำเภอบันทึกเสนอนายอำเภอ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงลงพื้นที่โดยเร็ว เพื่อสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหากับคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ครัวเรือนเป้าหมาย พร้อมรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้นอย่างต่อเนื่องจนกว่าเรื่องจะถึงที่สุด

๓) กรณีเรื่องร้องเรียนที่อาจมีมูลความผิด แต่เป็นเรื่องของคนในชุมชนไม่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ควรมอบหมายพัฒนากรไปให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่อไป

๔.๑.๓ พัฒนาการจังหวัด

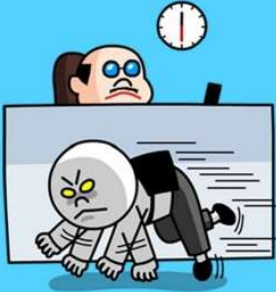
๑) กรณีมีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวเผยแพร่ ให้พัฒนาการจังหวัด รายงานข้อมูลเบื้องต้นให้กรมการพัฒนาชุมชน สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน ทราบทันที ประเด็น สื่อมวลชนที่นำเสนอข่าว วันเวลาที่เสนอข่าว ข้อมูลหมู่บ้าน กข.คจ. สถานที่ตั้ง ปัญหาเรื่องที่ร้องเรียน จำนวนครัวเรือนเป้าหมาย จำนวนเงินที่เสียหาย และพื้นที่ที่ได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไรบ้าง

๒) กรณีมีเรื่องร้องเรียน ให้พัฒนาการจังหวัดบันทึกเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงลงพื้นที่โดยเร็ว เพื่อสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาคโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) พร้อมรายงานผลให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องจนกว่าเรื่องจะถึงที่สุด



การดำเนินคดี

กรณีครัวเรือนเป้าหมายไม่ส่งคืนเงินยืมตามระยะเวลาที่กำหนด
ขาดวินัยในการคืนเงิน หรือไม่นำเงินยืมไปประกอบอาชีพตามโครงการ



- พัฒนากรร่วมกับคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จัดประชุม คร.เป้าหมายที่ผิคนัดชำระคืนเงินยืม โครงการ กข.คจ. เพื่อสอบถามปัญหา/อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ทำหนังสือ แจ้งเตือนและทวงถาม เร่งรัดการชำระหนี้ โดยกำหนดเวลาการชำระคืนเงินยืม
- พัฒนากรร่วมกับคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ลงพื้นที่ คร.ที่ไม่คืนเงินยืม เพื่อหาหรือถึงปัญหา/อุปสรรค ที่ไม่คืนเงินยืม
- หาก คร.เป้าหมายเพิกเฉยไม่ชำระคืนเงินยืม ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน รายงานคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความยากจนตำบล/อำเภอ ตามลำดับเพื่อลงมติเห็นชอบให้ดำเนินคดีฟ้องเรียกเงินคืนจาก คร.เป้าหมาย

กรณีครัวเรือนเป้าหมายไม่ส่งคืนเงินยืมตามกำหนดระยะเวลาเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัย ภัยพิบัติ ภัยธรรมชาติ

๑. พัฒนากรร่วมกับคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จัดประชุมครัวเรือนเป้าหมายที่ผิคนัดชำระคืนเงินยืม โครงการ กข.คจ.

๒. ให้ครัวเรือนเป้าหมายยื่นคำร้องพร้อมเหตุผลความจำเป็น ขอผ่อนผันระยะเวลาการส่งคืนเงินยืมต่อคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน เพื่อพิจารณาผ่อนผันการส่งคืนเงินยืมเป็นรายกรณี

๓. เมื่อครบกำหนดระยะเวลาผ่อนผันการส่งคืนเงินยืม ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน เร่งรัดการชำระคืนเงินยืม โดยจัดทำหนังสือทวงถามไปยังครัวเรือนเป้าหมาย เพื่อให้ นำเงินมาชำระคืนภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือทวงถาม

๔. หากครัวเรือนเป้าหมายเพิกเฉยไม่ชำระคืนเงินยืม ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน รายงาน คณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความยากจนตำบล และรายงานคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความยากจนอำเภอ ตามลำดับ เพื่อลงมติเห็นชอบให้ดำเนินคดีฟ้องเรียกเงินคืนจากครัวเรือนเป้าหมาย

กรณีครัวเรือนเป้าหมายไม่ส่งคืนเงินยืมเนื่องจากเสียชีวิต และไม่มีทายาทรับสภาพหนี้

กรณีครัวเรือนเป้าหมายไม่ส่งคืนเงินยืม เนื่องจากเสียชีวิต ไม่มีทายาทรับสภาพหนี้



๑. ให้พัฒนาการจัดประชุมคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน เพื่อหารือซักถามปัญหาที่เกิดขึ้น
๒. ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน แจ้งรายงานอำเภอ เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเสนอต่อพนักงานอัยการในการฟ้องคดี
๓. การใช้สิทธิทางศาลจะต้องยื่นฟ้องต่อศาล เป็นคดีมรดกภายใน ๑ ปี นับแต่ทราบเรื่องการตายของผู้ยืมเงิน

กรณีครัวเรือนเป้าหมายไม่ส่งคืนเงินยืมเนื่องจากเสียชีวิต และมีทายาทรับสภาพหนี้

๑. พัฒนาการจัดประชุมคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน เพื่อหารือซักถามปัญหาที่เกิดขึ้น
๒. เมื่อทราบเรื่องการเสียชีวิตของครัวเรือนเป้าหมายที่ยืมเงินให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน แจ้งรายงานอำเภอ เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเสนอต่อพนักงานอัยการในการฟ้องคดี
๓. การใช้สิทธิทางศาลจะต้องยื่นฟ้องทายาท โดยมีอายุความฟ้องคดี ภายใน ๑ ปี นับแต่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

กรณีคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน ได้รับชำระคืนเงินยืมจากครัวเรือนเป้าหมายแล้วไม่นำเข้าบัญชี กข.คจ. แต่กลับเบียดบังเงินนั้นเป็นของตนเอง หรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต



กรณีคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน **ไม่นำเงินเข้าบัญชี**

แต่เบียดบังเงินเป็นของตนเอง หรือเป็นของคนอื่นโดยทุจริต

๑. พัฒนาการจัดประชุมคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน และ คร.เป้าหมาย เพื่อสอบถามปัญหาที่เกิดขึ้น และสรุปรายงานความเสียหาย
๒. ให้พัฒนาการอำเภอบันทึกเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อนายอำเภอ
๓. คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่าคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีมูลความผิดจริงให้พัฒนาการเสนอเรื่อง และแนบรายงานผลตรวจสอบฯ พร้อมด้วยพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องตามลำดับต่อนายอำเภอ เพื่อเสนอให้จังหวัดได้รับทราบต่อไป
๔. ให้พัฒนาการจังหวัด ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้มีส่วนในการดำเนินคดีอาญาในการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนกรณีดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่สามารถมอบอำนาจในการดำเนินคดีให้กับบุคคลใดหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดได้อีก
๕. พัฒนาการไม่มีอำนาจในการร้องทุกข์กล่าวโทษกรณีดังกล่าว

มาตรการในการดำเนินงานในกรณีเกิดปัญหาข้อร้องเรียน



๑. เมื่อมีข้อร้องเรียนเกิดขึ้นให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอประสานกับผู้ร้องเรียน และเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหา
๒. ให้ จนท.พช. อำเภอจัดประชุมคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน และคร.เป้าหมาย เพื่อเจรจา แก้ไขไกล่เกลี่ย ตรวจสอบข้อเท็จจริง สร้างความเข้าใจ และหาข้อยุติ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง
๓. ให้ จนท.พช. อำเภอรายงานการแก้ไขปัญหามาให้พัฒนาการอำเภอทราบเป็นระยะ ๆ จนกว่าเรื่องจะยุติ
๔. ให้พัฒนาการอำเภอรายงานให้นายอำเภอพัฒนาการจังหวัด และกรมการพัฒนาชุมชนตามลำดับทราบ จนกว่าเรื่องจะยุติ



เอกสารหลักฐาน

- ๑) บันทึกรายงานการประชุม
- ๒) ภาพถ่ายการจัดเวทีสร้างความเข้าใจไกล่เกลี่ย
- ๓) รายงานเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ

ขั้นตอนการสอบข้อเท็จจริง

- ๑) ให้พัฒนาการอำเภอเสนอคำสั่งให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง
- ๒) ให้คณะกรรมการฯ ที่ได้รับการแต่งตั้ง ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วรายงานให้นายอำเภอทราบทันที
- ๓) การตรวจสอบข้อเท็จจริง ให้ตรวจสอบ รวบรวมพยานหลักฐานทั้งจากผู้ร้องเรียนและผู้ถูกร้องเรียน
- ๔) ให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน และสอบข้อเท็จจริงของครัวเรือนเป้าหมาย
- ๕) ตรวจสอบหลักฐาน/เอกสารทางการเงินทั้งหมด
- ๖) ให้คณะกรรมการฯ ที่ได้รับแต่งตั้งรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้นายอำเภอทราบ พร้อมรายงานจังหวัด และกรมการพัฒนาชุมชนตามลำดับ จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

เอกสารหลักฐาน

- ๑) บันทึกเสนอและคำสั่งแต่งตั้ง
- ๒) หลักฐาน/เอกสารทางการเงินของหมู่บ้าน กข.คจ.
- ๓) รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง
- ๔) แบบบันทึกการสอบข้อเท็จจริง
- ๕) ภาพถ่ายการตรวจสอบข้อเท็จจริง
- ๖) เอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง

การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงอาจประกอบไปด้วยจำนวนและบุคคล ดังนี้

- ๑) ให้พัฒนาการอำเภอเสนอคำสั่งให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงจำนวน ๓ คน ประกอบด้วย (๑) ปลัดอำเภอ (๒) พัฒนาการ (๓) ผู้มีความรู้ในเรื่องบัญชี/การเงิน
- ๒) ให้พัฒนาการจังหวัดเสนอคำสั่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย
 - (๑) หัวหน้ากลุ่มงานที่รับผิดชอบโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)
 - (๒) นักวิชาการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)
 - (๓) ผู้มีความรู้ในเรื่องบัญชี/การเงิน

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

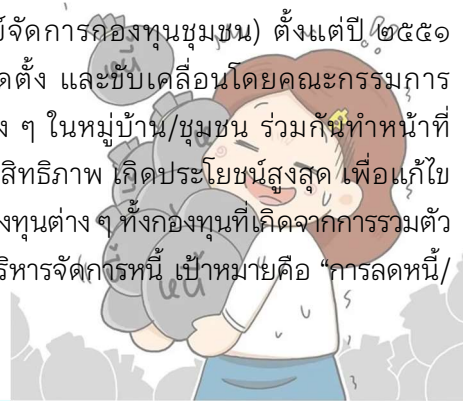
ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน พ.ศ. ๒๕๕๓

ที่มาและความสำคัญ

ปัญหาหนี้ครัวเรือนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรื้อรัง เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มาโดยตลอดแม้ในสภาวะปกติ และยิ่งเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ซึ่งประเทศไทยก็ต้องเผชิญกับผลกระทบรอบด้าน ส่งผลให้ปัจจุบันหนี้ครัวเรือนไทยอยู่ที่ร้อยละ ๙๐.๕ ต่อ GDP มีอัตราการเพิ่มที่สูงขึ้น เมื่อเทียบกับ ไตรมาสที่ ๑/๒๕๖๓ อยู่ที่ร้อยละ ๘๐.๒ ต่อ GDP ซึ่งหนี้ครัวเรือนไทย มีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นทำให้ปัจจุบันพบว่า “คนไทยเริ่มเป็นหนี้เร็วขึ้น เป็นหนี้มากขึ้น และเป็นหนี้มากขึ้น” สะท้อนว่าคนไทยจำนวนไม่น้อยกำลังติดอยู่ในวงจรหนี้ที่ตนเองสร้างขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการขาดวินัย และความรู้ทางการเงิน และจากปัจจัยภายนอกที่มาจากการขาดโอกาสในด้านต่าง ๆ เช่น ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ การเข้าถึงแหล่งทุน ไม่สามารถรักษาวินัยทางการเงินได้ ขาดการวางแผนทางการเงินที่ดี ฯ

รัฐบาลจึงมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างความเป็นธรรม และสร้างโอกาสให้ประชาชน เข้าถึงแหล่งทุนเพื่อประกอบอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคงอย่างทั่วถึง นโยบายการแก้หนี้สินครัวเรือน และการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น (Local Economy) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม ที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ แต่จากสถานการณ์ที่เป็นจริงของกองทุน/ กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชนพบว่าแหล่งทุนที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากจำนวนมาก (ทั้งที่เป็น กองทุนที่รัฐให้การสนับสนุน และกองทุนที่ประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งขึ้นมาเองเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) มีกรรมกรหลายคณะ แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนคนเดียวกัน และมีสมาชิกเป็นคน ๆ เดียวกัน ทำให้ ประชาชน/ครัวเรือนกำลังดำเนินชีวิตสู่วงจรการเป็นหนี้หมุนเวียน “กู้หลายที่ เป็นหนี้หลายทาง” ซึ่งเป็น เพียงการประคับประคองสถานการณ์เอาตัวรอดในระดับหนึ่งเท่านั้น

กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน/ ชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และเห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนที่จะต้องแก้ปัญหาที่ต้นตอ โดยเริ่มต้นที่ระดับครัวเรือน จึงได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เข้มแข็งเป็นแกนหลักในการจัดตั้ง และขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่มาจากตัวแทนของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกันทำหน้าที่ เชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนให้เกิดความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนที่เกิดจากการเป็นหนี้กองทุนต่าง ๆ ทั้งกองทุนที่เกิดจากการรวมตัว ของชาวบ้านเอง และกองทุนที่จัดตั้งโดยภาครัฐ ผ่านกระบวนการบริหารจัดการหนี้ เป้าหมายคือ “การลดหนี้/ ปลดหนี้” ของครัวเรือน



โดยการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลกองทุนชุมชน ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน ลูกหนี้ วิเคราะห์ข้อมูล และจัดประเภทลูกหนี้ บริหารจัดการหนี้ ปรับโครงสร้างหนี้ และส่งเสริมวินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชน โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการออม และวางแผนชีวิต นำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน และนำพาให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่างมั่นคงในที่สุด ปัจจุบัน กรมการพัฒนาชุมชนมีศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบ จำนวน ๑,๑๓๘ แห่ง (ในพื้นที่ ๗๖ จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ) และมีศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นต้นแบบด้านการบริหารจัดการหนี้ จำนวน ๕๔ แห่ง ในพื้นที่ ๔๙ จังหวัด ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการหนี้ แหล่งเรียนรู้ด้านการส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมสำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้

คำสำคัญที่ควรรู้

GDP : (Gross Domestic Product) หรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ คือ มูลค่าตลาดของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตในประเทศในช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยไม่คำนึงว่าผลผลิตนั้นจะเป็นผลผลิตที่ได้จากทรัพยากรภายในหรือภายนอกประเทศ หรือกล่าวง่าย ๆ ว่าเป็นการนับรายได้ที่เกิดขึ้นจากในประเทศเท่านั้น ไม่ว่าจะสัญชาติใดก็ตาม ซึ่งเป็นตัวเลขที่รวบรวมมาจากผลผลิตของภาคครัวเรือน ภาครัฐ และภาคธุรกิจทั้งประเทศ ถือเป็นการวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ

ประเทศตลาดเกิดใหม่ : ประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว มีเศรษฐกิจที่ขยายตัวรวดเร็ว การเติบโตทางเศรษฐกิจสูง

เศรษฐกิจท้องถิ่น : (Local Economy) ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น หรือชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การผลิต และการบริโภค เท่านั้น แต่จะเป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรวมถึงการมีระบบคุณค่าเข้าไปด้วย ซึ่งถือเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนพื้นฐานของความสามารถที่ชุมชนต่าง ๆ มีอยู่จากการใช้ “ทุนของชุมชน”

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน : ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๖๔ จำนวน ๑,๑๓๘ แห่ง และที่จัดตั้งขึ้นเพิ่มเติมโดยไม่ใช้งบประมาณ โดยจังหวัดได้แจ้งฐานข้อมูลไว้ที่ กรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งที่จัดตั้งโดยภาคประชาชนและสนับสนุนจากภาครัฐ โดยการบูรณาการข้อมูลในพื้นที่ และเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้สามารถใช้เงินทุนอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

ครัวเรือน หมายถึง ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ตามกฎหมาย (โดยการสมรสหรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม) ที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกันหรือคนโสดที่แยกบ้านกับพ่อ แม่ และประกอบอาชีพหลักแยกจากพ่อ แม่ หากในบ้านหลังเดียวกันมีครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัว ให้นับเป็นครัวเรือนที่แยกกัน เช่นบ้านหลังหนึ่งมีครอบครัวเดี่ยว ๓ ครอบครัว ให้นับเป็น ๓ ครัวเรือน

การบริหารจัดการหนี้ : การแก้ไขปัญหาหนี้ให้กับประชาชน ซึ่งเป็นกิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และหมายความรวมถึงการแก้ไขปัญหาหนี้ นอกกระบบของคนในชุมชน นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ คือ คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการเงินทุน วางแผนทางการเงิน และลดหนี้ ปลดหนี้ได้

การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา : การบริหารจัดการหนี้ให้กับประชาชนที่เป็นหนี้ จากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินในหมู่บ้าน/ชุมชน ซ้ำซ้อนกันหลายสัญญาเงินกู้ ให้เหลือเพียงหนึ่งสัญญาเงินกู้ต่อหนึ่งครัวเรือน โดยการบริหารจัดการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

หนี้ : หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยไม่รวมหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงิน

ลดหนี้ : การที่ครัวเรือนมีหนี้สินคงค้างลดลง เมื่อเข้าสู่การบริหารจัดการหนี้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และการส่งเสริมสนับสนุนของคณะทำงานจัดการกองทุนชุมชน

ปลดหนี้ : การที่ครัวเรือนไม่มีหนี้สินคงค้าง เมื่อเข้าสู่การบริหารจัดการหนี้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

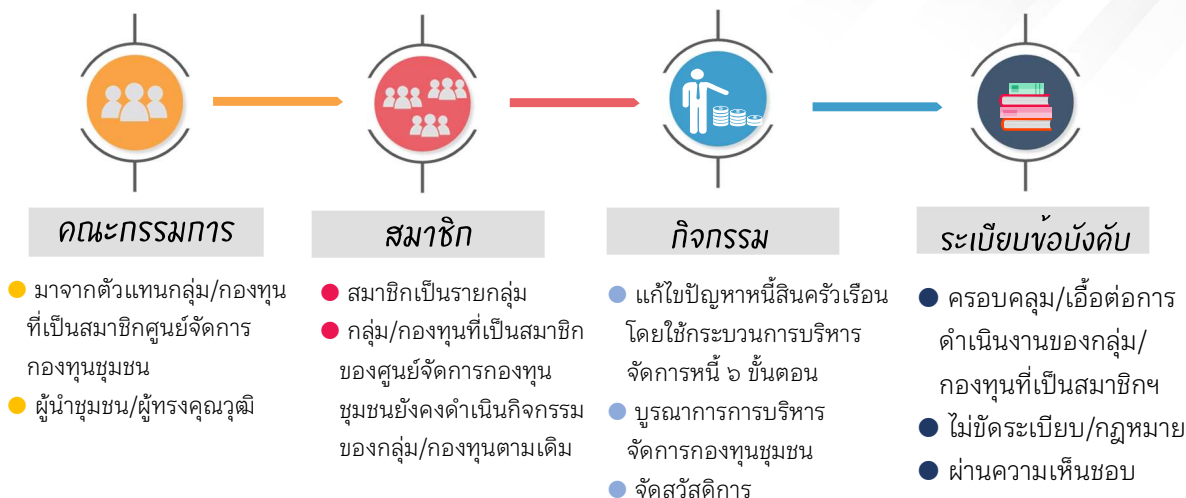
เป้าหมาย

แก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการหนี้ (บริหารจัดการเงินทุนชุมชน โดยใช้เงินทุนที่มีอยู่ในชุมชนแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือน) ให้สามารถลดหนี้ และปลดหนี้ได้ในที่สุด

บทบาทหน้าที่

๑. แก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยใช้กระบวนการการบริหารจัดการหนี้ ๖ ขั้นตอน
๒. เชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้เป็นระบบ โดยการจัดทำฐานข้อมูลทุนชุมชน ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน บริหารจัดการหนี้ ปรับโครงสร้างหนี้ และส่งเสริมวินัยทางการเงินให้คนในชุมชน
๓. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและวางแผนชีวิต ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้รายรับ รายจ่าย รู้ต้นทุน รู้วิธีป้องกัน ทุจริตฉ้อโกง จนสามารถบริหารลดหนี้ ปลดหนี้ บริหารเงิน บริหารชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การบริหารจัดการ



คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน : ตัวแทนกลุ่ม/กองทุนในหมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ (ไม่ควรมาจากคณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนใดเพียงกลุ่ม/กองทุนเดียว)

สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

□ สมาชิกเป็นรายกลุ่ม (ไม่ใช่รายบุคคล) เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิตน้ำดื่ม กลุ่มผู้ใช้น้ำ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ฯลฯ

□ กลุ่ม/กองทุนในหมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตามเดิม ไม่มีการยุบรวมกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

□ หากกรณีที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใดมีสมาชิกเป็นรายบุคคล จะต้องปรับเปลี่ยนโดยพิจารณาให้สมาชิกเข้าสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน หรือจัดตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นมา เพื่อรองรับการเข้าสังกัดกลุ่มของสมาชิกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนต่าง ๆ

กิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

□ แก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน (โดยใช้การบริหารจัดการหนี้)

□ บูรณาการการบริหารจัดการกองทุนชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

□ ส่งเสริมครัวเรือนให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้รายรับ รายจ่าย รู้ต้นทุน รู้วิธีป้องกัน จู้รู้ไหล สามารถบริหารเงิน บริหารชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

□ จัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งกรณีที่กลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดำเนินการอยู่ อาจเห็นชอบให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดำเนินกิจกรรมจัดสวัสดิการชุมชนในภาพรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยทั้งนี้ต้องผ่านเวทีประชาคมและมีมติเห็นชอบจากกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ระเบียบของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ควรออกระเบียบศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เอื้อต่อการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยไม่ขัดต่อระเบียบของกลุ่ม/กองทุนนั้น ๆ และไม่ขัดต่อกฎหมายด้วย ซึ่งทั้งนี้ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารกองทุนต่าง ๆ

ขั้นตอนกระบวนการ

จุดเริ่มต้นที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อบริหารจัดการหนี้ แก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือน โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการหนี้ (บริหารจัดการเงินทุนชุมชนโดยใช้เงินทุนที่มีอยู่ในชุมชนแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือน) ให้สามารถลดหนี้ และปลดหนี้ได้ในที่สุด นั่นคือ กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญโดยมีพัฒนาการ/พัฒนาการอำเภอ (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน) เป็นกลไกสำคัญในฐานะพี่เลี้ยง ผู้ให้คำปรึกษา แก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ของงาน คือ คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการเงินทุน วางแผนทางการเงิน และลดหนี้ ปลดหนี้

บทบาทหน้าที่ของพัฒนาการ

ใส่ใจ : ก่อนที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจ ถ่ายทอดแนวคิดแก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน พัฒนาการ/พัฒนาการอำเภอจำเป็นต้องศึกษาข้อมูล แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางกรมฯ ให้ถ่องแท้ ชัดเจน ต้องเข้าใจความหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รวมถึงกระบวนการบริหารจัดการหนี้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

สร้างความเข้าใจ : ขั้นตอนนี้พัฒนาการ/พัฒนาการอำเภอดำเนินการเผยแพร่แนวคิด แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เต็มเต็มองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้นำ/กลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินภายในหมู่บ้าน รวมทั้งภาคีการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน อันจะทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปเกิดความราบรื่น เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือที่ดีของคนในชุมชน

เอาใจใส่ : ลงพื้นที่ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (กระบวนการบริหารจัดการหนี้) อย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบถึงปัญหา/อุปสรรค และให้คำแนะนำ รวมถึงเป็นพี่เลี้ยงที่ปรึกษาในการช่วยกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาหนี้สินร่วมกับคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

บทบาทหน้าที่ของพัฒนาการอำเภอ (เพิ่มเติม)

๑. กำกับดูแล ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของพัฒนาการ ให้สามารถดำเนินการตามภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในการลงพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ทำความเข้าใจกับชุมชน และนำประสบการณ์จากพื้นที่อื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๓. ประสาน/แสวงหาความร่วมมือของหน่วยงานภาคี สร้างเครือข่ายการพัฒนาในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือน

กระบวนการบริหารจัดการหนี้ ๖ กระบวนการ



1. ตรวจสอบ/จัดทำฐานข้อมูล

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชนที่ดำเนินการในหมู่บ้าน/ชุมชนว่ามีกองทุนที่จัดตั้งโดยประชาชน และกองทุนที่เกิดจากการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้แต่ละกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และนำข้อมูลที่ได้ของแต่ละกลุ่ม/กองทุนมาจัดทำเป็นทะเบียนฐานข้อมูลภาวะหนี้สินครัวเรือนของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นรายครัวเรือน

2 วิเคราะห์ข้อมูล/จัดประเภทลูกหนี้

วิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชน เกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่ม/กองทุนชุมชนทั้งหมดในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยวิเคราะห์ถึงที่มาของกองทุน วัตถุประสงค์ของกองทุน เงินทุนปัจจุบัน สมาชิกกองทุน คณะกรรมการกองทุน ระเบียบ/ข้อบังคับ กิจกรรมของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา/ข้อจำกัด และอุปสรรค เพื่อจะได้ทราบถึงสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม/กองทุนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน และทราบถึงแหล่งเงินทุนในหมู่บ้าน/ชุมชน

วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ โดยนำข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของแต่ละกลุ่ม/กองทุนมาวิเคราะห์หนี้ และศักยภาพของลูกหนี้ทั้งหมดแต่ละราย

จัดประเภทลูกหนี้ โดยอาจจะพิจารณาจากจำนวนยอดหนี้ทั้งหมดของลูกหนี้เป็นรายครัวเรือน และมาจัดเป็นกลุ่มตามจำนวนยอดหนี้ทั้งหมดของลูกหนี้ เช่น

กลุ่มที่ 1
หนี้ไม่เกิน
30,000 บาท

กลุ่มที่ 2
หนี้ตั้งแต่
30,001 -
75,000 บาท
??? ราย

กลุ่มที่ 3
หนี้มากกว่า
75,000 บาท
??? ราย

หรืออาจจะนำข้อมูลลูกหนี้มาจัดลำดับหนี้จากหนี้้น้อยสุดไปหาหนี้้นมากที่สุด และนำมาจัดกลุ่ม/ประเภทลูกหนี้ เช่น หมู่บ้าน ก. มีการสำรวจข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของหมู่บ้าน พบว่า คนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นหนี้ จำนวน ๒๖๕ ราย เป็นเงิน ๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท หนี้้น้อยสุด เป็นเงิน จำนวน ๑๕,๐๐๐ บาท/ราย หนี้้นมากที่สุด เป็นเงิน จำนวน ๙๗,๐๐๐ บาท/ราย คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้าน ก. จึงได้มีการประชุมหารือ เพื่อแบ่งกลุ่มลูกหนี้ให้มีความเหมาะสมกับแหล่งเงินทุนในชุมชน จึงได้มีมติเห็นชอบให้มีการแบ่งกลุ่มลูกหนี้ ออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1
หนี้ไม่เกิน
30,000 บาท

กลุ่มที่ 2
หนี้ตั้งแต่
30,000 -
50,000 บาท
??? ราย

กลุ่มที่ 3
หนี้มากกว่า
50,000 บาท
??? ราย

จะเห็นได้ว่า การจัดประเภทลูกหนี้ /กลุ่มลูกหนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่และมติของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยคำนึงถึงยอดหนี้ และไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุน

3 ประชุมหารือ/เจรจา/หากองทุนรับผิดชอบ

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นตัวกลางในการเจรจาระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ (กลุ่ม/กองทุนที่ลูกหนี้ที่เป็นสมาชิกได้กู้ยืม) เพื่อตกลงให้ความช่วยเหลือในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การปรับลดอัตราดอกเบี้ย/ค่าปรับ การยืดระยะเวลาการผ่อนชำระคืน การกำหนดวงเงินกู้ใหม่ การพักหนี้ หรือการพักชำระหนี้ ฯลฯ แล้วหากกลุ่ม/กองทุนใดกองทุนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเพียงกองทุนเดียว โดยคำนึงถึงการเป็นสมาชิกของลูกหนี้ และจำนวนวงเงินกู้ที่เป็นไปตามระเบียบ/ข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุนนั้น ๆ

4 บริหารจัดการหนี้ ประชุมคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพื่อดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้/โอนภาระหนี้/ปรับเปลี่ยนสัญญา

□ กรณีปรับอัตราดอกเบี้ยของกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เท่ากัน

กลุ่ม/กองทุน	อัตราดอกเบี้ย	อัตราดอกเบี้ย
	เดิม	ฉบับใหม่
กลุ่มอาชีพ	3 บาท	6 บาท
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	5 บาท	
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	6 บาท	

๑. หลังจากทีประชุมมีมติปรับลดอัตราดอกเบี้ยของกลุ่ม/กองทุนให้เท่ากัน คณะกรรมการที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการฯ ต้องประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกกลุ่ม/กองทุนของตน พร้อมทั้งจัดทำ/ปรับแก้ไขระเบียบข้อบังคับกลุ่ม/กองทุน หรือปรับ/ยืดระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ให้เป็นไปตามมติ (กู้พร้อมกัน ส่งใช้คืนพร้อมกัน หรือไม่พร้อมกันก็ได้)

ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยส่วนต่างของกลุ่ม/กองทุน อาจนำมาจัดสรรเป็นสวัสดิการชุมชน หรือสาธารณประโยชน์ โดยให้ศูนย์จัดการฯ เป็นตัวกลางดำเนินการในภาพรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน หรือจะมอบหมายให้กลุ่ม/กองทุนใด ๆ เป็นผู้ดำเนินการก็ได้ ขึ้นอยู่กับมติที่ประชุม

๒. กำหนดกลุ่ม/กองทุนที่จะเข้ามารับผิดชอบในการปรับโครงสร้างหนี้ โดยพิจารณาจากการแบ่งกลุ่มลูกหนี้/จัดประเภทลูกหนี้ตามวงเงินหนี้ ให้เหมาะสมกับเงินทุน (สภาพคล่องทางการเงิน) ของกลุ่ม/กองทุน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม/กองทุนของลูกหนี้ รวมถึงข้อจำกัดในเรื่องระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุน เช่น

ยอดหนี้ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท	ให้ทำสัญญากับ กลุ่มอาชีพ
ยอดหนี้ตั้งแต่ ๓๐,๐๐๑ – ๗๕,๐๐๐ บาท	ให้ทำสัญญากับ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ยอดหนี้ตั้งแต่ ๗๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป	ให้ทำสัญญากับ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๓. เมื่อหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ และได้กองทุนที่จะเข้ามารับผิดชอบในการปรับโครงสร้างหนี้ ให้ทางคณะกรรมการศูนย์จัดการฯ เป็นตัวกลางประสานลูกหนี้ เจ้าหนี้ และคณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนที่เป็นผู้รับผิดชอบหนี้มาทำการถ่ายโอนภาระหนี้สิน โดยทำสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่ระหว่างลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้กับคณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนที่รับเป็นเจ้าหนี้ซึ่งการพิจารณาว่าจะให้กลุ่ม/กองทุนใดเป็นผู้ให้กู้ยืมใหม่จะต้องพิจารณาว่าลูกหนี้ที่ปรับโครงสร้างหนี้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/กองทุนนั้นด้วยหรือไม่ เมื่อได้แหล่งเงินกู้ กลุ่ม/กองทุนผู้เป็นเจ้าหนี้เรียกลูกหนี้มาทำสัญญาใหม่และมอบเงิน/ชำระหนี้ในสัญญาเดิม

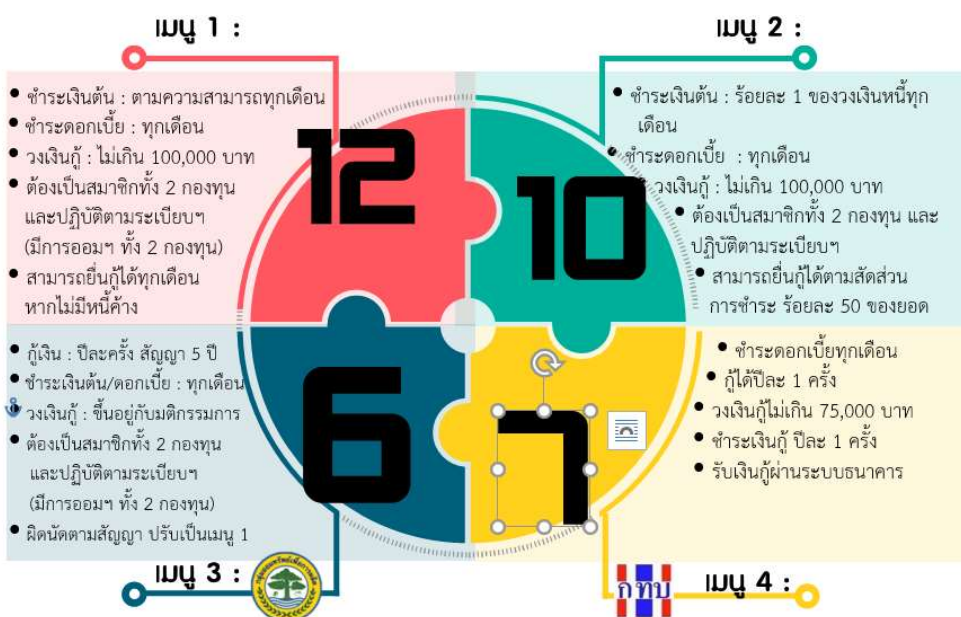
- กรณีไม่สามารถปรับอัตราดอกเบี้ยของกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เท่ากัน (ดอกเบี้ยไม่เท่ากัน)

กลุ่ม/กองทุน	อัตราดอกเบี้ย ต่อปี	ระยะเวลา ชำระคืน
กลุ่มอาชีพ	เดบ	
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	6 บาท	
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	12 บาท	

ดำเนินการ ดังนี้

๑. ประชุมคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อหาหรือแนวทางการบริหารจัดการหนี้ร่วมกัน โดยดำเนินการภายใต้ข้อจำกัด และความต่างของดอกเบี้ย
๒. กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการหนี้ เพื่อให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ และมติที่ประชุม ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น

บ้านโป่งโมเดล



ซากไทยโมเดล

เป็นรูปแบบการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา โดยไม่ใช้วิธีการปรับลดอัตราดอกเบี้ยให้เท่ากัน หรือปรับระยะเวลาการกู้ยืมและชำระคืนของแต่ละกองทุนให้พร้อมกัน แต่จะใช้วิธีการออกระเบียบศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการหนี้ ภายใต้แนวคิดขยายระยะเวลาการชำระหนี้ ซึ่งไม่ขัดต่อระเบียบ/กฎข้อบังคับของแต่ละกองทุนที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยใช้ “แพคเกจ ๓ ๕ ๗”

การบริหารจัดการหนี้ ตาม “แพคเกจ ๓ ๕ ๗” ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านซากไทยจะให้ครั้วเรือนที่เข้าร่วม ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา เลือกวิธีการชำระคืนที่เหมาะสมกับตนเอง และให้กลุ่ม/องค์กรติดตามสนับสนุนและหนุนเสริมครั้วเรือนที่เข้าสู่กระบวนการ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา ให้สามารถบริหารจัดการการเงินของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและรู้จักเก็บออม ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการหนี้ ดังนี้

			
	- ยอดหนี้ไม่เกิน 30,000 บาท - อัตราดอกเบี้ย/เงินบริจาค ร้อยละ 3 บาท/ปี - ระยะเวลาชำระคืน 1 ปี		- ยอดหนี้ 30,001 - 50,000 บาท - อัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 6 บาท/ปี - ระยะเวลาชำระคืน 1 ปี
	- ยอดหนี้ 50,000 บาทขึ้นไป - ครั้วเรือนเลือกวิธีการชำระคืนที่เหมาะสมกับตนเอง		- ชำระคืนภายใน 3 ปี - ชำระเงินต้น 35% /ปี - อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาท/ปี
			
- ชำระคืนภายใน 5 ปี - ชำระเงินต้น 20% /ปี - อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี		- ชำระคืนภายใน 7 ปี - ชำระเงินต้น 15% /ปี - อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 บาท/ปี	

โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

๑) ครั้วเรือนที่เข้าร่วม ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา จะไม่สามารถกู้เงินจากกองทุนใด ๆ ในชุมชนได้อีกจนกว่าจะชำระหนี้หมด โดยต้องชำระดอกเบี้ยทุกเดือน ชำระต้นปีละ ๑ ครั้ง (ลดต้น ลดดอก) เมื่อสิ้นปีทางบัญชีจะมีการเฉลี่ยคืนดอกเบี้ยให้

๒. ครั้วเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ๑ ครั้วเรือน ๑ สัญญา จะได้รับการพักชำระหนี้ ๑ ปี เพื่อให้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ลดการก่อหนี้ที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีที่ไม่มีเงินมาชำระหนี้ตามสัญญาเดิม ที่เป็นสาเหตุของการก่อหนี้หมุนเวียน/หนี้ซ้ำซ้อน

๓. กำหนดวงเงินกู้ยืมพิเศษในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน จุกเงินในขณะที่ยังชำระหนี้ไม่หมด (วงเงินกู้ยืมเกินบัญชี) เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหนี้ในระบบ โดยวงเงินนี้จะพิจารณาตามเครดิตของแต่ละครอบครัวมีอยู่ จะเบิกได้ต่อเมื่อได้รับการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านซากไทย

๔. ระหว่างสัญญาคราวเรือนเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนแพ็คเกจได้ภายใต้เงื่อนไขของระยะเวลาที่เหลืออยู่ของแต่ละแพ็คเกจ

อีกทั้งคราวเรือนที่เข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อีก ๑ คราวเรือน ๑ สัญญา จะต้องดำเนินการภายใต้แนวทาง ดังนี้

- หยุดก่อหนี้ใหม่ทุกประเภท เพื่อไม่เป็นการเพิ่มภาระของคราวเรือน
- สำรวจ/ตรวจสอบหนี้ทั้งหมดของคราวเรือนว่ามีหนี้แหล่งใดอีกบ้างภายหลังที่คราวเรือนเป้าหมายเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อีก ๑ คราวเรือน ๑ สัญญา เช่น หนี้ธนาคาร หนี้จากการเช่าซื้อต่าง ๆ เป็นต้น
- ทำบัญชีคราวเรือน (รายรับ - รายจ่าย) เพื่อนำมาวิเคราะห์ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
- ทำบัญชีต้นทุนอาชีพ (บัญชีฟาร์ม)
- วางแผนการใช้หนี้
- ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่าย รู้จักใช้ รู้จักเก็บ
- หารายได้เพิ่ม เช่น การทำอาชีพเสริม การเก็บออม การลดรายจ่าย

5 สนับสนุนคราวเรือนเป้าหมาย

การบูรณาการกองทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ถือเป็นบทบาทสำคัญของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนให้คราวเรือนเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อีก ๑ คราวเรือน ๑ สัญญา ให้สามารถใช้เงินทุนอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด ตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ได้กำหนดกิจกรรมศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อีก ๑ คราวเรือน ๑ สัญญา โดยเน้นให้คราวเรือนเป้าหมายมีการเสริมสร้างความรู้ด้านการเงินในการบริหารจัดการหนี้ รวมทั้งสร้างวินัยทางการเงินให้กับคราวเรือน โดยดำเนินการตามกิจกรรม ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” จำนวน ๒ วัน ซึ่งประกอบด้วย

- ☐ การวิเคราะห์/วางแผนการใช้จ่ายทางการเงิน
- ☐ การสร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมทางการเงิน
- ☐ การส่งเสริมการออม
- ☐ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ การส่งเสริมการบริหารจัดการหนี้
 - เทคนิคการลดหนี้ (รู้สภาพหนี้, เทคนิคการยุบ/ย้าย/ขยายเพื่อลดหนี้)
 - การวางแผนหนี้สินแบบเชิงรุก
 - การจัดทำบัญชีคราวเรือน/ทำแผนพัฒนาคราวเรือน
- ☐ สนับสนุนกิจกรรมการบริหารจัดการหนี้ (๕๓,๐๐๐ บาท)
 - การสนับสนุนกิจกรรมการบริหารจัดการหนี้ (๕๓,๐๐๐ บาท) เป็นการสนับสนุนให้คราวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” เท่านั้น และเป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของคราวเรือนตรงกับความต้องการของตลาด โดยดำเนินการในรูปแบบ “เงินทุนคืนกลุ่ม”
 - ห้ามมิให้นำเงินทุนดังกล่าวไปดำเนินกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือดำเนินกิจกรรมร่วมกับศูนย์สถิติการตลาดและร้านค้าชุมชนโดยเด็ดขาด

6 ติดตามการดำเนินงาน

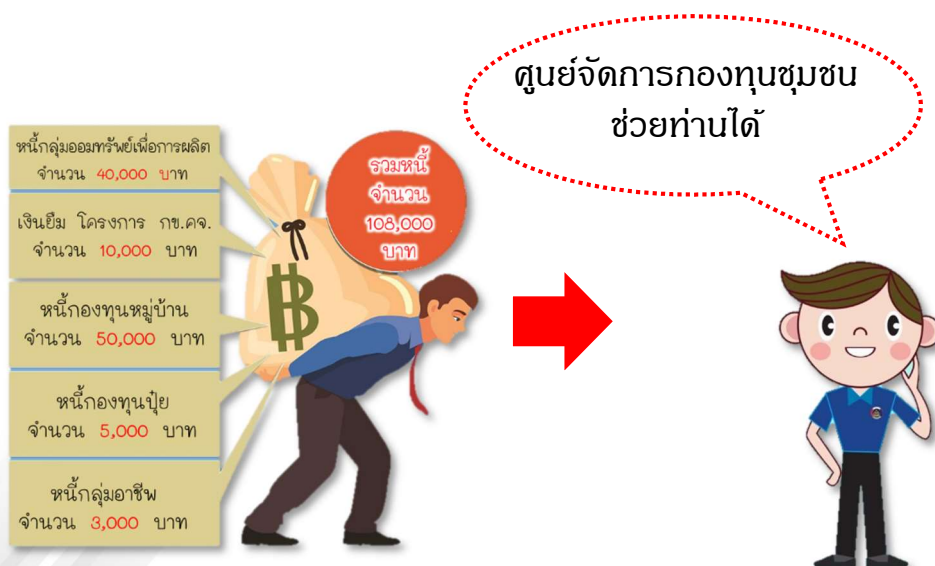
ติดตามสนับสนุนการดำเนินงานทุกระดับ ดังนี้

๑. พัฒนาการจังหวัด/หัวหน้ากลุ่มงานฯ/พัฒนาการอำเภอ ติดตาม กำกับดูแล รวมทั้งกำกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ความสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางการฯ ให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนด และเมื่อดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน บริหารจัดการหนี้ไปสู่การลดหนี้หรือปลดหนี้ ครบตามเป้าหมายที่กรมฯ กำหนดแล้ว ให้คอยติดตาม สนับสนุน และควบคุมให้มีคุณภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนต่อไป

๒. นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด ต้องติดตาม สนับสนุน และกำกับดูแลให้คำแนะนำเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอย่างสม่ำเสมอ หากมีข้อติดขัดในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ให้ลงพื้นที่ชี้แจง สร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๓. พัฒนาการผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรให้ความสำคัญในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบถึงปัญหา/อุปสรรค และให้คำแนะนำ รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหาแก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

๔. คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรติดตามตรวจสอบเยี่ยมครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นประจำ เพื่อรับทราบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นด้านหนี้สิน หรือการประกอบอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้รายรับ รายจ่าย รู้ต้นทุน ป้องกันจุดรั่วไหล นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาครัวเรือน ซึ่งคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจะนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนและจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง นำมาปรับใช้ในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต่อไป



ประเด็นเน้นย้ำ

(ตามหนังสือกรมการพัฒนาชุมชน ที่ มท ๐๔๐๗.๔/ว ๐๑๕๐]วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๓ เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน)

๑. กรณีพบว่ายังมีการใช้ชื่อ “สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน” ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงชื่อเป็น “ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน” เนื่องจากพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๕ กำหนดว่า “ห้ามผู้ใดนอกจากสถาบันการเงินประชาชนใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในทางธุรกิจว่า “สถาบันการเงินประชาชน” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน” ในกรณีศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใดยังคงใช้ชื่อ “สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน” จึงมีลักษณะเข้าข่ายความหมายเช่นเดียวกันกับ “สถาบันการเงินประชาชน” ซึ่งมีบทกำหนดโทษ ตามมาตรา ๗๓ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

๒. ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้เป็นระบบ มีการจัดทำฐานข้อมูลทุนชุมชน ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน บริหารจัดการหนี้ ปรับโครงสร้างหนี้ และส่งเสริมวินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชน และเกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน จนสามารถ ลด/ปลดหนี้ได้ในที่สุด โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และวางแผนชีวิตนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งถือเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ดังนั้นศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจึงทำหน้าที่เป็นหน่วยงานบริหารจัดการหนี้เท่านั้น หากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนขยายบทบาทไปสู่การสนับสนุนสภาพคล่องแก่กลุ่ม องค์กร กองทุนการเงินที่เป็นสมาชิก หรือขยายขอบเขตไปสู่การรับฝากเงินหรือให้สินเชื่อแก่สมาชิกโดยตรง (ยังดำเนินงานในรูปแบบสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน) อาจเข้าข่ายเป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๖ ดังนั้น หากพบว่ายังมีศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใดยังมีการทำธุรกรรมทางการเงินแก่คนในชุมชนอยู่ให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้ขับเคลื่อนงานทุกระดับดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ ลงพื้นที่ชี้แจงสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน แก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ให้เป็นไปตามกรอบแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

๒.๒ แยกบทบาทภารกิจของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน กับการดำเนินธุรกรรมทางการเงินในรูปแบบ “สถาบันการเงิน” ออกจากกันให้ชัดเจน และเชิญชวนให้สถาบันการเงินดังกล่าวเป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต่อไป

๒.๓ ตามข้อ ๒.๑ - ๒.๒ หากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดังกล่าวยังคงยืนยันที่จะไม่ปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด ให้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ส่งเสริมให้ไปยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน ตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒

๒) หากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามข้อ ๒.๓ ไม่ประสงค์ไปยื่นจดทะเบียนจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน ตามข้อ ๑) ให้ดำเนินการ ดังนี้

□ อำเภอแจ้งให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดังกล่าว ดำเนินการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ผู้นำชุมชน สมาชิกของกลุ่ม/กองทุนที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕ ของสมาชิกทั้งหมด เพื่อประชุมและรับทราบให้ยกเลิกการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยมีผู้แทนจากอำเภอร่วมสังเกตการณ์

□ อำเภอจัดทำรายงานการประชุมที่แสดงรายละเอียด ดังนี้

- รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
- ระบุเหตุผลของการยกเลิกการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
- มติที่ประชุมที่ระบุให้ยกเลิก
- ภาพถ่ายการประชุม

□ อำเภอดำเนินการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใหม่ทดแทนศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ได้ทำการยกเลิกการดำเนินงาน โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

- เป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เข้มแข็ง ที่ได้รับการประเมินศักยภาพตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับ ๒ หรือระดับ ๓ สามารถเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการหนี้ของคนในชุมชนได้

- คณะกรรมการกลุ่ม องค์กรในชุมชนมีความเข้มแข็ง น่าเชื่อถือและประชาชนในหมู่บ้านให้การยอมรับ
- มีกลุ่ม องค์กร กองทุนการเงินอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่น้อยกว่า ๓ กลุ่ม
- มีความพร้อมของสถานที่ ซึ่งอาจใช้สถานที่ร่วมกับกลุ่ม องค์กร กองทุนการเงินอื่น ๆ หรือเป็นเอกเทศก็ได้

□ อำเภอรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการยกเลิกการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ได้แก่ สำเนารายงานการประชุมพร้อมภาพถ่าย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใหม่ ส่งให้จังหวัด เพื่อรวบรวมส่งให้กรมฯ ต่อไป

□ เมื่อกรมฯ ได้รับเอกสารแจ้งยกเลิกการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนใหม่ จักได้รายงานให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนทราบ พร้อมดำเนินการปรับปรุงฐานข้อมูลศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เป็นปัจจุบัน



ที่มาและความสำคัญ

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จแปรพระราชฐานไปเยี่ยมพสกนิกรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรของหมู่บ้านที่เคยมีปัญหายาเสพติดและสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยพลังของประชาชน ที่อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ตามกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการใช้แนวทางสันติวิธี ให้ผู้เคยค้าเคยเสพในระดับหมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้ที่เป็ “ภาระ” ให้กลับมาเป็น “พลัง” ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับหมู่บ้านของตนเอง โดยที่ภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน ทรงพอพระราชหฤทัยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างมาก โดยในการเสด็จ ครั้งนั้นพระองค์ได้ประทับแรม ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ และในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ ได้เสด็จลงเยี่ยมราษฎรที่เป็นมวลชนกลุ่มต่างๆ ที่ไปเข้าเฝ้าฯ ณ หอประชุมโครงการชลประทานสกลนคร (ห้วยเดียง) อ.ภูพาน จ.สกลนคร พล.ต.อ.ชิตชัย วรรณสถิตย์ เลขาธิการ ป.ป.ส. (ในขณะนั้น) จึงได้ขอพระราชทานพระราชวโรกาสนำตัวแทนกลุ่มราษฎรอาสาป้องกันภัยยาเสพติด (รสปส.) เข้าเฝ้าฯ ด้วย มีการแสดงละครหน้าพระที่นั่งเพื่อสื่อให้ทอดพระเนตรถึงการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยพลังของชุมชน และการให้อภัยผู้ค้าผู้เสพระดับหมู่บ้านตามแนวทางสันติ แล้วมีการปฏิญาณตนขอเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและขอเป็นกำลังในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชาติตลอดไป

ในวันนั้นพระองค์ท่านได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กับเลขาธิการ ป.ป.ส.จำนวนหนึ่งเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับประชาชนต่อไป ตั้งแต่ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ผ่านเลขาธิการ ป.ป.ส. เพื่อให้เป็นประโยชน์ของหมู่บ้านและชุมชนต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งราษฎรอาสาสมัครทั้งหลาย จึงมีความเห็นร่วมกันว่า พระราชทรัพย์ที่ได้รับพระราชทานนั้นถือเป็นมงคลสูงสุด เป็นเสมือนพระราชปณิธานของพระองค์ ที่ทรงจะให้มีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านและชุมชน หากได้นำพระราชทรัพย์พระราชทานนี้ไปไว้ที่หมู่บ้านและชุมชน ก็จะเป็นขวัญกำลังใจสูงสุดของปวงราษฎรทั้งหลายที่จะดำเนินการให้พระราชปณิธานของพระองค์บรรลุผล ซึ่งย่อมหมาถึงความสงบสุข รมเย็น ปราศจากปัญหายาเสพติด จึงได้เรียกพระราชทรัพย์พระราชทานนี้ว่า “กองทุนแม่ของแผ่นดิน” และเรียกชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนที่ได้รับกองทุนแม่ของแผ่นดินว่า “หมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน” โดยมีการพระราชทานกองทุนแม่ของแผ่นดินครั้งแรก เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๗ ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ได้เสด็จแทนพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มาเป็นประธานในพิธีพระราชทานกองทุนแม่ของแผ่นดินให้กับผู้แทนหมู่บ้าน/ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวน ๖๗๒ หมู่บ้าน/ชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับมอบหมายภารกิจจากกระทรวงมหาดไทย ให้รับผิดชอบดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งกองทุนแม่ของแผ่นดิน เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์พระราชทานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงห่วงใยต่อวิกฤติ มหันตภัยจากปัญหายาเสพติด โดยมีเป้าหมายในการจัดปัญหาเสพติดให้ได้ผลอย่างยั่งยืน ด้วยพลังสามัคคีของชาวบ้านให้พึ่งพาตนเองบนพื้นฐานของทุนทางสังคมที่มีอยู่ และต่อยอดไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีเจตนารมณ์สูงสุดเพื่อมุ่งหวังให้เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนในการร่วมกันประกอบกรรมดี เป็นการน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในงานพัฒนาทั้งมวล มุ่งเน้นให้พลกนิกรมีอาชีพ สร้างรายได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาวัฒนธรรม สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการพึ่งพาความเข้มแข็งของตนเอง ร่วมกันจัดปัญหาเสพติดบนพื้นฐานของการให้อภัยทางสังคม ให้ความรู้รักสามัคคี สร้างความสมานฉันท์ของคนในชุมชน ร่วมกันเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยแนวทางสันติ การสร้างพลังแห่งความดีงามเหล่านี้ หากปรากฏมากขึ้นจะทำให้สังคมและชุมชนนั้น ๆ เป็นสังคมแห่งคุณธรรมอย่างแท้จริง จนกล่าวได้ว่า **กองทุนแม่ของแผ่นดิน คือ กองทุนที่รวมจิตใจของผู้คน เพื่อช่วยเหลือผู้คนที่ทุกข์ยากนับเป็นทุนเริ่มต้นแห่งความดีงาม**

คำสำคัญที่ควรรู้

กองทุนแม่ของแผ่นดิน หมายถึง กองทุนที่รวมจิตใจของผู้คน เพื่อช่วยเหลือผู้คนที่ทุกข์ยาก นับเป็นทุนเริ่มต้นแห่งความดีงามของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ โดยมีพระประสงค์ที่จะให้นำไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ได้พระราชทานนามจัดตั้งเป็น “กองทุนแม่ของแผ่นดิน”

คณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกของกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนตามแนวทางที่กรมฯ กำหนด

คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนแม่ของแผ่นดิน หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจากตัวแทนคณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อการเสริมสร้างพลังชุมชนในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

การตรวจสอบภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน หมายถึง การประเมินสถานะกองทุนแม่ของแผ่นดิน ด้านการบริหารจัดการ การบริหารเงินกองทุน การดำเนินงานด้านยาเสพติด และการเสริมสร้างความเข้มแข็งกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อจัดลำดับความเข้มแข็ง และใช้ผลการประเมินดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการพัฒนากองทุนแม่ของแผ่นดิน

หมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน หมายถึง หมู่บ้านที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากผู้นำในพื้นที่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง/หมู่บ้านที่มีศักยภาพ หรือมีความพร้อมในการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดินโดยผ่านการประเมินจากคณะกรรมการหมู่บ้านตามเกณฑ์ที่กำหนด ของ ป.ป.ส.

ทุนศรัทธา หมายถึง ทุนตั้งต้นของกองทุนแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยทุนนี้จะแสดงถึงศรัทธาของสมาชิกว่าหากต้องการป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้ได้อย่างต่อเนื่องแล้วจำเป็นที่พวกเราจะต้องมีศรัทธาอย่างต่อเนื่องด้วย

ทุนศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง เงินที่ได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชทานให้กับหมู่บ้านที่มีความพร้อมและผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด เพื่อเป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน

ทุนปัญญา หมายถึง การนำเงินทุนศรัทธาและทุนศักดิ์สิทธิ์มารวมกัน คณะกรรมการต้องมีการพิจารณาเพื่อนำเงินทุนดังกล่าวไปใช้จ่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิก ฉะนั้นจำเป็นต้องมีการขยายกองทุนด้วยปัญญาของคณะกรรมการและสมาชิกแต่ละกองทุน

เป้าหมาย : เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้ประชาชน โดยใช้กลไกของกองทุนแม่ของแผ่นดิน **องค์ประกอบของกองทุนแม่ของแผ่นดิน** ได้แก่ ส่วนที่ ๑ เงินขวัญถุงพระราชทาน แห่งละ ๘,๐๐๐ บาท (เป็นเงินขวัญถุงในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยไม่ใช้จ่ายให้หมดไป) ส่วนที่ ๒ ทุนศรัทธา เป็นเงินที่ราษฎรร่วมกันบริจาคอย่างต่อเนื่องด้วยพลังความศรัทธา สมทบเข้ากองทุนแม่ฯ ส่วนที่ ๓ ทุนปัญญา เป็นเงินที่ราษฎร ในหมู่บ้าน และชุมชนคิดค้นขึ้นด้วยภูมิปัญญาของตนเองในการระดมทุนเพื่อขยายกองทุน ให้กองทุนมีการออกเงยขึ้น จนสามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านได้อย่างเพียงพอต่อไป

ลักษณะที่แตกต่างจากกองทุนอื่น ๆ

กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีลักษณะแตกต่างจากกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ๔ ประการ ดังนี้ ประการที่ ๑ เป็นกองทุนที่มีจุดเริ่มต้นจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง จึงเป็นเสมือนกองทุนพระราชทาน

ประการที่ ๒ เป็นกองทุนที่กระจายอยู่ตามหมู่บ้านชุมชนเท่านั้น ไม่มีกองทุนรวมในส่วนกลาง

ประการที่ ๓ เป็นกองทุนที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะในการแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการให้กู้ยืมและไม่มีดอกเบี้ย

ประการที่ ๔ เป็นกองทุนที่คนในหมู่บ้าน ชุมชน โดยชาวบ้านร่วมกันระดมทุน โดยไม่ได้เกิดจากภายนอกเพียงช่องทางเดียว ซึ่งเป็นการทำให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง เห็นพลังของตนเอง

วัตถุประสงค์ของกองทุนแม่ของแผ่นดิน

๑. เพื่อขยายพลังแห่งความดีของคนในหมู่บ้าน ชุมชน ให้กว้างขวางขึ้น

๒. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการในหมู่บ้าน ชุมชนด้านความคิด ความรู้ การแลกเปลี่ยนการรวมกลุ่มและความตื่นตัว เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหายาของหมู่บ้าน ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหายาเสพติดเพื่อให้หมู่บ้าน ชุมชน ใช้กระบวนการดังกล่าวให้บรรลุถึงความเข้มแข็งได้อย่างแท้จริง

๓. เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ สนับสนุนให้คนทำดี และเสียสละเพื่อหมู่บ้าน/ชุมชน

๔. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อการพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน เป็นผลทำให้ปัญหาพื้นฐานของหมู่บ้าน ชุมชน ลดลง

๕. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน ชุมชน อย่างยั่งยืน และพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้หมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทั้งภายในและระหว่างหมู่บ้าน/ชุมชน

พัฒนาการกับการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน

การพัฒนาหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน แบ่งเป็น ๓ กระบวนการ ดังนี้

๑. การเสริมสร้างความเข้มแข็งหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน กิจกรรมสำคัญ คือ การตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน

๒. พัฒนาหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน กิจกรรมสำคัญ คือ การจัดตั้งหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน การสนับสนุนกิจกรรมหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน

๓. การติดตามประเมินผล โดยการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่กรมฯ กำหนด

กระบวนการที่ ๑ การตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน

วิธีการ

พัฒนาการประสานชุดปฏิบัติการตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทน ศป.ปส.อ. เป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการ ผู้แทนวิทยากรกระบวนการ ผู้แทนเครือข่ายกองทุนแม่ของแผ่นดินระดับอำเภอ เป็นทีมปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นเลขานุการชุดปฏิบัติการ ดำเนินการดังนี้ (แบบตรวจสอบสภาพตามภาคผนวก ๑)

๑. การเลือกกลุ่มบุคคลในการให้ข้อมูลการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในแต่ละกองทุนให้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้มีบทบาทในการดำเนินงานของกองทุนแม่ของแผ่นดินในหมู่บ้านนั้น ๆ เช่น ประธาน เลขานุการ เภรัญญิก กรรมการฝ่ายต่าง ๆ สมาชิกกองทุน ผู้เคยได้รับการช่วยเหลือจากกองทุน รวมถึงผู้ที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันให้ข้อมูลตามประเด็นคำถามในแบบตรวจสอบสภาพที่จัดทำไว้ โดยควรนัดหมายกลุ่มเป้าหมาย พร้อมสถานที่นัดหมายเอาไว้ล่วงหน้า

๒. พัฒนาร่วมชุดปฏิบัติการตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน ชี้แจงความเป็นมา แนวคิดของการดำเนินงานกองทุนแม่ของแผ่นดิน และวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน

๓. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม ตามประเด็นคำถามในแบบตรวจสอบสภาพที่สร้างเอาไว้ที่ละข้อ และตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย



๔. พัฒนาร่วมกับชุดปฏิบัติการตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจตามประเด็นคำถามจากผู้ให้ข้อมูล หลังการสัมภาษณ์กลุ่มรายข้อเพื่อยืนยันความรู้ความเข้าใจและผลการประเมินสภาพของกองทุนอีกครั้ง

๕. พัฒนารวบรวมแบบตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน นำไปบันทึกผลการตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดินโปรแกรมการตรวจสอบสภาพผ่านเว็บไซต์กรมการพัฒนาชุมชน

กระบวนการงานที่ ๒ พัฒนาหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน

วิธีการ

๑. พัฒนาการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย จากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเป็นลำดับแรก หรือหมู่บ้านที่มีความพร้อมเป็นลำดับถัดไปและต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ประเมินต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน ๑๒ ข้อ ของสำนักงาน ป.ป.ส. ๑๒ ข้อ (แบบประเมินตามภาคผนวก ๒) ดังนี้

- ๑) ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม
- ๒) สมาชิกในหมู่บ้าน/ชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน
- ๓) ประชุมหารือในหมู่บ้าน/ชุมชนในเรื่องยาเสพติดอย่างสม่ำเสมอ
- ๔) มีกิจกรรมในหมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินการโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง
- ๕) มีมาตรการทางสังคมในเรื่องยาเสพติด ประกาศเป็นสาธารณะและบังคับใช้อย่างจริงจัง
- ๖) มีกลไกการเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างเป็นระบบและมีการมอบหมายภารกิจที่ชัดเจน โดยมีการบันทึกผลการเฝ้าระวังเป็นลายลักษณ์อักษร
- ๗) มีการค้นหาปัญหาเสพติดโดยชุมชนเองอยู่เสมอ ยอมรับผล/ไม่ปิดบัง
- ๘) มีกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่
- ๙) มีประชาคมดีของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน เห็นชอบต่อการเข้าร่วมเป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน
- ๑๐) มีการจัดตั้งกองทุนยาเสพติดรองรับกองทุนแม่ของแผ่นดิน
- ๑๑) มีการบูรณาการอย่างเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรชุมชนต่าง ๆ
- ๑๒) มีกิจกรรมการแสดงออกถึงความจงรักภักดีอย่างสม่ำเสมอ

๒. พัฒนาการนำผลการประเมินหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน ๑๒ ข้อ ตามแบบของสำนักงาน ป.ป.ส. บันทึกข้อมูลในเว็บไซต์กองทุนแม่ของแผ่นดิน (<http://www.kongtunmae-oncb.go.th>) ตามระยะเวลาที่กำหนด

๓. เตรียมความพร้อมหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน เพื่อรองรับการพระราชทานเงินกองทุนด้วยกระบวนการ ๑๐ ขั้นตอนกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งพัฒนากรเข้าไปขับเคลื่อนกิจกรรมตามกระบวนการโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

- | | |
|---|---|
| ๑) ทำความเข้าใจโครงการแก่ทุกครัวเรือน | ๒) รับสมัครคณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน |
| ๓) รับสมัครครัวเรือนสมาชิกเข้าร่วมโครงการ | ๔) จัดตั้งกฎหมายชุมชนเข้มแข็ง |
| ๕) ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด | ๖) จัดตั้งกองทุนแม่ของแผ่นดิน |
| ๗) ประชาคมคัดแยกด้วยสันติวิธี | ๘) จัดกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง |
| ๙) รับรองครัวเรือนปลอดภัย และ | ๑๐) รักษาสถานีชุมชนเข้มแข็ง |

๔. สนับสนุนกิจกรรมหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน

๑) พัฒนาการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน (กรมสนับสนุนงบประมาณในการจัดประชุม) และนำกิจกรรมที่ประชุมคัดเลือกมาเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน ๕,๐๐๐ บาท จากจังหวัด

๒) พัฒนาการร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน ดำเนินงานตามโครงการโดยจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ตามแนวทางที่กำหนด

กระบวนการงานที่ ๓ การติดตามประเมินผล

วิธีการ

๑. พัฒนาร่วมกับคณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน สรุปผลการตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน และนำไปพัฒนาตัวชี้วัดที่ตกเกณฑ์
๒. พัฒนาร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน สรุปผลการขับเคลื่อนหมู่บ้านต้นกล้าฯ ตามเกณฑ์ที่กำหนด
๓. พัฒนาการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินอย่างสม่ำเสมอ
๔. ร่วมการจัดกิจกรรมของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม
๕. รายงานผลการจัดกิจกรรมให้จังหวัดทราบ

หลักเกณฑ์ในการใช้จ่ายเงินกองทุนแม่ของแผ่นดิน

๑. กิจกรรมเฝ้าระวังยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน
๒. กิจกรรมป้องกันกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ และกลุ่มที่เคยค้ายาเสพติดในชุมชน มิให้กลับไปมีพฤติกรรมเช่นเดิมอีก
๓. กิจกรรมสร้างเสริมสร้างจิตสำนึกในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้เป็นแบบอย่าง
๔. กิจกรรมเสริมสร้างความคิด ความรู้ การรวมกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
๕. กิจกรรมสนับสนุน การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ในหมู่บ้าน/ชุมชน
๖. กิจกรรมสงเคราะห์ผู้เดือดร้อน หรือผู้ทุกข์ยากในหมู่บ้าน/ชุมชน
๗. กิจกรรมในการจัดหาธงสัญลักษณ์ครัวเรือนปลอดภัยจากยาเสพติด

ข้อห้าม กองทุนแม่ของแผ่นดินเป็นเจตนารมณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ดังนั้น จึงไม่สมควรที่จะนำกองทุนนี้ให้กู้ยืม คิดดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเช่นเดียวกับกองทุนอื่น ๆ เว้นแต่การสนับสนุนช่วยเหลือสงเคราะห์ และผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์ จะส่งคืนพร้อมอาจสมทบเงินจำนวนหนึ่งเข้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน ด้วยความสมัครใจ

ข้อเน้นย้ำ

๑. การมอบเงินช่วยเหลือให้กับสมาชิกกองทุนแม่ของแผ่นดิน จะต้องทำพิธีมอบต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ เพื่อให้ผู้ได้รับการช่วยเหลือสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ที่ให้การช่วยเหลือ ในฐานะเป็นสมาชิกกองทุนแม่ของแผ่นดิน
๒. จะต้องมีการนำเงินกองทุนแม่ของแผ่นดิน ใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน

๑. คู่มือในการทำงาน โดยสามารถค้นหาได้จากเว็บไซต์สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน คลังข้อมูลดิจิทัลการพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ “หัวใจกองทุนแม่ของแผ่นดิน”
๒. แบบประเมินหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน ๑๒ ข้อ
๓. แบบตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน ๔ ด้าน ๑๙ ตัวชี้วัด

แบบตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดิน ประจำปี

(ประเมินสถานะเพื่อการพัฒนากองทุนแม่ของแผ่นดิน)

กองทุนแม่ของแผ่นดินบ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

คำชี้แจง : 1) แบบตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดินชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินในภาพรวม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการวางแผนพัฒนากองทุนให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2) ให้ชุดปฏิบัติการตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดินจัดประชุมคณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดินและให้คณะกรรมการช่วยกันตรวจสอบสภาพกองทุนแม่ของแผ่นดินของหมู่บ้านตนด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มและตรวจสอบเอกสาร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน

1.1 หมู่บ้านนี้มีครัวเรือนทั้งสิ้น.....ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนตามข้อมูล จปฐ. ปี.....

สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนแม่ของแผ่นดิน จำนวน.....ครัวเรือน.....คน

1.2 หมู่บ้านนี้เป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินระดับจังหวัด/อำเภอหรือไม่

ระดับจังหวัด () เป็น ปังประมาณ..... () ไม่เป็น

ระดับอำเภอ () เป็น ปังประมาณ..... () ไม่เป็น

1.3 ที่ตั้งหรือที่ทำการกองทุนแม่ของแผ่นดิน ตั้งอยู่ที่เลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่

.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

จำนวนคณะกรรมการกองทุนแม่ของแผ่นดิน รวมทั้งหมด.....คน แยกเป็น ชาย.....คน หญิง.....คน

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ)
1.	ประธาน	
2.	รองประธาน	
3.	รองประธาน	
4.	เลขาฯ	
5.	กรรมการ	

1.4 หมู่บ้านนี้ได้รับพระราชทานเงินกองทุนแม่ของแผ่นดิน จำนวน 8,000 บาท เมื่อปี พ.ศ..... หมู่บ้านนี้ได้รับเงินสมทบจากรัฐบาล จำนวน.....บาท เมื่อปี พ.ศ..... (หมายเหตุ : เงินสมทบจากรัฐบาล หมายถึง เงินที่รัฐบาลในอดีตสมทบเพิ่มขึ้น จาก 8,000 บาท เช่น เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2556 ตันกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน ปี 2555 และปี 2556 ได้รับเงินสมทบจากรัฐบาลเพิ่มกองทุนละ 10,000 บาท เป็นต้น)

รวม 2 ครั้ง เป็นเงิน.....บาท

1.5 หมู่บ้านมีการสมทบทุน (ทุนศรัทธา) และ หรือ มีการจัดกิจกรรมเพื่อสมทบทุน (ทุนปัญญา) เพิ่มเติมหรือไม่ รวมทั้งสิ้น.....แยกเป็น

() ไม่มี

() มี ราษฎรร่วมกันสมทบ จำนวน.....บาท

() มี ส่วนราชการสมทบ ระบุหน่วยงาน.....จำนวน.....บาท

() มี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมทบ จำนวน.....บาท

() มี อื่น ๆ (ระบุ).....จำนวน.....บาท

1.6 ปัจจุบันหมู่บ้านนี้มีการใช้เงินกองทุนแม่ของแผ่นดินทั้งสิ้น.....บาท (เงินพระราชทาน+เงินสมทบ)

คงเหลือเงินกองทุนแม่ของแผ่นดิน รวม.....บาท โดยมีการเก็บรักษาเงินกองทุนแม่ของแผ่นดิน

() เก็บไว้ที่คณะกรรมการ จำนวน.....บาท

() ผ่าธนาคาร (ระบุ ธนาคารและสาขาที่ฝากในข้อ 1.7)

() อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....บาท

1.7 ชื่อบัญชี.....ธนาคาร.....สาขา.....เลขที่บัญชี.....

1) ยอดเงินฝาก ณ วันที่จำนวน.....บาท

ผู้มีอำนาจในการเบิกจ่ายเงินกองทุน ได้แก่ (ระบุชื่อ-สกุล ตำแหน่งในกองทุน)

(1) ชื่อ - สกุล.....ตำแหน่งในกองทุน.....

(2) ชื่อ - สกุล.....ตำแหน่งในกองทุน.....

(3) ชื่อ - สกุล.....ตำแหน่งในกองทุน.....

มีเงื่อนไขในการเบิกจ่าย (กีดกัน).....

2) กรณีมีมากกว่า 1 บัญชี

ชื่อบัญชี.....ธนาคาร.....สาขา.....เลขที่บัญชี.....

ยอดเงินฝาก ณ วันที่.....จำนวน.....บาท

1.8 กองทุนแม่ของแผ่นดินมี/กิจกรรมเพื่อสมาชิก/ชุมชนอะไรบ้าง (ตั้งแต่ได้รับเงินพระราชทาน)

ปีดำเนินการ	ชื่อกิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม
ปี พ.ศ.....	1.....	1.....
ปี พ.ศ.....	2.....	2.....
ปี พ.ศ.....	3.....	3.....

(หากมีรายละเอียดมากให้แนบท้าย)

1.9 แผนปฏิบัติการกองทุนแม่ของแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ.....

ที่	กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา
1.	1.....		
2.	2.....		
3.	3.....		

(หากมีรายละเอียดมากให้แนบท้าย)

ส่วนที่ 2 แบบประเมินสถานะเพื่อการพัฒนากองทุนแม่ของแผ่นดิน (ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ตามความเป็นจริง)

ประเด็น/ตัวชี้วัด	ตัวบ่งชี้/ค่าคะแนน			
	3	2	1	0
1. การบริหารจัดการกองทุนแม่ของแผ่นดิน				
1) การจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนแม่	☐ มีการจัดตั้งคณะกรรมการและทุกคนทำหน้าที่ของตนเอง	☐ มีการจัดตั้งคณะกรรมการและทำตามหน้าที่ของตนเองบางส่วน	☐ มีการจัดตั้งคณะกรรมการแต่ไม่ทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง	☐ ไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ
2) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนแม่ ด้านการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนทั่วไปมีความศรัทธากองทุนแม่	☐ ประชาสัมพันธ์ด้วยการปฏิบัติเป็นตัวอย่างและเชิญชวนประชาชนให้เกิดความศรัทธาและสมัครเป็นสมาชิกกองทุนแม่	☐ ประชาสัมพันธ์ด้วยการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง	☐ ประชาสัมพันธ์ด้วยการเชิญชวนประชาชนให้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนแม่เพียงอย่างเดียว	☐ ไม่มีการประชาสัมพันธ์
3) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ด้านการดูแลครัวเรือนสมาชิกกองทุนแม่ ตามที่ได้รับมอบหมาย	☐ ติดตามดูแลสมาชิกอย่างใกล้ชิดเป็นประจำทุกเดือน	☐ ติดตาม ดูแลสมาชิกตามที่ได้รับมอบหมาย ปีละ 4 - 6 ครั้ง	☐ ติดตาม ดูแลสมาชิกตามที่ได้รับมอบหมาย ปีละ 1 - 3 ครั้ง	☐ ไม่ได้ติดตามดูแลสมาชิกตามที่ได้รับมอบหมาย
4) ระบบบริหารจัดการกองทุนแม่ที่เป็นของหมู่บ้านเอง	☐ มี เป็นลายลักษณ์อักษร และถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด	☐ มี เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ไม่ได้ถือปฏิบัติ	☐ มี แต่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ถือปฏิบัติร่วมกัน	☐ ไม่มี
5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานทุกขั้นตอน (ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมติดตาม และร่วมรับประโยชน์)	☐ สมาชิกมากกว่าร้อยละ 80 มีส่วนร่วม	☐ สมาชิก ร้อยละ 50 - 80 มีส่วนร่วม	☐ สมาชิกน้อยกว่าร้อยละ 50 มีส่วนร่วม	☐ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใด
2. การบริหารเงินกองทุนแม่ของแผ่นดิน				
6) จำนวนเงินพระราชทานขวัญฤๅ 8,000 บาท	☐ อยู่ครบเต็มจำนวน	☐ อยู่ไม่ครบเต็มจำนวน แต่คงเหลือมากกว่าร้อยละ 50 (ของจำนวนเงินฯ 8,000 บาท) เหลือเงินฯ จำนวนบาท	☐ อยู่ไม่ครบเต็มจำนวน และคงเหลือน้อยกว่าร้อยละ 50 (ของจำนวนเงินฯ 8,000 บาท) เหลือเงินฯ จำนวนบาท	☐ ไม่มีเงินคงเหลือแล้ว

ประเด็น/ตัวชี้วัด	ตัวบ่งชี้/ค่าคะแนน			
	3	2	1	0
7) การจัดทำบัญชีในการรับ - จ่ายเงินกองทุนแม่ฯ	☐ มี ถูกต้องตามหลักบัญชี และเป็นปัจจุบัน	☐ มี ถูกต้องตามหลักบัญชี แต่ไม่เป็นปัจจุบัน	☐ มี ไม่ถูกหลักบัญชีแต่เป็นการจัดทำบัญชีอย่างง่าย	☐ ไม่มีการจัดทำบัญชี
8) การสมทบเงินทุนด้วยวิธีแห่งศรัทธา (การบริจาค)	☐ สมาชิกร่วมบริจาคในวันแรกเช้าและบริจาคเป็นรายเดือน หรือรายปี หรือตามที่เห็นร่วมกันเป็นประจำ	☐ สมาชิกร่วมบริจาคในวันแรกเช้าและบริจาคเพิ่มเติมบ้างเป็นครั้งคราว	☐ สมาชิกร่วมบริจาคในวันแรกเช้าเท่านั้น	☐ ไม่มีการสมทบเงินทุน
9) การสมทบเงินด้วยวิธีแห่งปัญญา (เช่น การจัดงาน/กิจกรรม, การขอรับการสนับสนุนจากกองทุนอื่น ๆ/อบต./NGOs/โครงการของรัฐ)	☐ มี เป็นประจำทุกปี ไม่น้อยกว่าปีละ 6 ครั้ง	☐ มี ปีละ 3 - 5 ครั้ง	☐ มี ปีละ 1 - 2 ครั้ง	☐ ไม่มีการสมทบเงินทุน
3. การดำเนินงานด้านยาเสพติด				
10) กิจกรรมกองทุนแม่ฯ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (เช่น การให้ความรู้, ตั้งจุดตรวจ ฯลฯ)	☐ จัดเป็นประจำทุกเดือน	☐ จัดปีละ 4 - 6 ครั้ง	☐ จัดปีละ 1 - 3 ครั้ง	☐ ไม่มีการจัดให้ความรู้โดยกองทุนแม่ฯ
11) กิจกรรมกองทุนแม่ฯ เพื่อเด็ก เยาวชน และกลุ่มเสี่ยง (เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกาย การส่งเสริมการใช้เวลาร่วมกันให้เกิดประโยชน์ ฯลฯ)	☐ มี ปีละ 6 ครั้งขึ้นไป	☐ มี ปีละ 3 - 5 ครั้ง	☐ มี ปีละ 1 - 2 ครั้ง	☐ ไม่มีการจัดกิจกรรมโดยกองทุนแม่ฯ
12) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เห็นโทษภัยของยาเสพติด (เช่น เดินพาเหรด, จัดป้ายแจ้งเตือน ฯลฯ)	☐ กองทุนแม่ฯ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เห็นโทษภัยของยาเสพติด ปีละ 7 ครั้ง ขึ้นไป	☐ กองทุนแม่ฯ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เห็นโทษภัยของยาเสพติด ปีละ 4 - 6 ครั้ง	☐ กองทุนแม่ฯ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เห็นโทษภัยของยาเสพติด ปีละ 1 - 3 ครั้ง	☐ ไม่มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์โดยกองทุนแม่ฯ
13) การค้นหา/สำรวจผู้เสพยาเสพติดที่อยู่ในหมู่บ้านด้วยสันติวิธี	☐ มีการค้นหา/สำรวจผู้เสพยาเสพติดเพื่อบำบัดแก้ไขทุกเดือน	☐ มีการค้นหา/สำรวจผู้เสพยาเสพติดเพื่อบำบัดแก้ไขปีละ 4 - 6 ครั้ง	☐ การค้นหา/สำรวจผู้เสพยาเสพติดเพื่อบำบัดแก้ไขปีละ 1 - 3 ครั้ง	☐ ไม่มีการค้นหา/สำรวจผู้เสพยาเสพติดเพื่อบำบัดแก้ไข

ประเด็น/ตัวชี้วัด	ตัวบ่งชี้/ค่าคะแนน			
	3	2	1	0
14) กองทุนแม่ฯ ช่วยเหลือผู้เสพที่กลับตัวหรือผ่านการบำบัดรักษาและเตรียมความพร้อมของชุมชนและครอบครัวเพื่อให้โอกาสคนกลุ่มนี้กลับเข้าสู่ชุมชน (เพื่อลดความเสี่ยงที่จะกลับไปมีพฤติกรรมเช่นเดิม)	☐ 14.1) ช่วยเหลือและมีการเตรียมความพร้อม ☐ 14.2) ภายในหมู่บ้านไม่มีผู้เสพ	☐ กองทุนแม่ฯ ช่วยเหลือให้ได้รับการบำบัดรักษา แต่ไม่มีการเตรียมความพร้อมปรับแนวคิดของชุมชนและครอบครัว เพื่อให้โอกาสคนกลุ่มนี้กลับเข้าสู่ชุมชน	☐ กองทุนแม่ฯ ไม่ได้ช่วยเหลือให้ได้รับการบำบัดรักษาแต่มีการเตรียมความพร้อมปรับแนวคิดของชุมชนและครอบครัวเพื่อให้โอกาสกลับเข้าสู่ชุมชน	☐ กองทุนแม่ฯ ไม่ได้ดำเนินการด้านนี้
15) มีการส่งเสริมอาชีพเพิ่มทักษะด้านอาชีพหรืองานให้ทำสำหรับผู้ผ่านการบำบัดรักษาในระบบสมัครใจหรือบังคับบำบัด	☐ 15.1) มีการส่งเสริมอาชีพ เพิ่มทักษะด้านอาชีพ และมีงานให้ทำสำหรับทุกคน ☐ 15.2) ภายในหมู่บ้านไม่มีบุคคลที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษา	☐ มีการส่งเสริมอาชีพเพิ่มทักษะด้านอาชีพ และมีงานให้ทำ สำหรับผู้ผ่านการบำบัดรักษา ไม่ครบทุกคน	☐ มีการส่งเสริมอาชีพเพียงอย่างเดียว สำหรับผู้ผ่านการบำบัดรักษา	☐ กองทุนแม่ฯ ไม่ได้ดำเนินการด้านนี้
4. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนแม่ของแผ่นดิน				
16) การเป็นแหล่งศึกษาดูงานกองทุนแม่ฯ ขององค์กรหรือหมู่บ้านอื่น ๆ/คณะกรรมการกองทุนแม่ฯ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่หมู่บ้าน/หน่วยงานอื่น ๆ (ให้เลือกตอบระหว่างข้อ 16.1) หรือ 16.2) เพียงข้อเดียวเท่านั้น)	16.1) ☐ องค์กรหรือหมู่บ้านอื่นมาศึกษาดูงานเป็นประจำปีละ 3 ครั้งขึ้นไป 16.2) ☐ มีคณะกรรมการกองทุนแม่ฯ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่หมู่บ้าน/หน่วยงานอื่น ๆ ปีละ 6 ครั้งขึ้นไป	☐ องค์กรหรือหมู่บ้านอื่นมาศึกษาดูงานปีละ 2 ครั้ง ☐ มีคณะกรรมการกองทุนแม่ฯ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่หมู่บ้าน/หน่วยงานอื่น ๆ ปีละ 4 - 6 ครั้ง	☐ องค์กรหรือหมู่บ้านอื่นมาศึกษาดูงานปีละ ๑ ครั้ง ☐ มีคณะกรรมการกองทุนแม่ฯ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่หมู่บ้าน/หน่วยงานอื่น ๆ ปีละ 1 - 3 ครั้ง	☐ ไม่มีการเข้ามาศึกษาดูงานในกองทุนแม่ฯ ☐ คณะกรรมการกองทุนแม่ฯ ไม่ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่หมู่บ้าน/หน่วยงานอื่น ๆ หรือในหมู่บ้านไม่มีคณะกรรมการที่เป็นวิทยากร

ประเด็น/ตัวชี้วัด	ตัวบ่งชี้/ค่าคะแนน			
	3	2	1	0
17) การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกองทุนแม่ของหมู่บ้านอื่น ๆ (มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์, ปรึกษาหารือ, ให้ความร่วมมือหรือทำกิจกรรมร่วมกัน)	☐ มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกองทุนแม่ของหมู่บ้านอื่น มากกว่า 4 กองทุน	☐ มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกองทุนแม่ของหมู่บ้านอื่น 3 - 4 กองทุน	☐ มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกองทุนแม่ของหมู่บ้านอื่น 1 - 2 กองทุน	☐ ไม่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกองทุนแม่ของหมู่บ้านอื่น ๆ
18) วิทยากรกระบวนการกองทุนแม่ที่เป็นคนในชุมชน	☐ มีคนในชุมชนที่มีจิตอาสาเป็นวิทยากร และได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของวิทยากรอย่างเต็มที่	☐ มีคนในชุมชนเป็นวิทยากร และได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของวิทยากรบ้าง	☐ มีคนในชุมชนได้รับคัดเลือกเป็นวิทยากร แต่ยังไม่ได้ทำหน้าที่	☐ ไม่มีใครในชุมชนเป็นวิทยากรกระบวนการฯ
19) การทบทวน สรุปบทเรียน และพัฒนาการทำงานของหมู่บ้านกองทุนแม่	☐ มีการทบทวน วิเคราะห์สถานการณ์ กิจกรรม ผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ	☐ มีการทบทวน วิเคราะห์สถานการณ์ กิจกรรม ผลที่เกิดขึ้นบ้าง และมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนบ้างพอสมควร	☐ มีการทบทวนวิเคราะห์สถานการณ์ที่ผ่านมา แต่ไม่ได้นำไปพัฒนาปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน	☐ ไม่เคยมีการสรุปทบทวนเลย

ส่วนที่ ๓ ปัญหา/อุปสรรค และความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ (หากมีรายละเอียดมากให้แนบท้าย)

ปัญหา/อุปสรรค

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

ผลการตรวจสอบพบว่า กองทุนแม่ของแผ่นดินกองทุนนี้ มีสุขภาพอยู่ในระดับ A ☐ B ☐ C ☐

ประธานกองทุนแม่ของแผ่นดิน
ลงชื่อ.....
(.....)
...../...../.....

ผู้ตรวจสอบสุขภาพ
ลงชื่อ.....
(.....)
...../...../.....

การคิดค่าคะแนน

1) รวมคะแนนที่ได้แต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ตอบตัวบ่งชี้ข้อแรก มีค่าคะแนน = 3 ข้อที่ตอบตัวบ่งชี้ข้อถัดไป มีค่าคะแนน = 2, 1 และ 0 ตามลำดับ

2) ปรับคะแนนที่ได้ เป็นร้อยละ

$$\frac{\text{ค่าคะแนนรวมที่ได้} \times 100}{\text{ค่าคะแนนเต็ม}}$$

ค่าคะแนนเต็มคิดจากการตอบข้อคำถามทั้ง 19 ข้อ แต่ละข้อมีคะแนนสูงสุด 3 คะแนน (ค่าคะแนนเต็ม = $19 \times 3 = 57$)

ดังนั้น ปรับคะแนนที่ได้ เป็นร้อยละ

$$\frac{\text{ค่าคะแนนรวมที่ได้} \times 100}{57}$$

ระดับสุขภาพของ กองทุนแม่	ค่าคะแนนที่ได้	หมายถึง
A	มากกว่า หรือ เท่ากับ ร้อยละ 80	กองทุนแม่ของแผ่นดินเข้มแข็ง หมู่บ้านชุมชนมีระบบเฝ้าระวังอย่างยั่งยืน สามารถเป็น ศูนย์เรียนรู้
B	มากกว่า หรือเท่ากับร้อยละ 50 แต่ไม่ถึงร้อยละ 80	กองทุนแม่ของแผ่นดินเข้มแข็ง หมู่บ้านชุมชนมีการเฝ้าระวัง หากได้รับการพัฒนาศักยภาพในบางด้านจะสามารถเป็น ศูนย์เรียนรู้ได้
C	น้อยกว่าร้อยละ 50	กองทุนแม่ของแผ่นดินที่ต้องมีการปรับปรุง

แนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาการส่งเสริมสนับสนุนหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน

๑. จัดทำแผนการติดตามสนับสนุนการดำเนินในระดับหมู่บ้าน
๒. จัดทำฐานข้อมูลกองทุนแม่ของแผ่นดินให้เป็นปัจจุบัน
๓. ร่วมการจัดกิจกรรมของกองทุนแม่ของแผ่นดินทุกครั้ง
๔. รายงานการดำเนินกิจกรรมกองทุนแม่ของแผ่นดินให้อำเภอ จังหวัด และกรมทราบอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาหมู่บ้านชุมชน

ขยายผลตามแนวพระราชดำริ

ที่มาและความสำคัญ

กรมการพัฒนาชุมชนได้ร่วมดำเนินงานโครงการพระราชดำริ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ เมื่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานให้กรมการพัฒนาชุมชนกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์รับผิดชอบกิจกรรมศูนย์ฝึกอบรมมทอผ้าบ้านเขาเต่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ทรงสร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอาชีพแก่ราษฎรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยกรมฯ ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน (พัฒนากร) ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน ไปประจำปฏิบัติงานในพื้นที่ เขตพัฒนาพิเศษ บ้านเขาเต่า ตำบลหนองแก อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยประกาศจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๑

การร่วมดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกรมการพัฒนาชุมชน ที่ผ่านมารกรมฯ ไม่ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาในพื้นที่ของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ แต่ได้มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเข้าไปร่วมดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อยู่ในพื้นที่ตามที่คณะกรรมการในระดับจังหวัดมอบหมาย โดยใช้งบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เป็นส่วนใหญ่

สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน มีภารกิจหลักสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทุนชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านทุนชุมชนขยายผลตามแนวพระราชดำริให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยในแต่ละปีได้มีการพัฒนาหมู่บ้านทุนชุมชนขยายผลตามแนวพระราชดำริ ซึ่งผลการดำเนินงาน ณ ปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓) มีหมู่บ้านทุนชุมชนขยายผล ครอบคลุมพื้นที่ ๗๖ จังหวัด รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๒๐ หมู่บ้าน (เป็นหมู่บ้านต้นแบบทุนชุมชน จำนวน ๔ หมู่บ้าน และหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๕ หมู่บ้าน) โดยกิจกรรมที่ได้ดำเนินการได้แก่ การขยายผลแนวความคิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนและพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวพระราชดำริ และการพัฒนาคุณภาพหมู่บ้านทุนชุมชนขยายผลแนวความคิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ



คำสำคัญที่ควรรู้

การพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ หมายถึง การพัฒนาทุนชุมชนให้เข้มแข็ง และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็ง โดยน้อมนำแนวพระราชดำริ และองค์ความรู้จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มาดำเนินงานพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ มาพัฒนาทุนชุมชน ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนสังคม

หมู่บ้านทุนชุมชนขยายผลตามแนวพระราชดำริ หมายถึง หมู่บ้านในพื้นที่โครงการพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหมู่บ้านนอกพื้นที่ ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน ในการน้อมนำหลักองค์ความรู้ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานมาประยุกต์ และปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ได้แก่ หลักองค์ความรู้ ๖ มิติ องค์ความรู้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘ ประเภท และหลักการทรงงาน เป็นต้น

ทุนชุมชน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นเองในธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งมีคุณค่าทางจิตใจหรือมีคุณค่าเป็นเงินตรา ซึ่งจำแนกประเภทของ “ทุน” ได้เป็น ๒ ส่วน คือ ทุนการเงิน และทุนที่ไม่ใช่เงิน

ทุนการเงิน หมายถึง ทรัพยากรที่เป็นเงินตราที่ประชาชนใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิต และโอกาสทางการเงินที่ประชาชนสามารถใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการดำรงชีวิต เช่น เงินสด หนี้ อัญมณี กระแสหมุนเวียนของเงิน การบริโภค การผลิต และทุนที่มาจากรายได้อื่น ๆ เป็นต้น

ทุนที่ไม่ใช่เงิน จำแนกได้ ๔ ประเภท ได้แก่

๑. ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง คุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชน ที่มีคุณสมบัติในด้านสุขภาพอนามัย อายุขัย/ ด้านการศึกษาภูมิปัญญา ชีตความสามารถ/ ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ความยากจน ร่ำรวยของคนในครัวเรือน ความรู้ภูมิปัญญา

๒. ทุนสังคม (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพรวมทั้งความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเชื่อถือศรัทธา ตลอดจนวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน

๓. ทุนกายภาพ (Physical Capital) หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชน เช่น การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสาร โทรคมนาคม โบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ

๔. ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร

หลักการองค์ความรู้ ๖ มิติ หมายถึง การพัฒนาชุมชนตามหลักการองค์ความรู้ โดยปรับนำหนักแต่ละเรื่อง ตามสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ เน้นการพัฒนาชุมชนตามหลักการองค์ความรู้ใน ๖ มิติ ได้แก่ ดิน น้ำ เกษตร พลังงานทดแทน ป่า และสิ่งแวดล้อม โดยจะปรับนำหนักของแต่ละเรื่องตามสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งองค์ความรู้ ๖ มิติ จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น มิติน้ำ จะเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ การเก็บน้ำให้อยู่ในประเทศให้นานที่สุด โดยจะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนามากที่สุด และให้ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ องค์ความรู้ ๘ ประเภท หมายถึง องค์ความรู้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘ ประเภท ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดังนี้

- | | |
|----------------------------|------------------------------|
| ๑. การพัฒนาด้านแหล่งน้ำ | ๒. การพัฒนาด้านการเกษตร |
| ๓. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม | ๔. การพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ |
| ๕. การพัฒนาด้านสาธารณสุข | ๖. การพัฒนาด้านคมนาคม |
| ๗. การพัฒนาสวัสดิการสังคม | ๘. การพัฒนาด้านอื่น ๆ |

หลักการทรงงาน หมายถึง หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวและสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบและทรงคิดค้นแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด โดยมี ๒๗ หลักการทรงงาน ดังนี้

๑. ชื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน

ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง ความชื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกันอย่างต่อเนื่องตลอดมา เพราะเห็นว่หากคนไทยทุกคนได้ร่วมมือกันช่วยชาติ พัฒนาชาติด้วยความชื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกันแล้ว ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าอย่างมาก

๒. อ่อนน้อม ถ่อมตน

การอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคุณสมบัติที่ทุกคนพึงมีพึงปฏิบัติให้เป็นปกติวิสัยซึ่งทำให้สังคมมีความสมานฉันท์ ทรงปฏิบัติให้เห็นมาโดยตลอด ทรงอ่อนน้อมมากเวลาที่เสด็จฯ ไปเยี่ยมราษฎร ทรงโน้มพระวรกายไปหาประชาชน คูกเข่าหน้าประชาชน ถามทุกข์สุข ปรึกษาหารือเป็นชั่วโมง ๆ ประชาชนนั่งพับเพียบพระองค์ท่านก็ทรงทรุดพระวรกายนั่งพับเพียบบนพื้นเดียวกัน

๓. ความเพียร

ความเพียรเป็นคุณสมบัติที่จะทำให้งานสำเร็จ ต้องมีความมุ่งมั่น โดยเฉพาะการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทรงปฏิบัติให้เห็นโดยทรงเรือใบจากวังไกลกังวลข้ามอ่าวไทยขึ้นฝั่งที่สตั๊ตหีบ ทรงใช้เวลาเดินทาง ๑๗ ชั่วโมง บนเรือขนาดยาวเพียง ๑๓ ฟุต ลำเรือแคบ ๆ ทรงแสดงให้เห็นถึงการใ้ความเพียรในการทำงานให้สำเร็จ

๔. รู้ รัก สามัคคี

“รู้ รัก สามัคคี” เป็นพระราชดำรัสที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับ

๕. ทำเรื่อย ๆ ทำแบบสังฆทาน

ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศชาติเกิดขึ้นอย่างไม่รู้จบ จำเป็นต้องทุ่มเทกำลังความสามารถเข้าไปแก้ไข จะหยุดการทำงานไม่ได้ จึงต้องทำเรื่อย ๆ ไม่สามารถหยุดงานช่วยเหลือประชาชนได้ โดยพระองค์ทรงงานมาตลอด ๗๐ ปี “หลักสังฆทาน” มีความหมายคือ “ให้เพื่อให้” เป็นการให้โดยไม่เลือก ไม่หวังผลตอบแทน และไม่เลือกปฏิบัติ

๖. มีความสุขในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น

ความสุขเป็นเรื่องของการทำประโยชน์ให้เกิดขึ้น ซึ่งความสุขที่แท้จริงคือ การทำประโยชน์ให้ผู้อื่น มิใช่ทำให้ตนเองเพียงเท่านั้น ต้องสร้างประโยชน์กับคนอื่น เมื่อคนอื่นมีความสุขแล้วเราก็มีความสุขด้วย โดยความสุขของผู้อื่น คือความสุขส่วนรวมนั่นเอง เราต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตน

๗. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง

การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่งจะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและแผนที่ ตลอดจนสอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง รวมทั้งศึกษาตรวจสอบและทอดพระเนตรในพื้นที่จริง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องรวดเร็วตรงตามความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมรัก สามัคคี” เป็นพระราชดำรัสที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

๘. ระเบิดจากข้างใน

ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ดังพระราชดำรัสว่า “ระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลีก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว หรือตั้งตัว อย่าให้โดยที่ผู้รับยังไม่พร้อมที่จะใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

๙. ทำตามลำดับขั้น

ในการทรงงานพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ

๑๐. ภูมิสังคม

การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน และใช้หลักในการปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติให้ได้

๑๑. องค์กรรวม

ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง อย่างครบวงจร ทรงเรียกวิธีนี้ว่า องค์กรรวม (Holistic) หมายถึง การมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นแบบบูรณาการ และกำหนดแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง โดยพิจารณาครบทุกด้านของปัญหา พร้อมแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงกันเป็นระบบ

๑๒. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ในเรื่องของความประหยัดนี้ ประชาชนชาวไทยทราบกันดีว่าเรื่องส่วนพระองค์ทรงประหยัดมากดังที่เราเคยเห็นว่า หลอดยาสีพระทนต์นั้นทรงใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไร หรือฉลองพระองค์แต่ละองค์ทรงใช้อยู่เป็นเวลานาน

๑๓. ขาดทุนคือกำไร

การพัฒนาเพื่อการอยู่ดีกินดีของประชาชนนั้น อย่าไปนึกหวังกำไรหรือผลตอบแทนแต่อย่างเดียว ทำอะไรต้องลงทุนลงแรงและปัจจัยบางอย่างเสียก่อนเพื่อสร้างผลกำไรในอนาคต คือ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน

๑๔. ปลุกป่าในใจคน

ป่าไม้เป็นปัจจัยสำคัญของชีวิตมนุษย์ หากไม่มีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาป่าไม้ให้กับทุกคนแล้ว จะทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นไปด้วยความยากลำบาก เจ้าหน้าที่ของรัฐดูแลรักษาป่าไม้ด้วยหน้าที่พึงกระทำ แต่ชาวบ้านจะสามารถดูแลและหวงแหนป่าไม้ด้วยจิตสำนึกเพื่อรักษาปัจจัยแห่งชีวิตของตนเอง

๑๕. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองเห็นถึงปัญหาของธรรมชาติได้อย่างละเอียด หากเราต้องการแก้ไขปัญหาระบบธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้น้ำดีไล่น้ำเสีย โดยอาศัยหลักแรงโน้มถ่วงตามธรรมชาติ (Gravity Flow)

๑๖. อธรรมปราบอธรรม

ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการแนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ปกติ ทรงคิดค้นวิธีบำบัดน้ำเสียโดยใช้ผักตบชวาดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ และเป็นที่มาของ “อธรรมปราบอธรรม”

๑๗. ประโยชน์ส่วนรวม

ทรงเห็นว่าการทำงานทุกอย่างของเรานั้นมีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ทุก ๆ ประการให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ โดยเต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๑๘. การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ในเบื้องต้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ และขั้นตอนต่อไปคือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๑๙. เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักความคิดที่จะดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำชีวิตไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน เสมือนเป็นการวางฐานรากของตัวอาคาร

๒๐. เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

เข้าใจ : ทำอะไรต้องเข้าใจปัญหา เข้าใจหนทางแก้ไข เข้าใจกระบวนการจัดการและปรับความเข้าใจระหว่างผู้ให้ ผู้รับเสียก่อน ให้เข้าใจซึ่งกันและกัน

เข้าถึง : เมื่อเข้าใจระหว่างกันทุกประการครบถ้วนแล้ว ต้องเข้าถึงการกระทำ สร้างความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เข้าถึงเครื่องไม้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ และความสามัคคีร่วมจิตร่วมใจของผู้ปฏิบัติ ร่วมไม้ร่วมมือกันทำงาน

พัฒนา : เมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันแล้ว เข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาก็จะดำเนินการไปอย่างยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง หากแต่นำไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

๒๑. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก คิด Macro เริ่ม Micro

ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ไขปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม

๒๒. ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริมีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และรวมขอมกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน

๒๓. การมีส่วนร่วม

ในการทรงงานพระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทั้งประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น หรือที่เรียกประชานิยามเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยให้อาชาวบ้านเป็นครู

๒๔. พออยู่พอกิน

ให้ประชาชนสามารถอยู่อย่าง “พออยู่พอกิน” ให้ได้เสียก่อน แล้วจึงขยายขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป การดำเนินชีวิตให้พออยู่พอกินนั้น ต้องมีทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ต้องอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ หากขาดแคลนจะทำให้ไม่เพียงพอ อดอยาก ไม่มั่นคงในชีวิต จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกวันแต่ทรัพยากรลดลงทุกที ภาวะขาดแคลนย่อมเกิดขึ้น ทรงแก้ไขปัญหาทุกด้านเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรงฟื้นฟูและรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติที่เสียไป เพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น เพราะเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์

๒๕. บริการรวมที่จุดเดียว

การบริการรวมที่จุดเดียวสำหรับเกษตรกรเป็นรูปแบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Services ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนที่จะมาขอใช้บริการ จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยทรงให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้นแบบในการบริการรวมที่จุดเดียว ซึ่งมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว

๒๖. รำเรียง รื่นเรียง คึกคัก ครึกครื้น กระฉับกระเฉง มีพลัง เป็นปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

การทำงานให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ต้องสร้างบรรยากาศรอบตัวให้มีความสุข ไม่เครียด ทรงมีพระราชดำรัสว่า ทำงานต้องสนุกกับงานมิฉะนั้นเราจะเบื่อและหยุดทำงานในระยะต่อมา ดังนั้น ปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คือ รำเรียง รื่นเรียง คึกคัก ครึกครื้น

๒๗. ชัยชนะของการพัฒนา

การแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเหมือนการเข้าสู่สงครามที่ไม่ได้ใช้อาวุธในการแก้ไขปัญหา แต่ใช้การพัฒนาเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และทุกครั้งที่สามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ จึงถือเป็นการได้รับชัยชนะโดยการพัฒนา

เป้าหมาย

เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในพื้นที่โครงการพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการน้อมนำหลักองค์ความรู้ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานมาประยุกต์และปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามวิถีแห่งธรรมชาติในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ได้แก่ หลักองค์ความรู้ ๖ มิติ องค์ความรู้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘ ประเภท และหลักการทรงงาน

ขั้นตอนกระบวนการ

๑. พัฒนาการผู้รับผิดชอบหมู่บ้านทุนชุมชนศึกษา หาความรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ หลักองค์ความรู้ ๖ มิติ องค์ความรู้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘ ประเภท และหลักการทรงงาน ๒๗ ข้อ รวมทั้งกิจกรรมในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อยู่ในหมู่บ้าน

๒. ค้นหา และระบุทุนชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน

๓. จัดประชุม แก่แกนนำ ผู้นำ กลุ่ม องค์กร และประชาชน ในหมู่บ้านทุนชุมชนขยายผล เพื่อทบทวน สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาทุนชุมชนตามแนวพระราชดำริ หลักองค์ความรู้ ๖ มิติ องค์ความรู้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘ ประเภท และหลักการทรงงาน ๒๗ ข้อ รวมทั้งกิจกรรมในโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๔. ร่วมกันกับ แกนนำ ผู้นำ กลุ่ม องค์กร และประชาชน ในหมู่บ้านทุนชุมชนขยายผล วิเคราะห์ ทุนชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ โดยกำหนดเป็นโครงการ/กิจกรรม ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้หลักองค์ความรู้ ๖ มิติ องค์ความรู้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๘ ประเภท และหลักการทรงงาน ๒๗ ข้อ มาปรับใช้สู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน

๕. สนับสนุนให้มีการบรรจุโครงการ / กิจกรรม ในแผนชุมชน และ สนับสนุนขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม

๖. ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรม / โครงการ

๗. รายงานผลการดำเนินงานให้จังหวัด และอำเภอ ทราบ ภายในเดือน กรกฎาคม ของทุกปี

กลไกการขับเคลื่อนงานทุนชุมชน และเคล็ดลับการทำงาน

กองทุนชุมชน

ให้คนสำราญ งานสำเร็จ กลไกการขับเคลื่อนงานทุนชุมชน

เนื่องจาก สำนักพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน มีบทบาทภารกิจในการเสริมสร้างทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล โดยทุนชุมชนต้องมีการบริหารโครงการ บริหารหนี้ และบริหารสัญญาที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพ รายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่นคง มีความรู้ และวินัยทางการเงินรวมถึงเป็นหลักประกันในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ในปี พ.ศ.๒๕๖๒ สำนักพัฒนาทุนฯ ได้ดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพกองทุนชุมชนด้านการบริหารโครงการ บริหารหนี้ และบริหารสัญญา ร่วมกับสำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยให้อำเภอแต่งตั้ง ทีม “คู่หู คู่คิด Move for fund team” เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานทุนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย พัฒนาการผู้รับผิดชอบงานทุนชุมชน / พัฒนาการ ผู้ประสานงานตำบล ปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน และ คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยมีภารกิจ ดังนี้

- ๑) ส่งเสริมการตรวจสอบสภาพทางการเงินกองทุนชุมชนด้วยแบบประเมินธรรมาภิบาล
- ๒) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนในชุมชนในการกู้เงินไปประกอบอาชีพ
- ๓) ส่งเสริมการบริหารโครงการ บริหารสัญญา และการบริหารหนี้ ด้วย Mobile Clinic

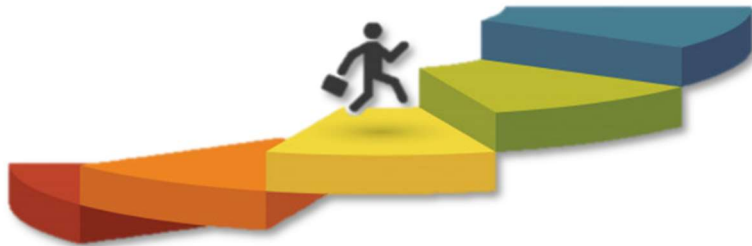
สร้างสุขกองทุนชุมชน

- ๔) ส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมเชิงคุณภาพ
- ๕) ส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายกองทุนชุมชน
- ๖) ส่งเสริมให้สมาชิกครัวเรือนให้มีการลด ปลดหนี้กองทุนที่กู้ยืม
- ๗) เผื่อระวังปัญหาข้อร้องเรียนอันอาจจะเกิดขึ้นของกองทุนต่าง ๆ
- ๘) ส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน และส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันการเงินประชาชน
- ๙) ติดตามผลการดำเนินงานกองทุนชุมชน



15 เทคนิค

การทำงานกองทุนชุมชน



จากการดำเนินงานกองทุนชุมชนต่าง ๆ พี่น้องพัฒนากรในพื้นที่ ได้สะท้อนปัญหาอุปสรรค ต่าง ๆ ทั้งในด้านการบริหารจัดการคน และการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งมีแบบวัดจากการประเมินศักยภาพกองทุนชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล ดังนั้น สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน จึงได้ระดมความคิดเห็นจาก พี่น้องชาว พช. ทั้งในระดับจังหวัด และอำเภอ ในการขจัดปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานกองทุนชุมชน บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ คนสำราญ งานสำเร็จ ดังนี้

๑. เน้นย้ำภารกิจให้ชัดเจน โดย จัดประชุม อบรม สร้างความรู้ความเข้าใจ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติการบันทึกการประชุม การจัดทำระบบบัญชี การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการทำงาน และมอบหมายงานเป็นลายลักษณ์อักษร

๒. ทบทวนระเบียบ แนวทาง ให้เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งสำรวจความต้องการของสมาชิกอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๓. กำหนดวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน และประกาศให้ทราบทั้งทางวาจา เอกสาร และปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด สม่่าเสมอ เช่น กำหนดวันส่งสัจจะให้ชัดเจน ออกหนังสือแจ้งเตือนลูกหนี้ก่อนกำหนดเวลาชำระหนี้ นัดประชุมล่วงหน้า อย่างน้อย ๑๕ วัน กำหนดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของกลุ่ม ให้เป็นประเพณีของชุมชน

๔. ร่วมกับคณะกรรมการติดตามหลังให้ยืมเงินเพื่อตรวจสอบแนวทางการใช้เงินตามวัตถุประสงค์

๕. จัดตั้งเครือข่ายพี่สอนน้อง

๖. สำหรับลูกหนี้ที่มีปัญหา ดำเนินการติดตามโดยพบเป็นรายบุคคลเพื่อหาแนวทางร่วมในการแก้ปัญหา ปรับโครงสร้างหนี้ และติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

๗. ส่งเสริม ให้คณะกรรมการและสมาชิก มีวินัยในการออม จัดทำบัญชีครัวเรือน ความรู้ความเข้าใจ การออมเชิงคุณภาพ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกเรื่องสาธารณประโยชน์ในชุมชน

๘. ในกรณีที่ ไม่มีพื้นที่สาธารณะ เจ้าหน้าที่จะร่วมประสานขอใช้สถานที่ราชการ พื้นที่สาธารณะในพื้นที่

๙. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมข้อมูลต่าง ๆ ให้ชัดเจน และตั้งอยู่ในที่สาธารณะ สามารถเห็นได้ทุกคน

๑๐. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน อย่างสม่ำเสมอ

๑๐. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน อย่างสม่ำเสมอ

๑๑. ส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล และดำเนินงานกลุ่มฯ

๑๒. ให้คณะกรรมการสร้างแรงจูงใจ เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมประชุม เช่น มีอาหารเลี้ยง มีรางวัลในการเข้าร่วมประชุม ลดดอกเบี้ย

๑๓. มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชน เช่น ศึกษาดูงาน กิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม มอบของผู้สูงอายุ ผู้พิการ ฯลฯ

๑๔. ส่งเสริมให้คณะกรรมการจัดกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือนของสมาชิก เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

๑๕. สร้างคณะกรรมการรุ่นใหม่

๑๖. เจ้าหน้าที่ติดตามให้กำลังใจ สร้างความตระหนัก รับฟังปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด และเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ

เคล็ดลับดี ๆ จากพี่น้องในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการส่งเสริมให้ชุมชน สามารถเป็นที่พึ่ง และแก้ไขปัญหา ให้กับคนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงต่อไป

